

כל השנה הרכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עדה"ב.

ספר

הליכות עולם

אנפא חרתא רביה תחדו נפש כל חי הצמאים לשתות מבאר מים החיים הנחלים
מן לבנון מים רבים אדירים יקר מפו ומפנינים ואדרכמונים מן בעל
מחבר אורות עליונים אורות קדושות ספרים היקרים ספר הקדוש והנורא רזא מהימנא
וספר הקדוש יסוד יצחק וספר הקדוש אותיות דר' יצחק וספרא זאת הברכה
אשר אנכי נותן לפניכם היום. הליכות עולם מעט הכמות ורכ האיכות
היא אשר כבר נדפס והראשונים אודו להו וספו תמו. ומצאתי עצמי להדש אודו
כבראשונה לזכות הרבים ולהנות בזכות בעהמיח הקדוש והנורא אשר יגן עלי ועל
כניב לדורות עולם ועל כל אשר ידבנו לבו יביא הספר לביתו ויקנה
בכסף מלא כי זאת לשמירה מעילה לברכה ולהצלחה ולזכות לבני
חיי אריכא ומווני דויחא כידוע מצואת בעה"ח הקדוש והנורא אשר
הי' מלאך ד' צבאות וכן נאמר מפיו קדשו ואת וכתב כן ביד קדשו ובדוק ומנוסה
והרבה יגיעות הי' לי עד אשר עזרני ד' והוצאתי אור חדש לאור עולם ובעזרת השוית
יהי לתועלת ולהאיר לבות אהבי ולזכותם בברכות וישועות וחיי נחת וכל טוב
כעתירת המוציא לאור **ברוך פרענקיל** בן הרה"צ הר ישראל ליב ולה"ה
מפרעמישלאן ונכד מרן רבינו הבעל שם טוב הקדוש והנורא זי"ע ונכד
רבינו הקדוש בעל המחבר ספר רגל מחנה אפרים זי"ע ונכד רבינו הקדוש רבי
ר' מאירל מפרעמישלאן ולמעלה בקודש הקדשים זי"ע וימליצו יושר לטובה.
החונה פה סאקאלאיוקא אצל אַוירדאָון (נאליציען).

הסכמות

מי העיר ממדח צדק יקראו
לדנלו. זה אברהם אשר
עשה חסד של אמת והי'
מתעסק בקדש להביא תחת
מכבש הדפוס מכתבי הקדש
שנמצא באמתחת אביו היה
הרב הדרשן הגדול המופלג
בתורה וביראה המפורסם
מוהריד **יעקב ישראל** ויל'
המימ דקק קרעמיניץ כתיבי
הקדש של הקדוש המקובל
המונח מוהריד **יצחק**
אייוזיק ויל' שהי' מנוחתו
כבוד סמוך לקק פרעמיסלא
בעה"מ רוא מהומנא וספר
אותיות דר' יצחק שהמה
מעט הכמות ורב האיכות
ועתה אברהם הולך למעשיו.
לנמור המצוה הגיל. להוציא
לאור עוד שאר כתבים מהחסיד
בעה"מ הגיל שהי' תחת אביו
הגיל. כאשר מבואר בהקדמתו
לספר אותיות דר"י לזאת הגני
אומר יישר כחו לפעלא טבא
ובוראי מצוה רבה עכ"א מאחינו
בי לקנות מאת הרבני מוה'
אברהם בעל מתעסק הגיל.
במחיר כסף כאשר אנחנו
עשינו פה ק' שנתנו חתימת
ידיהם. כשננמר מלאכת
הדפוס ה"ס הקדוש הגיל.
ואציל שלא לגרום שום הפסד
להרבני בעל המתעסק הגיל
למלאכת הדפוס הגיל כדי
שלא יונעל דלת מפני עושי
מצוה. וכל השומע לדברינו
אלה ישכון בטח בדר שאנן.
ויזכה לראות בביאת משיח
צדקנו אשר שמו ינון. בעה"ח
יום ב' י' ימים להדש טבת
תקיע פקק בראד יע"א יצ"ו
הק' מאיר חפיק הגיל והגלי' יצ"ו

הן מאו ידי אחר נסנהי לבלתי תת
ידי להסכים עם מחברי הזמן
וביחוד המתחדשים לבקרים למלאות
פני תבל על רחבת הארץ כה וכה.
האמנם לא לאיש אשר לו אחשך ידי
מתמוך מעשהו ידוע ומפורסם כי זה
האיש הגדיל עצה הפליא תושיה
בחסידתו ופרישתו כ"ש מו' **יצחק**
אייוזיק שוהט מקק פרעמיסלא
וכבר יצא מוניטין בעולם כבי חיבוריו
הראשונים שנחלק ביעקב. והן בעודנו
חי עמנו דרכו נסתרה. ועשה משמרי
למשמרי בפרישתו וכדידתו המופלג
מאוד הוא עשה והצליח גם עשה פרי.
ראיתי מעשה ונוכרתי בעת אשר נפסד
מאתנו והלך לעולמו קטן הייתי מורכב
על כתפו של אבא מארי הגאון החסיד
וצוקליה ונשלחו הכתבים אשר נמצאו
ליד אבא מארי וצוקיל. וגם בעיני
יפלא על דברות הראשונים אשר נאמר
בהן כי טוב ומפליא לעשות שמים
לרום וארץ לעומק ולבו אין חקר
רוחב לבבו מפתחו של אולם כל רו'
ממנו לא נעלם. וכעת בא חכם לנבולי
הרבני המופלא מו' **אברהם זאב**
בהרב המאור המפורסם מימ מקק
קרעמיניץ והביא בידו כתיבי קודש
מהחסיד המובהק הגיל. ועיינתי בהם
ומצאתי מלא דבר ה' לזאת הגני
מיסכים להביא הכתבים האלו לבית
הדפוס יראו ישרים וישמחו אשר
זכינו להוציא לאור דברים אשר בהן
עתיק וימין והגני מחלה לב נדיבי
עמנו להיות בתומכי ידי הרבני
המופלא מוהריד **אברהם זאב**
בהרב המגיד הגיל למען יוכל להוציא
מחשבתו לפועל: נאום הגבר מתעלם
אלקים השש בשלותם
ומצפה לראות עלות ננהם וינון
כשמש צדקם דברי אלה כאשר
בוועית:

אם אמנם אין דרכי לבא
אל הקודש פנימה הן
כל יקר ראתה עיני. הגה
זאת אות הבית דברי
אלקים חיים מאחד קדוש
מדורנו היה האיש אלקים
קדוש מרבר מתוך האש דת
למו. אף חובב עמו ככל
הספרים אשר עשה הוא
איש אלקים קדוש כשית
מו' **יצחק** שוחט וצלחה.
ושתי אלה ראיתי מחברתי:
ס' הקדוש רוא מהומנא וס'
אותיות דר' יצחק ועוד
השלישי הוא בא ספר היקר
אשר הי' גנוז אצל הרב
ההרף הדרשן הגדול מוה'
ישראל זלזיה מימ דקק
קרעמניץ הנקרא יסוד יצחק.
אשר יצאו גם הרברים
האלה מפי השוחט הקדוש
הגיל והגה קם בנו תחת
אביו הרבני המופלג מוה'
אברהם זאב בהרב
הגדול מו' ישראל הגיל.
לזכות את הרבים להביא
למלאכת הדפוס ס' היקר
הגיל אשרי עין ראתה אלה
ויודע בסוד ברית ד' להבין
דבריו ולזאת שמתי בטוהים
מבטח עוז באחינו ב"ו כי לא
ירום איש את ידו להשיג
גבול בפועל עד משך עשרה
שנים מיום שינמור ספרו
בהדפוס הן במדינה זו הן
במדינה אחרת ולמען דעת
כי הרברים הללו ראויים הם
להכתב ולזכות את ישראל.
בעה"ח יום ה' כ"ז שבט
תקיע פה קק טארניפאל:
הק' יהושע העשיל באביד
חפיק טארניפאל והגיל יע"א:

יעקב אורנשטיין חונה פיק לבוב:

הסכמות

הסכמת הרב הגאון הגדול המפורסם החר"ף מוהר"ר ר' צבי הירש ראזאנים אב"ד דפק"ק לבוב והנליל, בהגאון החר"ף המפורסם מוהר"ר בעריש בנו של קדושת מרנא ורכנא הרב האי גאון מאור הגולה מהו יעקב יושיע המאיר לארץ ולדרים, בספרו פני יהושע.

היה הרב המוסלג הנגיד החכם השלם המפורסם מוהר"ר יהודא ריב בהרב מוהר"ר שניאור מיקרי קהלתנו וכסאו מושלת בין גדולי דומי קייזרליכער קי וועכטל גריכטס אסעסאָר. מתעסק במצוה להוציא תעלומה לתורה כתבי קודש מאחד קדוש מדבר דברים שעומדים ברומם של עולם מפרש אלף בית דמימות יבין לא אחת כוונתי. הכי קרא שמו רוא מהמנא כשמו בן הוא. ואם אמנם דברים שהם כבשונו של עולם כבשים ללבושי ונחבא אל הכלים אני מליחן הסכמה על ספרי קבלה. אך ראיתי כבר הסכמות ממקובלי ומגיני המתאזים בכוסף שיובא הספר הזה לבית הרשום. עליהם תמכתי יתדותי ולמען לא יהיו עושי מצוה רבה כזו נוזקין. עיכ כל איש הישר הולך ויראת ה' בלבבו ירחיק איע מלגרום הויקא להרב הנגיד מוהר"ל מלהרפ"ס הספר הנ"ל עכ"פ משך עשר שנים מיום דלמטה בלתי רשות מוהר"ל הנ"ל או ביב. והשומע לדברינו אלה יכלה שנותיו בנעמים :

הכ"ד המדבר לכבוד התורה היום יום ג' כ' שבט תקניא לפ"ק סק"ק לבוב יע"א.
הק' צבי הירש דאוניש אב"ד דק"ק לבוב יע"א.

הסכמת הרב המאור הגדול החכיר ומקובל בוצינא דנהורא מוה' משה אוסמרה וללהיה מגיד דק"ק בראד יע"א בעל המחבר ספר ערוגת הכושם.

ראיתי כתבי קודש מאיש צדיק גדול בשם טוב ונפטר בשם טוב. והמיוסדים על כ"ב אתון דאורייתא דאפי' בימי יהושע בן נון לא אתמר כוונתי ודרש בהם שבח הכניע לכתבים כתבי הארי"ז ול והטמין דכריו ברמו וסוד וחשבונות של מצוה. ומאחר שצדיק זה קיים התורה מעוני והתבודד עצמו כיערות עד שבתורתו הניע ליערת דבש וישב ידו על פיו ויאיר עיניו בסודות התורה. ועשה חיבור וטעמים נסתרים לכ"ב אותיות אשר מהם נברא כל העולמות ואף שיש בהם כמה דברים שהם סתומים הוא סתם בלי מחלוקת כי מעיין גורם אם יעיין בו אפשר יכולין להבינו ; בכך ראויים הדברים למי שאמרם להביאם לדפוס לזכות את נשמת הנ"ל ולזכות את הרבים. והגני בניורת נחיש כפי אשר יבחרו שאר הרבנים אשר יסכימו לבחור הזמן שאסור להרפ"ס הנני עמהם בגזרה שוה לזמן איסור הדפסה.

היום יום ג' לחודש מנחם אב תקמ"ד לפ"ק.

משה בהרב מה' הל"ל מואמושט.

בקשת המויל

ב"ה) אמור אל הקונים בני אברהם יצחק ויעקב רודפי צדקה וחסד אהובים נדיבים ספונים וקצינים יקרים ונכבדים. שלימ"א

אליכם אישים אקרא בבקשה רבה משכו וקחו לכם הספי הקדוש הזה אשר אנכי נתן לפניכם היום בכסף מלא להביא ברכה אל תוך בתיכם וכל ננע ומחלה לא יקרב באהליכם ואל תחוסו על כספכם ולהעניק אותי מהונכם כיר ד' הטובה עליכם ולכבוד קדושת אבותי הקדושים הצדיקים מרגן ורבנן אשר כנלל הדבר הזה יעמרו בזכותם הק' להגן בעדכם ויצו ד' את הברכה והצלחה בכל משלח ידכם וישלם פעלכם ונמולכם בחסד אשר תעשו עמדי כן יעשה ד' עמכם ככפליים ויברך אתכם באריכת חיים ורבנות אלפים ותפלה יהי שונרה בפי בעדכם לפני אבינו שבשמים. כמו שדרשו חז"ל במדרש רבה על פסוק נפן ממצרים תסיע מה הנפן היה ונשענת על עצים המתים כך ישראל הם חיים וקיימים ונשענים על המתים אלו האבות וכן מבואר מי שמסייע להרפסת כפרים הקדושים ומי שקונה ספרים קדושים מקיימים בזה מצות עשה ועתה כתבו לכם את התורה הזאת וכן מבואר מי שמברר מקהו של צדיק כאילו מקיים עשרת הדברות ונודל החיוב להיות ממחויקי בני ברכי רבנן דשלה ונודל מתן שכרם למי שמדנה אותם ידוע ע"כ חושו לעזרתי אתכם אבקש מהרו ועשו עמדי חסד ואמת לשלם לי במיטב ובכבוד ע"י פאסט התורת כרצונכם ותהי זאת לכם למגן ולמחסה וברכתי תעלה לראשכם כאשר אברך אתכם וארכה לבקש בעדכם לחיים ארוכים וברוכים עם כל השפעות טובות ודו"ש.

הק' ברוך פרענקיל

כן דהייצ הקדוש מפרעמישלאן זי"ע נכד רבינו הבעש"ט הקדוש והגורא זי"ע ונכד רבינו בעל המהבר ספר דגל מתנה אפרים הק' והגורא זי"ע ונכד רבינו הק' ר' מאיריל מפרעמישלאן זי"ע ונכד רבינו הקדוש מראפשיטין זי"ע ולמעלה בקודש מדור אחר דור וימליצו יושר לטובה החונה פה"ק סאקאלאווקא אצל אוידאו (נאליציען).

ב"ה) מזכרת אהבה לזכר קודש לפ"ק

כאשר העיר ד' את רוחי ונפשי ונשמתי לזכות את חריכם בהאי חמדה ננוה ויקרה אשר הוצאתי אור חדש לאור עולם האי ספרא דבי רב היא הספר הקדוש הליכות עולם להאיר ולהעיר לבות אהביי כמאמר תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מוכסח לו וכו' שנאמר הליכות עולם לו וכו' הנה כן מצאתי את עצמי מחויב בדבר להזכיר ולהעלות כאן בתוך הספי הקדוש את אנשים היקרים הנכבדים והנדיבים אשר נתן להם ד' לב דעת להיות בתומכי נפשי בכל עת ויעניקו אותי מהונם ואני תפילה לפני מלך עולם יהי כזית הודם ויתברכו בנופם ומאודם. וברכה והצלחה בכל משלח ידם. זכות אבותי הצדיקים יגן בעדם והצנתי שמם בספר הק' הוה למזכרת עולם וכל הדואה יברך אותם. וכן מבואר בשורת הרשביא ס' תקפיא וז"ל שם מרת התורה שהיא כזכת ומפרסמת עושי מצוה ובפיק יש נוחלין מבואר דעמדו וכתבו יוסף בן יעזר הבנים אחת ובניו הכניסו שש מכאן אתה למד שהיו נוהגין לכתוב שמות הקדושים לשמים להיות שמם חכרם לטובה וכן מבואר בילקוט קהלת עתיד הקביה לעשות צל וחופה לבעלי מצות שנאמר כי בצל החכמה בצל הכסף.

שוכני עפר לא נאמר דלישתמע על כל המחיס. שכן לעפר. משפיל עצמו עד לעפר. וכן אמר רב אשי כל אדם שיש בו גסות רוח לסוף נפחה שגא' ולשאה ולספחה ואין שאה אלא גבחות שגא' ועל הכרים הרמים ועל הגבחות הכשואות ואין ספחה אלא עפילה שגא' ואמר ספחתי נא אל אחת הטהרות לאכול פה לחם פרשי ונפחה מהמעט מהשיבותו נעשה פחות באנשים ולשאה ולספחה על ידי שמחשאה את עצמו בא ידי ספחה שאינו עיקר באנשים אלא נספחה ועפל אלא עפילה דבר שאינו חשוב לעצמו ומיטפל לאחרים וכן אמר ר' אלכסנדר כל מי שיש בו גסות רוח אפי' רוח קמעה עוכרתי שגא' ורשעו' כים נגרש כי השקט לא יוכל. ומתהים שיש בו כמה רביעיות רוח קמעה עוכרתי אדם שאין בו אלא רביעית דם עאכ"ו. פירש"י רוח קמעה עוכרתי פורענות קלה עורחתי ומאדדו. וכן אמר חזקיה כל מי שיש בו גסות רוח אין חפלתו נשמעת וזה שנאמר ויהי מדי חודש נחדשו ומדי שנה נשבתו יבוא כל בשר לנשחחות לפני אמר ה' פירש"י כל בשר לנשחחות להחפיל אחס שחס רק כבשר יבואו ויחפלו כי נשמעים לפני אבל גסו הרוח לא יבואו וכן כל מי שמחגאה יחמיץ לו יינו וזה כדאיתא בבא בתרא פרק המוכר פירות אמר רבי חייה בר יוסף אמרי מזלי' דמארי גורם שנאמר ואף כי היין בוגד גבר יסיר ולא ינוס פירש"י רש"י המוכר יין לחזירו והחמיץ דלאו קנקיין דמוכר גרם אלא מזלי' דלוקח שהיה בעליו של יין גורם שנאמר אף כי היין בוגד באדם למס משום דגבר יסיר גסותו של אדם שמגיס דעתו בדבר שאין בו גורם שסיין בוגד בו דסבור שהוא יין ונמצא חומץ מדה כנגד מדה. וכן אמר רב מרי האי מאן דיסיר אפי' אחינשי ביתו לא מתקבל דכתיב גבר יסיר לא ינוס מאי לא ינוס בנות שלו. פירש"י אחינשי ביתו אשתו לא מחקבל

אות ג' א' לעולם יהא אדם מהר מנסות רוח כי כל מי שהוא גם רוח כרי הוא כאלו דוחק רגלי השכינה והוא רע לשמים ולבדיות ועליו נאמר גבה עינים ורחב לבב אוחו לא אוכל ופירשו רז"ל אל חקרי אוחו אלא אחרו ואמרו רז"ל סימן לגסות רוח עניות וכן איתא בסופה פרק המקנה אמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי כל אדם שיש בו גסות רוח כאלו עובד ע"ז כתיב הכא חוטבה ה' כל גבה לב וכתיב ולא חביב חוטבה אל ביחק ורבי יוחנן אמר מדידי' כאלו כופר בעיקר שגא' ורס לבבך ושכחה את ה' אלתיך רב חמא בר חנינא אמר כאלו בא על כל עריות כתיב הכא חוטבה ה' כל גבה לב. וכתיב חסם כי את כל החוטבות האלה עשו אנשי הארץ פולא אמר כאלו בנה במה שנאמר חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי במה נחשב הוא א"ח במה אלא במה שמחזיק עצמו כבעל כנפש ^ת ^ת וסיינו גאוס שחשובי נפשו בעיניו. רבי עירא דרש כל אדם שיש בו גסות רוח לסוף מהמעט שנאמר רומו מעט. יכול ישנו בעולם ת"ל ואינו ואם חזר בו נאסף מן העולם בזמנו שנאמר והומכו בכל יקבלו כאברהם יצחק ויעקב דכתיב בכו בכל מכל כל. פרש"י ישנו בעולם מחקיים. והומכו אם חזר ונעשה מן ועינו שממין עצמו. בכל כאלו שנאמר בהם כל. יקבלין מן העולם ימותו מות ישרים. אברהם כתיב וכו' בירך את אברהם בכל. יצחק כתיב ואוכל מכל. וכו' יש לי כל. וכן אמר רבי אליעזר כל אדם שיש בו גסות רוח ראוי לגדעו כאשר אברהם כתיב הכא ורמי הקומה גדועים וכתיב חסם ואשיריהם תגדעון. וכן אמר ר' אליעזר כל אדם שיש בו גסות רוח אין עפרו נעטר שנאמר הקילו ורננו שוכני עפר שוכני עפר לא נאמר אלא שוכני עפר ר"ל מי שנעשה שכן לעפר בחייו פירש"י נעטר מקיץ בחתית המחיס.

הריכות עולם

פעם אחרת אזי אני לריך להחננות ומחוך כך ימנע את עלננו מלעשות שום עבירה. זה גדר גדול לפני כל העבירות שיקנוס את עלמנו או יתן לךקה או לעשות צער בגופו כשיעשה עבירה :

ג **רְעוּרָם** יהא אדם נזהר שלא יתן חן לגוי ויאמר כמה יפה

הגוי הזה זה חס כדאיתא ע"ז פרק לפני חידיהן כתיב לא תחנם ר"ל לא תתן להם חן. מסייע לרוב דאמר רב יהודה אמר רב אסור לו לאדם שיאמר כמה נאה גוי זה. אבל ציורה דעס ס"י קניא פוסק אס מכיין בשבחו להודו להקב"ה שברא בריה נאה כזה מותר :

ד **רְעוּרָם** יהא אדם נזהר שלא יאכל על משחה ושמהה של גוי

זה כדאיתא ע"ז פרק א' הניא ר' ישמעאל אומר ישראל שבחון לארץ עובדי ע"ז בעהרה סס כי"ד גוי עובד ע"ז שעשה משחה לבנו חימן כל היכודים שבצירו אע"פ שאכלו משלהם ושוחים משלהם ושמש שלהם עומד לפניהם מעלה עליהם הכחוש כאלו אכלו מזבחי מחים שנאמר וקרא לך ואכלת מזבחו. ואימא עד לאכיל אמר רבא אס כן נימא קרא ואכלת מאי וקרא לך אלא משעה הקריאה פירש"י בעהרה כלומר בלא כוונה דאינס שמים על לב. וקרא לך משעה שאחך נקרא לו מעלה אני על אכילתך כאלו הוא מזבח. ומאימאי אסור משיחיל להכין לרבי סעודה ולאחר ימי משחה שלשים יום וי"ד סימן קי"ב :

ה **רְעוּרָם** יהא אדם נזהר שלא ילך עם הגוי בדרך ואס נודמן

אזי יעשה בדרך זה כדאיתא ע"ז פרק אין מעמידין ה"ר ישראל שכתפל לו גוי בדרך עופלו לימיו רבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר בסויף עופלו לימיו במקל טופלו לשמאלו היו עולים למעלה או יורדים למטה צירידה לא יהא ישראל למטה וגוי למעלה אלא ישראל למעלה וגוי למטה. ואל ישוח לפניו

מחקבל שמבזה אותו. וכן אמר רב יהודה אמר רב כל המתגאה בטליה של ח"ח ואינו ח"ח אין מכניסים אותו במחיתו של הקב"ה כתיב הכא לא ינוה וכתיב הנה אל נוח קדשך. פי' רש"י בטליה של ח"ח ר"ל כי"ד כל שאין חלוקו נראית מחתיו עפח ולניעות יחירה הוא וגסוח הוא למי שאינו ח"ח וכן כל המתגאה יש לו גסוח רוח מעכב קץ הגאולה זה כדאיתא סנהדרין פרק חלק אמר ר' הניחא אין בן דוד בא עד שיכלו כל גסוי רוח מישאל שנאמר כי אז אסור מקרבך עליו גאוהין וכתיב והשארתי בקרבך עם עמי ודל וחכו בשם ה' שבחוא להם הגאולה ויאסו בלל שדי. וכן אמר רב יהודה אמר רב פסחים פרק אלו הדברים כל המתהיר אס חכם הוא מסתלקה חכמתו ממנו אס נביא הוא נבואתו מסתלקה הימנו. אס חכם הוא חכמתו מסתלקה הימנו דאמר מר החחיל הילל מקנהרין בדברים וסוף שולין לו דין סבין ששכה ולא הביא בערב שבה וקאמר להו הלכה זו שמעתי ושכחתי ואס נביא הוא נבואתו מסתלקה הימנו וכתי' חדלו פרוח בישראל חדלו עד שקמתי דבורה שקמתי אס בישראל וכתי' עורי עורי דבור' עורי עורי דברי שיר. פירש"י עד שקמתי דבורה ובא לה יוהרא שהיתה משפלה המנהיגים שלפניה ומחפארת לעלמה. עורי עורי דבורה מחמת סילוק נבואתה. וכן מלינו פירובין פרק כי"ד מעברין לא בשמים הוא אמר ר' יוחנן לא תמלא החורה אלל גסוי הרוח :

ב **רְעוּרָם** יהא אדם נזהר שיעשה גדר לעלמאס עשה איזה

עבירה זה כדאיתא ראשית חכמה שער חשובה פרק ז' שני עובות יגיע לאדם מי שעשה איזה עבירה ומקבל עליו להחננות כמה ימים. א' שכתעניתה מכפר לו על עבירה שעשה. ב' שימנע מעבירות כי יחשוב בלבו אס אעשה זה

מפני שידוע בו שאינו סך וגונב דעחו
כסבור שיצבו שמן :

ז רעורם יבא אדם נזכר שיעשה
חסד עם הגוי כמו עם
הישראל משום דרכי שלום וזה כדליתא
גיטין פרק הכניזין ח"ר מפרנסין עניי
גוים עם עניי ישראל ומבקרין חולי
גוים אם חוליין של ישראל וקובר מהי
גוים עם מהי ישראל מפני דרכי שלום .
פירש"י עם מהי ישראל לא בקברי
ישראל אלא מחעסקין בהם אם מלאום
הרונים עם ישראל :

ח רעורם יבא אדם נזכר שלא ידון
לפני הגוים וזה כדליתא

גיטין פרק המגרש הניח היה ר' ערפון
אומר כל מקום שאהה מולא אגריאות
של גוים אע"ג שדיניהם כדיני ישראל
אי אהה ראוי להזקק להם שנאמר
ואלה המשפטים אשר תשים לפניכם
ולא לפני גוים פרש"י אגריאות של גוים
אסיפות של גוים כמו אוגר בקיץ לפניכם
קאי על ע' זקנים שעלו עמו להר קידם
מתן חורב כדכתיב ואל משה אמר עלה
וגו' ואע"פ דכתיב פרשה זו . לאחר מתן
חורב קודם מתן חורב נאמר ונבנה
המזבח והעלה עולה ושלמים וזבחוהו דם
כנסו לבית :

ט רעורם יבא אדם נזכר שירחוק
תמיד את גופו ועיין לקמן

באות מ' סימן כ' :

י רעורם יבא אדם נזכר שאל ישב
בגובה של עיר וילמוד תורה

זה לוס ר' עקיבא את ר' יהושע בנו
פסחים פ' ערבי פסחים ופרש"י אל תשב
בגובה של עיר ותלמוד שהוא מקום שבניא
עוזרים ושבים שמה יפסקין מחלמודך :
יא רעורם יבא אדם נזכר אם קראו
חברו בדבר שגנאי הוא לו

ויש בו אותו דבר של גנאי יודע לו .
זה כדליתא בבבא קמא פרק התובל
אמר ל' רבא לרבא בר מרי מנא ס"מ
דאמרי אינשי חברך קריי חמרה אוכפא
לגבך

לפניו שמה ירוך את גולגלחו . שאלו
לסיכין אחס הולך ירחיב לו את הדרך
בדרך שהרחיב יעקב לעשו דכתיב עד
אשר אבוא אל אדוני שעירב וכתיב
ויעקב נסע סוכוה . פירש"י עופלו
לימינו מחבר הגוי לימינו של ישראל
שאל ירצה הרשע להורגו ישלח ישראל
יד ימינו ויאחז לו . בסייף דאם היה
הגוי חגור סייף עופלו לימינו כדי שיסי'
יד שמאל של גוי שהסייף חגור בו ללך
ימינו של ישראל ומזומנת לימין של
ישראל לאחז בו . במקל אם ביד הרשע
מקל עופלו . ישראל לשמאלו שחכה יד
ימין שהמקל בו סזוכה לישראל ואם
ירוס יד ימינו תאחז שמאלו של ישראל
במקל הסמוך לו דאי עופלו לימינו יבא
מקל רחוק מידו של ישראל . למעלה
צהר או בסלע לא יבא ישראל למטה אלא
למעלה בעלי . ילך ישראל לפני הרשע
דהיינו למעלה אלא שעופלו לימינו דלא
הוה אחריו ממש וזירידה ילך הרשע
לפניו ואל ישוח לפניו אפי' במישור אל
ישחה ישראל לפניו ליטול כלום שמה
ירוך ירויץ . ירחיב לו את הדרך אם
היה לריך לילך עד פרסה יאמר שני
פרסאות אני רוצה לילך שמה ימחין
הרשע מלהכותו עד פרסה שהייה זה
יפריש ממנו קודם לכן וכל זה למדנו
שיעקב נסע סוכוה ולא הלך עד שעיר :

ו רעורם יבא אדם נזכר שלא יגנוב
דעת חברותו וזה כדליתא

חולין פרק גיד הכסה אמר שמואל אסור
לגנוב דעת חברותו ואפי' דעחו של
גוי . וכן הניח היה ר' אומר אל יסרכב
אדם לחבירו לסעוד אללו ויודע בו
שאינו סועד . ולא ירבה לו בחקרובות
ויודע בו שאינו מקבל ולא יאמר לו
סוך שמן מפך ריקן . פירש"י לא יסרכב
לא יפזור בו הואיל ויודע שלא יעשה
משום דגונב דעחו להחזיק לו טובה
בחנם כסבור שמן הלב מסרכב בו כן
זלא יביא לו פך ריקן ויאמר לו סוך שמן

הליכות עולם

שכגוס אינס אלח חחילה המכה ואחרים
באח ארבע וחסיל אלמח גובאי עולם
בעון גול נמי כדאיחא ובלעס בראש כולם
ר"ל אפי' בידו אלו שלש ע"ז וגילוי
ערוות ופסיכות דמים מי מקטרג על
כולן גול . וכן איחא העניח פרק
מאימחי אמר ר' אחי אין גשמים נעלמים
אלח בעון גול שנאמר על כפיס כסה
אור ואין כפיס אלח חמם וגול שנא'
ומן חמם אשר כפסיס ואין אור אלח
מטר שנאמר יפיץ ענן אורו . וכן איחא
סכסדרין פרק חלק אמר ר' יוחנן בא
וראח כמה גדול כח של גול וכלא דור
המבול עברו על כל העבירות ולא
נחמם עליהם גזר דינא אלח עד שפסעו
ידיהם בגול שנא' כי מלאה הארץ חמם
מפניהם והנני משחיתם את הארץ :

יג רעורם יחא אדם נזכר שלא ילך
ד' אמות בגילוי הראש חס
כדאי' קדושין פ' האשה ניקיח רב כונא
בריה דרב יושע לא מסגי ד' אמות
בגילוי הראש אמר שכינס למעלי מראשי :
יד רעורם יחא נזכר שלא ירדוף
אחר גדולה וכבוד ושררם
חס כדאיחא ערובין פרק א' כל המחזר
אחר הגדולה הגדולה בורח ממנו וכל
הבורח מן הגדולה גדולה מחזרח עליו
ועיין לקמן באוח ש' סי' לג :

טו רעורם יחא נזכר שלא יתקנא
בגוי קטן חס כדאיחא
פסחים פ' ערבי פסחים ח"ר ג' אין
מחקגלין בהם ואחד מהן גוי קטן מיט
מלכותיהו בחר אודנייהו קיימא . פרש"י
דמלכותיהו בחר אודנייהו קיימא כלומר
עתידין להם ליגדל ותגדל אימחן וינקמו
מתך :

טז רעורם יחא נזכר שלא ילמוד
חורס לגוי חס כדאיחא
חגיגה פרק אין דורשין אמר ר' אחי
אין מוסרין דברי חורס לגוי שנאמר
מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו
לישראל לא עשה כן לכל גוי ומשפטיו
כל

לגנך דכתיב ויאמר הגר שפחה שרי אי
מזה באח ואמר מפני שרי גברתי
אנכי בורחח . פירש"י אוכפא כלומר
פול אוכף של חמור ושם אוחו על
גנך כלומר כודה לו ואל הענכו . ויאמר
הגר שפחה שרי אמר מלאך ואמר
מפני שרי גברתי ויחא ענחה מפני
שרי גברתי :

יז רעורם יזכר אדם שלא יגזול
שום אדם ואפילו גוי חס
כדאיחא בבה קמח פרק הגזל בהרא
אמר רב ביבי בר גודל אמר רב חסדא
גזל גוי אסור אבידה גוי מותר . חס
לאמר רב כונא מיין שגזל גוי אסור
שנאמר ואכלת את העמים אשר ד' נוחן
לך . ר"ל בזמן שהם מסורים בידך ולא
בזמן שאין מסורים בידך וכן איחא שבה
פרק במה מדליקין בעון גול הגובאי
עולם וסרעב חס ובני אדם אוכלים
בשר בנייהם ובנוחיהן שנאמר שמתו את
הדבר הזה פרות הכשן אשר בהרי
שומרון כעושקות דלים הרולאות אביונים
אמר רבא כגון בני נשי דמחוחא דאכלן
ולא עבדין . וכן איחא שלש דברים
הם שאין מחייה שבין שכינס לנבא
מרום נעל להפסיק ראייהן מן המקום
אלח חמיד רואח אוחס עד שיפרע
מהם ואחד מהם גול שנאמר חמם ושוד
ישמע בה על פני חמיד וגו' וכתיב
הכחי אחסם בשידפון ובירקון כרמיכם
וזיחכם יאכל הגזס וכתיב יחר הגזס
אכל הארבע ויחר הארבע אכל הילק
ויחר הילק אכל החסיל וכתיב ויגזר
על ימיו ורעב ויאכל על שמאל ולא
שבעו איש בשר זרעו ויאכלו איח בני
זרעו אלח בשר זרעו . פרש"י דאכלן
ולא עבדן ומלאח שגוזלין את בעליהן
ועוד מחוך שמלומדו במאכל ובמשחה
גורמין לבעליהן לגזול . הכחי אחסם
בשידפון ובירקון בבואח גמוס כתיב
וסופי' לקרא כרמיכם וזיחכם יאכל
הגזס . וכתיב ביחאל יחר הגזס דמשמע

ואחד מהם לא חיסב גיורתו פרטי
טעם לפי שאמרו רז"ל גיורא עד עשרה
דרי לא תבזי ארמאי באנפי' :

כב לעולם יבא נזכר שלא ימיל
גורל בשבט אפי' ע"ו גוי

זה כדאיתא אורח חיים סי' שכ"ב
החלק לבני ביחו מנחם בשבט יכול
לסמיל גורל לומר למי שיבוא גורל
פלוני יבא חלק פלוני שלו וכו' וכו' שיהיו
החלקים שווים ואינו עושה אלא כדי
לששוותם שלא להטיל קנאה ביניהם אבל
עם אחרים אסור בזמן שמקפידים זה
על זה ובלו לדי משקל ומדה אבל
ליחן מנה גדולה כנגד מנה קטנה
ולסמיל גורל עליהם אפילו בבני ביחו
ובחול אסור מים קוביא מכרי"ל .
ואסור לסמיל גורל בשבט אפילו על
ידי גוי :

כג לעולם יבא נזכר שלא ירחץ
במרחץ עם הגוי זה איתא

ביורד דעם סימן קנ"ג במקום שנהגו
לילך במרחץ בלא מכנסיים אסור לילך
למרחץ שרוחצים בו כוחים ערומים אבל
אם ישראל כבר במרחץ ובלו הכותיי'
שם אין לריך ללאת :

כד לעולם יבא נזכר שלא יתחם
חש החת הקדירה של גוי

זה כדאיתא י"ד סי' פ"ז . אסור לחתום
האש חתה הקדירה של גוי לפי שהם
מבשלים בהם פצמים חלב ופצמים בשר
ובמתחם חתה הקדירה שלהם בל לדי
בישול בשר וחלב :

כה לעולם יבא נזכר שלא יתאנס
את הגר זה כדאיתא בבא

מליעא פרק הזהב בשלשם לאוין מזהיר
החורה שלא תוכו את הגר דכתיב וגר
לא תונו ולא תונו אותו ולא תונו איש
את עמיתו וגר בכלל עמיתו :

כו לעולם יבא נזכר שלא ילך
תחת הגשר שלא עברה

תחתיו מים ארבעים יום זה כדאית'
סוריות פרק כסן גדול עשרה דברים
קשים

בל ידעם וגו' ועיין לקמן באותו אורח
סימן כ"ט :

זו לעולם יבא אדם נזכר שאל יתן
ענה טובה לגוי זה כדאית'

בבא בתרא פרק ראשון מפני מאי נעש
דינאל מפני שהשיא ענה לכבודכ"ל
דכתיב לכן מלכא מלכי ישפר עלך
ומתאחך ב"דקס פרוק וגו' וכתיב ולקצס
ירחין חרי עשר וגו' . פרטי' מלכי
ישפר עלך ענתי חטב צטייך לקצס
ירחין חרי עשר ובשביל ענחו של דינאל
חלס לו י"ב חודש ובמה נעש דינאל
שכושלך לגוב אריות :

יח לעולם יבא נזכר שאל יגנה ח"ח
ואפילו אם שמע מאחרים

שגנאו אותו ימחה ואם לא ימחה ויש
בירו לימחות עיכשו גדול מאוד עיין
לקמן באותו חיו סי' מ' :

יט לעולם יבא נזכר שלא יעשה
שוחפות עם הגוי זה

כדאיתא סנהדרין פרק ארבע מיתוח
אמר אבה דשמואל אסור לאדם שיעשה
שוחפות עם הגוי שמא יתחייב לו
שבוטע ונשבע בע"ז שלו וחסור' אמר
לא ישמע על פיק וגו' :

כ לעולם יבא נזכר אם ימות גוי
אפי' הוא אובד ישראל

אל יאמר זר לי על מיתתו זה כדאיתא
מכרי"ל פעם אחת מה שר גדול בנו של
דוכס והיה מאוד אובד ישראל ואמר
אחד בפני מכרי"ל זר לי על מיתתו .
וא"ל רב גס אם היה יסודי כשר ות"ח
גדול אין לומר כן דכראש כאלו מתדעם
על מידה הדין רק יאמר יש סיוק
גדול במיתתו ולעולם יבא אדם נזכר
על כל מה שאירע לו סן טוב סן רע
יאמר גס זה לטובע עיין לקמן באות
עית סימן ס' :

כא לעולם יבא נזכר אם רוצה
לישא אשה שאל ישא גיורה

זה כדאיתא פסחים פרק ערבי פסחים
ארבע דברים ליוס רבינו הקדוש לבניו

הריכות עולם

ועיין לקמן באות יי סיי' אי' ועיין לקמן
באות היו סיי' ל"ב :

לא רעורם יבא נזכר אם שכת
אללו הגוי שום דבר אפילו
בשוגג יחזור לגוי וזכו שני בחיי מקץ
וכסוף המושב בפי אמתחותיכם השיבו
בידכם אולימשהגם הוא ר"ל שמה הממונה
על הבית שכתו שוגג ואז להם יעקב
להחזירו מפני קידוש השם :

לב רעורם יבא נזכר שלא תבא
גוייה מניקה לחינוך שלו
אע"פ שחלצה מותרת כמו של ישראלית
אעפ"כ לא חניקו גוייה אם אפשר
ישראלית לפי שמטמטם הלב ונולד לו
עצב רע יורה דעה סיי' פ"א :

לג רעורם יבא נזכר שלא יגנוב
מחבירו שום דבר אפיי
שאין הכוונה לעכב לעצמו הגניבה אלא
רוצה להחזיר לו וזה כדאיחא בחיי
קדושי' ובזה מצינו לא תגנובו אפילו
על מנת להקניט כלומר שהיו הכוונה
לעכב הגניבה לעצמו אלא כדי שיצטרך את
חבירו ויקניטנו :

לד רעורם יבא נזכר שלא יגזול
את הגוי וזה כדאיחא בחיי
זהר . הגזול את הגוי חייב להחזיר
חמור גזול הגוי מגזול מפני חילול
השם . טעם הדבר כי הגזול ישראל
חבירו אינו קורא תגר ואינו נוטן
דופי באמונת ישראל אבל הגזול את
הגוי קורא תגר ונוטן דופי באמונת
ישראל ובחורת משה וברי זה מחלל השם
זה נמי שמצינו שהחפלה שלמה ע"ה
להקב"ה כי כשיצא ישראל להחפלה
בבית שבעה לשמו שיתן לו שאלתו כפי
מה שידע שראוי לכך וזה שאמר אשר
הדע את לבבו ואם יבא הנכרי שם
להחפלה שיתן לו שאלתו עכ"פ זה
שאמר ועשית ככל אשר יקרא אותך
הנכרי כלומר בין ראוי ובין שאינו ראוי
תן לו וכטעם לפי שהישראל אינו קורא
הגר

קשים לתלמוד ואחד מהן הטובר החם
הגשר שלא עברה החתיו מים ארבעים
יום :

כו רעורם יבא נזכר שאל יגרום
תקלה לחבירו וזה כדאיחא
ואם ספר יפר אותם אחרי שמעו ונשא
את עונה פירשו רז"ל הוא נכנס החתיו
למדנו מכאן שהגורם תקלה לחבירו
הוא נכנס החתיו :

כז רעורם יבא נזכר שאל יעבור
במעברא עם הגוי
כדאיחא ילקוט בראשית ל"א רבא לא
עבר במעברא דאית ציי' כותי אמר
דילמא מיפקוד עלי' דינא ואפול בהדיה
ושמואל לא עבר במעברא אלא דאית
ציי' כותי אמר שטנא בחרי אומי לא
שלטא :

כח רעורם יבא נזכר שאל ילמוד
תורה עם הגוי כי כלגוי
שלמד תורה חייב מיחה וזה כדאיחא
ילקוט ויקרא סלי"ב אמר רב סימן דו
פרלופין הים הדיבור יולא אחד סכחיים
לישראל ואחד סם המוח לאומות העול'
הוא דכתיב כאשר שמעת אתה ויחי
ר"ל אתה שמעת וחיי' ואומות העולם
שומעין ומתין ועיין לעיל באותו אות
סימן ע"ז ולעולם יבא אדם נזכר אם
עושה שום פעולה או מעשה אל יתגאה
א"ע ויחלה הפעולה בעצמו אלא יחלה
בהש"י שהוא עושה שליחות הקב"ה עיין
לקמן באות מ' סיי' כ"ו :

ל רעורם יבא נזכר שאל ימשוך
אחר תאוות גופניות כגון
אכילה ושחיה וזה הנאי' בחיי צפי מקץ
שבר רעבון בחיכם רמז מתוך לשונו
שאין ראוי לאדם למשוך אחר תאוות
המאכל וכמשחח כ"א לקיום גופו בלבד
ולשבר רעבון כענין שכתוב לדיק אוכל
לשובע כפשו ועל כן אחז לשון שבר
רעבון וידוע כי עיקר יראה ד' הוא
הפרישות מתאוות העולם ומזה החיל
יוסף ואמר את אלקים אני ירא וגומר

חגר וסגוי קורא חגר ועיין לעיל בזה
זה ס"י י"ב :

לה לעורם יבא נזכר שאם יש לו שום דבר לחלוק עם חבירו אל יחלוק עמו אלא ע"י גורל . וזה שני על פי הגורל תחלק כחלחו בחיי פנחס וזה נמי שני מדנים ישבית הגורל וגו' ר"ל הכחוז בל לשבח חלוקת הגורל כי מדה חשובה היא מי שחולק עפ"י הגורל . מפני שהוא משבית מדנים וסבב למניעת החמדה שלא יחמוד אדם חלק חבירו שעל פי גורל בזה לו אלא יאמר מאחרי כי יתחב לו זאת החלק וכן כתיב בחיק יוטל את הגורל ומה' כל משפטו :
לו לעורם יבא נזכר שלא ילך בפני מי שגדול ממנו בחכמה וזה כדא' חענית פרק ג' שאלו חלמידיו את רב אדם במה הארכה ימים אמר להם כמה דברים ואחד מהן לעולם לא לעדתי בפני מי שגדול ממני בחכמה :
לו לעורם יבא נזכר שאל יגנוב שום דבר אפי' מן הגנב

כך חולקין בזמורות ובגפנים ומי שביק לי מידי הלא הוא גונב יותר מחלקו בחר גנבא הגונב מן הגנב אף הוא טועם טעם גניבה, כמלא מכל זה שאל יגנוב שום דבר אפי' מן הגנב ומה שאמרו רז"ל בגונב מן הגנב פטור רני יוכל ליישב פטור אבל אסור ר"ל מדיני אדם הוא פטור אבל לא מדיני שמים :
לה לעורם יבא זהיר שלא ידבר ניבול פה כי ארבע דברים

באים על האדם צשביל ניבול פה וזה כדאיחא שבה פ' במה מדליקין בעון ניבול פה לרות רבות וגזרות קשות מאחדשות ובחורי שונאי ישראל מחיים יחומים ואלמנות לוועקים ואינם נענין שנאמר על כן על בחוריו לא ישמח ד' ואחרי יחומיו ואלמנותיו לא ירחם כי כלו חקף ומרע וכל פה דובר נבלה וגו' פרש"י לא ישמח כרי לרות וגזירות ואחרי יחומיו ואלמנותיו לא ירחם כרי לוועקין ואין נענין בעון מה כי כולו חקף ומרע וכל פה דובר נבלה ועיין לקמן בזה נו"ן ס"י י"ז :

שגנב אוחו דבר וזה כדאיחא ברכות פרק מאימתי רב הונא הוה לי' ח' דני דחמרא תקיפו החמינו עלו גבי רבנן ואמרי לי' לעיין מר במילי אמר לכו מי חשידנא בעיניו כי אמרו לי' ומי חשיד הקב"ה דעביד דיכא בלא דיכא אמר לכו אי איכא מאן דשמיע עלי מילתא לימא אמרי לי' הכי שמיע לן דלא יסיב מר שיבשי לאריסוי אמר לכו מי קא שביק לי מידי מיני' הא קא גניב לי כולס המרי לי' היינו דאמרי אינשי בחר גנבא גנב וטעם טעים אמר לכו קבילנ' עלי דיכבינ' לי' איכא דאמרי הדר חלא וכו' חמרי איכא דאמרי אייקר חלא ואיזדבן בדמי חמרא . פרש"י לעיין מר במילי' יפספש צמעשו . אי איכא דשמיע אכ' יש צכס ששמע עלי דבר שאני לריך לחזור בו וידעיני . שיבשא חלקו בזמורות בגפן שחוכין מהם צטעח כזמיר וחנא כשם שחולקין ביין

לא לעורם יבא נזכר שלא ידבר אחד בפס ואחד בלב וזה כדאיחא פסחים פרק ערבי פסחים ג' הקב"ה שונא ואחד מהם המדבר א' בפס ואחד בלב וזה נמי שנאמר ולא יכלו דברו לשלום ודרז"ל מחוך גנות' למדנו שבהם שלא דברו עמו אחד בפס ואחד בלב וכן משבח הכחוז את אבשלום שנא' ולא דיבר אבשלום עם אמנון מטוב עד רע כי שנא את אמנון :

מ לעורם יבא נזכר שלא ידבר בחוך הסעודה וזה כדאיחא חענית פרק מאימתי רב נחמן ורב יאחק כוי יחבי בסעודה אמר לי' רב נחמן לרב יאחק לימא מר מילתא אמר לי' הכי אמר ר' יוחנן אין משיחין בסעודה שמה יקדים קנה לושט ויבוא לידי סכנה וי"א אפי' מי שנחטט בסעודה אסור לומר אסותה :

הליכות עולם

דרחים לוי לא חזי לוי חובל דסני לוי לא חזי לוי זכותא כחובות פרק י"ג, ולעולם יסא אדם נזהר אם רואה לילך לדרך יאל צבוקר כשמאיר סיום עיין לקמן בלוח ט"י"ח ס' א' :

מר רעורם יסא נזהר שלא יסנה שום דבר מהאדם שרואה לדון אותו חס כדאיחא כחובות פרק שני דייני ח"ר ושוחד לא תקח אין לריך לומר שוחד ממון אלא אפי' שוחד דברים אסור מדלא כתיב בלע לא תקח היבא דמי שוחד דברים כי הו דשמואל הוי עבר במעברא אחא הסוה גברא יבז לוי ידא חמר לוי מאי עבידחך אמר לוי דינא אית לי חמר לוי פסילנא לך לדינא, וכן אחימר הוה יתיב וקא דאין דינא פרה גדפא ארישא אחא הסוה גברא שקג"י חמר ליה מאי עבידחך אמר לוי דינא אית לי חמר לוי פסילנא לך לדינא. מר עוקבא הוי שדי רוקא קמיי אחא הסוה גברא כסוי ח"ל מאי עבידחך וכוי רי ישמעאל בן אלישע אייתי ליה הסוה גברא ראשית סגו ח"ל מסיבן אח ח"ל מדיך פין. ומסחס להכא לא הוי כהן למיחבי לוי ח"ל דינא אית לי חמר לוי פסילנא לך לדינא :

מה רעורם יסא נזהר שלא ידבר דברי שקר חס כדאיחא סנהדרין פרק חלק ד' כיתוח אין רואין פני השכינה ואחד מהם כח שקרים חס שנאמר דובר שקרים לא יכון לנגד עיני וגוי וכן נאמר מדבר שקר תרחק וכן נאמר שוא וכזב תרחק ממני עיין לקמן בלוח ט"י"ח ס' ט"ו :

מו רעורם יסא נזהר שלא יחזור מדבורי וחו כדאיחא בנא מליעא פרק הזב דברים רב אמר אין בכס משום מחוסר אמנה ורבי יוחנן אמר יש בכס משום מחוסר אמנה מיחבי ר' יוסי בר יכודא אומר מה תלמוד לימר הין לך איפה לך וסלא הין בכלל איפה הוא אלא לומרלך שיהא כן

מה רעורם יסא נזהר שלא ימסור דין על חבירו חס כדאיחא ראש השנה פרק ארבעה ראשי וצבא קמא פרק החובל אמר רי יתח שלשה דברים מזכירים עונותיו של אדם ואי מהם המוסר דין על חבירו דאמר ר' חזקוני כל המוסר דין על חבירו הוא נענש החילס שנאמר ותאמר שרי אל אברהם חמסי עליך וגוי וכחוב ויבוא אברהם לספור לשרה ולבכוחה וגוי פרשיי מוסר דין על חבירו כמו ישפיט די ביני וביניך מזכירין עונותיו אומרים כלום ראוי זה לעשות לו כס ומחוך כך נדק ומזה שמוסר דין אומרים כלום ראוי הוא זה שיענש חבירו על ידו ויבוא אברהם וגוי הוא קבר אחס :

מב רעורם יסא נזהר שלא יספוך דבר על חבירו חס כדאיחא מועד קמן פרק אלו מגלחין פינחס אחס דמר שמואל איתרע ב' מילחא עייל שמואל לשאל עממא מיניה חזינכו לעופרי דהו כפישי אמר ליה אמאי לא שקלת להו אמר אלו בדידי הוי מי הוי מזלל ביה כולי האי הוה כשגגה שיאל מלפני השליט ואיתרע ב' מלחא בשמואל עייל פינחס אחס דמר שמיאל למשאל עממא מיניה שקליה לעופרי חבטינכו באפי' אמר לוי ליה לך בריה כרוחא לשפתים. פרשיי איתרע ביה מלחא אבילות בפנחס שמה בנו על לגבי לדבר על לבו אלו בדידיה הוה כלומר אלו היית אצל מי הוה מזלל ב' כולי האי באבילות אם היית שקל לעופרך. כשגגה היואל שגזר השליט גזירה על האדם שלא צבוכס לסורגו או לחובשו וכלכו וחבשוהו ואיתרע ב' מילחא אבילות שקליכו לעופרי חבטינכו לאפי' וזרקניכו לאפי' מרוב כעס :

מג רעורם יסא נזהר שלא ידון את אובדו ואת שונאו חס כדאיחא אמר רב פפא לא לידון איניש למאן דרחים לוי ולא למאן דסני לוי

אדם לביה סקברוח ולא לביה סמרש
שמלאך המוח מפקיד שם כליו וסני
מילי סיכי דלא מלני ציי עשרה ולא
קרו ציה דרדקי ואל ילא מן סעיר שיט
צו דבר :

מח רעולם יסא אדם נוסר שידבר
דברי חורה או שאר דברי
שראויס לדבר חסו שנאמר מוח ומייס
ביד כלשון ר"ל מי שהוא בעל דברים
בדברי חורה ועיניו סמלוח הוא דרך
חייס ואס הוא בעל דברים בלשון סרע
ושאר סעבירות סהלויס בדיבור הוא
דרך סמוח :

טט רעולם יסא נוסר שלא ידבר
לשון סרע כי בשביל די
דברים נגאלין ממלריס ואחד מהס שלא
אמרו לשון סרע וחסו שנא' דבר נא
באזני סעס וגו' ואס מולא ססיס
סדבר מופקד אלנן כל י"ב חודש ולא
סלשין אחד על סבירו . וחסו נמי כדאיסא
מכות סרק אלו סן סלוקין כל סמסער
לשון סרע ראוי להסליכו לכלביס שנא'
לכלב סשליכון אחוה וסמיך ליי לא ססא
שמע שוא ועיין לקמן :

נ רעולם יסא אדם נוסר אס ילך
וילא לדרך סיקח מזונו
בידו כדאי' פסחים פ' ערבי פסחים אי
סליק לאיגרא סירוסיך בידך מאס קרי
בזוי חוסי כנפיך פרש"י סלקח
לאיגרא סירוסיך בידך ר"ל ססלא לדרך
אפילו למקום קרוב צא ומזונוסיך בידך
מאס קרי בזוי חוסי לבוסך, להוי אפי'
סמזונוס בזול אעפי"כ סוליאס עמך
וסעצס סוא שמא יעכב בדרך או לא
ימלא ליקנות שוס דבר וכן איסא סוריות
סרק כסן מסוח מלחמס רבן גמליאל
ורבי יכושע הוי קאי אזלי בספינתא
בסדי רבן גמליאל סוס פיסח בסדי רי
יכושע סוס פיסח וסולחא שלס פיסח
דר"ג סמך אסולחא דרבי יכושע אמר
לי' מי הוי יודעא דסוס לן עיכוב' כולי
סאי דלייחית נמי סולח' אמר ליי כוכב
אחר

סן שלך דקך ולאו שלך דקך . פרש"י
דברים צלא מעוס . סין בכלל איספ
סססין י"ב לוגין ואיספ ג' סאין ססן
ע"צ לוגין אלא סיסא סן שלך נלומר
כסאסא מדבר סן או לאו קייס דבריך
וסלדק אחוס וכן אמרו רז"ל סחוזר
מדיבורו אין רוח חכמיס נוחס סימנו.
וכן אמרו מי ספרע מאכסי דור סמבול
ומאכסי דור ספלגס הוא עחיד לסיפרע
ממי סאינו עומד בדיבורו . וכן איסא
עדיוח סרק חמסס עקביא בן מהללאל
אומר ס' דברים אמרו לו עקביא חוזר
בך מדי דברים ססיס אומר ונעסיך אב
ביח דין לישראל אמר לכן מוטב ליי
לסקר' שוטס כל ימי ולא יעסס סעס
אחח רעע לפני סמקיס שלא יסיו אומרי'
בשביל סררה חוזר צו :

צו רעולם יסא אדם נוסר כסדבר
בעיר אל ילא מהעיר וחס
כדאיסא צבא קמא סרק סכווס דבר
בעיר כנוס רגליך שנאמר ואסס לא
סלאו איס מפסח ביחו עד צוקר ואומר
מחוץ ססכל חרב ומחדריס אימס . מאיי
ואומר וכי סימא כני מילי בליס אבל
ביממא לא סא שמע לך עמי בחי
בחדריך וסגור דלתיך, וכי סימא כני
מילי דליכא אימס מגווחי אבל סיכא
דאיכא אימס בגווחי כי נסיק ויחיב ביני
איכסי בלייחי בעלמא עסי מעלי ס"ס
מחוץ ססכל חרב ומחדריס אימס אע"ג
דמחדריס אימס מחוץ ססכל חרב פירש"י
חרב של מלאך סמוח אימס אימס של
מלאך סמוח ולא בגלוי כל כך . אמר
רבא בעידן רוחחא סוס סכר כוי דכחיב
כי עלס מוח בלוליוני . פירש"י רוחחא
דבר . סכר כוי . ססס סחלונות וכן ס"ר
דבר בעיר אל ילך אדם בצלמנע סדרך
מפני סמלאך סמוח בצלמנע סדרכיס
כיון דיכיב ליי רשותא מסני לסדי.
שלוס בעיר אל יסלך בלידי סדרכיס
דכיון דליח לית רשות מלחא סבוי
ומסני' . וכן ס"ר דבר בעיר אל יכנוס

הליכות עולם

נד לעולם יבא נזכר אס יושב דין
ונזכר לבו שסוף פועס
בדין יחזור מדינו וזכ כדלוי שבועות
פרק שבועות העדות ח"ר מנין לדין
שלא יעשה סנגורין לדבריו חלמוד לומר
מדבר שקר תרחק פרש"י לא יעשה
סנגורין לדבריו אס דן דין ולבו נוקפו
לומר שסוף פועס לא יחזיק דבריו
לדבוי ראוות להעמיד לפי שסוף בוש
לחזור רק לכל דברים יחזור להוסי'
הדין לאמיתו :

נה לעולם יבא נזכר אס ישב לדין
שלא ישמע דבריו בעל דין
קודם שיבוא בעל דין חזירו וזכ כדלוי
(גם שכ) מנין לדין שלא ישמע דבריו
בעל דין קודם שיבוא בעל דין חזירו
ח"ל מדבר שקר תרחק :

נו לעולם יבא נזכר כשילי בדרך
שלא יעסוק בדבר הלכה
וזכ כדלוי העניית פרק מאומתי אל
חרגו בדרך אמר ר' אליעזר אמר להם
יוסף לחצוי אל העסקו בדבר הלכה
שמה חרגו עליכם הדרך. פירש"י חרגו
עליכם הדרך חטאו וזכ דוקא לעיוגי
אבל למיגרם שרי כדמוכח בגמ' שם :

נז לעולם יבא נזכר אס הוא דין
על איזו דבר שלא יקנה
או יחליף אווה דבר וזכ כדלוי חולין
פרק אלו עריפות הניח דן אה הדין
זיכה וחייב עימא ועיבר איסר וסיחר
ובעדים כולם רשאים ליקח אבל אמרו
חכמים תרחק מן הכיעור ומן הדומה
לו פירש"י דן אה הדין על שדס או
על עליה שסוף של פלוני כולן רשאין
ליקח אווה חפץ תרחק מן הכיעור שלא
יאמרו בשביל כן זיככו לזכ שיחננו לו
בזול :

נה לעולם יבא נזכר שלא יעשה
דרך קלרה דרך בחי כנסיות
וזכ נמי כדלוי מגילה פרק בני העיר
מפני שלש דברים הוה ר' אליעזר בן
שמוע מאריך ימים ואחד מהם שלא
עשה

אחד יש שעולה לשבעים שנה ומחשה
אה הספנים אמרתי שמה יעלה ויחשה
אוהנו נמלא שיש סיבוח בעולם שיכולין
האדם לעבד בדרך לכן יזכור שיקח עמו
מזונותיו. פרש"י סולת' סולת' ולהכי
נקיט בדין סולת' לפי שספת מחשפש
ואינה מחקיים כסולת' :

נא לעולם יבא נזכר שלא ידבר
שמועות רעות לאחרים וזכ
כדלויא פסחים פרק א' רב כהנא הוה
חלוש שדרו רבנן לרב יוסע בר' רב
אידי אמרו לי זיל דוק מאי דיני' אחא
אשכחי דנח נפשי' קרע ללבושו
ואהדרי' לקרעי' לאחורוי' ובכי ואחי אמרי
לי נח נפשי' אמר לכו אחון קאמריחו
אנא לא קאמינא מוליא דיבס הוא כסיל
פרש"י אהדרי' לקרעי' לאחורוי' שלא
יביו מהרה להדי' וילא לבס :

נב לעולם יבא נזכר שלא ישב דין
אלא א"כ יודע מי ישב עמו
וזכ כדלויא סנהדרין פ' זה בורר שלש
דברים היו נקיי הדעה שזירושלי' עושין
וא' מהן שלא היו יושבין דין א"כ
היו יודעים מי ישב עמם :

נג לעולם יבא נזכר אס ישב דין
שלא יהיה קשה לזכ ורן
לזכ וזכ כדלויא שבועות פ' שבועות
העדות ח"ר בלדק חשפוט עמיתך שלא
יבא אחד יושב ואי עומד אחד מדבר
כל לורכו ואחד אומרים לו קלר בדברך.
פירש"י שלא יבא אחד יושב וכו' שלא
יראה שמכבדין אווה יוחר ממנו ויסחחמו
דבריו. וכן איחא דביחשו דרב הוגא
הו לז דינא קמוי' דרב נחמן אמר היכא
אעביד אי איקוס מקמה מסחחמין
פעטותיו דבעי' לא איקוס מקמה אשה
חבר הרי היא כחבר אמר לי' לשמע'י
לא ואפרה עלי בר אוו' ושדי עילאי
ואיקוס פירש"י דביחשו דרב הוגא משמה
רב הוגא אפרה עלי בר אוו' ואעמוד
ולא יבין זה ששצבילס עמדתי אלל מפני
האווה הכורח וזכ עלי :

לפנים משורה סדין ואורחות לדיקים
 חשמור סיפא דקרא הוא חס נמי שא'
 ר' יוחנן לא חרבה ירושלים אלא על
 שדנו בה דין תורה ר"ל שפעמילו
 דיניהם על דין תורה ולא עבדו לפנים
 משורה סדין לפי שמדה זו הוא מדה
 של הקב"ה חס כדלית' ר"ה פרק ארבע
 ראשי שנים. חילפא רמי כתיב ורב חסד
 וכתיב ואמח ר"ל חס דן דין אמח לא
 יהיה לו חסד אלא מחחלה אמח ולבסוף
 ורב חסד. רבי אליעזר רמי כתיב לך ה'
 חסד וכתיב כי אחס השלם לאיש כמעשהו
 אלא בחחלה השלם לאיש כמעשהו
 ולבסוף לך ה' חסד רב הונא רמי כתי'
 לדיק ה' בכל דרכיו וכתיב וחסיד בכל
 מעשיו אלא בחחלה לדיק ולבסוף חסיד
 פרש"י ולבסוף כשרואה שאין העולם
 מחקיים צדין לדיק במשפט אמח חסד
 ככנס לפנים משורה סדין בחחלה כי
 אחס השלם וגו' וכתי קאמר קרא ויך
 ה' חסד ליכנס לפנים משורה סדין
 כשחאה רואה שאין העולם מחקיים
 כשחשלה לאיש כמעשהו חס נמי כדלית'
 ברכות פרק א' שמאינו שחחלה סקב"ה
 על מדה זו אמר ר' יוחנן משום ר' יוסי
 בן זמרא מנין שהקב"ה מחפלה שנא'
 והביאותים אל הר קדשי ושמתים צבית
 חפלתי צבית חפלהם לא נאמר אלא
 צבית חפלתי מלמד שהקב"ה מללי מאי
 מללי אמר רב זוטרא אמר רב יר"מ שיכבשו
 רחמי את כעסי ויגולו רחמי על מדותי
 והחנהג עם בני צמדה כרחמים ואכנס
 להם לפנים משורה סדין. חס נמי חנהג
 אמר ר' ישמעאל בן אלישע פעם אחת
 ככנסתי להקפיר קטורה לפני ולפנים
 ראיתי אכתריאל י"ה ה' נבאות יושב
 על כסא רם ונשא ואמר לי ישמעאל
 בני ברכני אמרתי לפניו רבש"ע יס"ר
 לפניך שיכבשו רחמיך את כעסך והחנהג
 עם בניך צמדות כרחמים ותכנס להם
 לפנים משורה סדין ונענע לי ראשו
 כמודה לי ועונס חמן :

לעולם

עשה צהכיג קפנדרי פירש"י קפנדריא
 מקלר הילוכו דרך בית הכנסת חס
 נמי כדלית' יבמות פרק א' כתיב חס
 שבתותי חשמרו ואת מקדשי חיראו
 ואיזה מורה הוא של מקדש לא יכנס
 אדם להר הבית במקלו ולא יעשה
 קפנדריא פרש"י קפנדרי' לקלר הילוכו
 שלא להקיק ויכנס בפחה זכ ויאל בפחה
 שכנגדו ולא לשם עבודה אלא לעשות
 לרכי :

נב לעולם יסא נזכר שלא ידאג
 יוחר מדאי חס כדלית'
 גיטין פרק מי שחחו שלשה דברים
 מכחיטין כוחו של אדם ואחד מהם
 פחד דכתיב לבי סחרחר עוצני כוחי וגו'
 פרש"י פחד דאגה שדואג על דבר
 העתיד כגון פירוד מזכות או פחד
 אויב סחרחר מוקף דאגה חס נמי שג'
 דאגה בלב איש ישיחנה יומא פרק יוס
 כיפורים ר' אמר ור' אסי חד אמר
 יסחנה מדעחו וחד אמר ישחנה לאחרים
 פירש"י ישחנה לאחרים שמא ישיאוהו
 ענה :

ס לעולם יסא נזכר שלא ידור
 במקום שראשי' תלמוד חכס
 חס נזכר ר' עקיבא את ר' יוסע בנו
 פסחים פרק ערבי פסחים פרש"י שראשי'
 תלמוד חכס דטריד בגירס' ולא טריד
 במילי דליבורא :

סא לעולם יסא נזכר שיעשה עם
 חבירו לפנים משורה סדין
 חס כדלית' צבא מליעא פרק האומני'
 רבא בר בר חנה חבירו לו הכהו שקולאי
 חבית' דחמרה שקל לגלימייכו חמו אמרי
 לרב אמר לי סב לכו גלימייכו אמר
 ליה דינא הכי אמר לי אין למען חלך
 בדרך טובים יסיב לכו גלימייכו אמרי
 לי עניי אכן וטרחינן כולי יומא וכפינן
 וליח לן מידי אמר לי זיל סב אגרייכו
 אמר לי דינא הכי אמר לי אין ואורחי
 לדיקים חשמור פרש"י שקולאי נושאי
 משאות וחברו לי כפשיעה בדרך טובים

הליכות עולם

סב רעולם יסא מוסר שיעסוק בחורס
עם דרך ארץ רק שיסיה
כחורס עיקר ודרך ארץ עפל .

סג רעולם יסא מוסר שלא ישיב
דבר קודם שישמע הדבר
בנידור וזה כדאיתא בנא בחרס פרק
המוכר פירות כתיב בספר בן סירא
הכל שקלתי בכף מאזניים ולא מלאחי קל
מסובין וקל מסובין המשיב דבר בערס
ישמע שנאמר משיב דבר בערס ישמע
וגוי חולה הוא לו וכלימה פירש"י משיב
דבר בערס ישמע גם רוח הוא שמחזיק
עצמו כיודע וכלימה לסוף שאינו משיב
כסוגן :

סד רעולם יסא מוסר שיעשה
פשרה בין שני בני אדם
הנאים לדין וזה כדאיתא סנהדרין
פרק דיני ממונות ר' שמעון בן מנסיא
אומר שניש שבאו לפניך לדין עד שלא
תשמע דבריהם או משתשמע דבריהם
ואי אחת יודע לסיכן הדין נועה אחת
רשאי לומר לכן לאו ובלעזו . ומשתשמע
דבריהם ואחת יודע לסיכן הדין נועה
אי אחת רשאי לומר לכן לאו ובלעזו .
שנאמר פוער מים ראשית מדון ולפני
החגלע הריב נפוש קודם שנחגלע הריב
אחת יכול לנופשו משנחגלע הריב אי
אחת יכול לנופשו . פירש"י פוער מים
ראשית מדון אם באה לפעור ולהשליך
הריב המשולה כמים פוער אחת ראשית
מדון קודם שחשא ותחן בדין פוער
אחת . נפוש ורודף אחר השלום . וכן
אמר ר' ייטע בן קרח מלוא לבוע
שנאמר אחת ומשפט שלום שפמו
בשעריכם והלא במקום שיש משפט אין
שלום ובמקום שיש שלום אין משפט
אלא איזה משפט שיש שלום בו הוי
אומר זה ביצונו, וכן בדוד הוא אומר
ויסי דוד עישה משפט ודקס והלא כל
מקום שיש משפט אין דקס ומקום שיש
דקס אין משפט אלא איזו משפט שיש
בו דקס הוי אומר זה ביצונו :

סה רעולם יסא מוסר בחפלה
סדרך וזה כדאיתא ברכות
פרק חפלה השחר אמר לוי אליכו לרב
יסודא אחוה דרב עולא חסידא לא תרחח
ולא תחמא לא חרוי ולא תחמא וכשחמא
יולא לדרך המלך בקינך ולא מאי המלך
בקינך ולא אמר ר' יעקב אמר רב
חסדא זו חפלה סדרך סיכי מלני רב
חסדא אמר מעומד רב ששא אמר אפי'
מסלך פירש רש"י לא תרחח לא
חכעום שמחוך הכעם אחס בל לודי
חמא לא חרוי ולא חמא ולא תשחבר
ביין . המלך עול רשות ומאי שאמר לשון
המלך בקינך ולא אמר לשון חפלה
וגראש בעיני כדאי' בברכות ר' חנינא
בן דוסא הוי מחפלל על החולים ואומר
זה חי וזה מת אמרו לו מנין אחס
יודע אמר להם אם שגורס חפלאי בפי
יודע איי שסוא מקיבל ואם לאו יודע
איי שסוא מעירף מנא הני מילי אמר
ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן שנאמר
בורא ניב שפחים שלום פירש"י שגורס
אם סדורס במרוצה ואיי נכשל שסוא
מעירף ר"ל מעירפין לו חפלאו בפניו
ואיינא מקיבלת אף בן כאן לשון המלך
אם החפלל חפלה סדרך וסיא שגורס
בפיך או חפלאך מקיבלת ולא ואם לאו
אל תלא :

סו רעולם יסא מוסר שאל יסא דוחק
אח השעס זה כדאי' ברכות
פרק הרווא אמר ר' אבין סלוי כל
הדוחק את השעס שעס דוחקת לו וכל
הנדחה מפני השעס שעס עומדת לו
כל הדוחק השעס שעס דוחקת לו מנא
לן מאבשלוס וכל הנדחה מפני השעס
שעס עומדת לו מנא דן מדרב יוסף
ורבס כי סא דרב יוסף סיני ורבס
עוקר הריס אלכרא לסו שחא שלחו
להסם סיני ועוקר הריס אחס מהס
קודם שלחו להס סיני קודם שהכל
לריכס למארי דמיא ואפי' בן לא
קיבל עליו רב יוסף דאמרי לוי כלדאי
מלכה

ולא כלך ד' אמות בלא חורס ר"ל שבי
 סולך ושוכס חמיד :

עא לעולם יכא נזכר שלא יחליף
 אה דיבורו וזה כדאיתא

סנסדרין פרק חלק אמר ר' אליעזר כל
 המחליף בדיבורו כאלו עובר ע"ז כתיב
 סכא ובייחי בעיניו כמחצתע וכתיב
 סבל סמס מעשיו חעוועיס פירש"י
 המחליף משנס בדיבורו שלא יכא ניכר :
ע רעולם יכא נזכר אס סוא דיין
 שלא יסיס נושא ונותן

בדין עם חלמיד שהוא עם הארץ וזה
 כדאיתא שבועה פרק שבועה סערוס
 ס"ר מנין לדיין שלא ישב חלמיד צור
 לפניו ס"ל מדבר סקר חרחק . פירש"י
 שלא ישב חלמ"ד צור לפניו לישא
 וליחן בדין עמו שלא יעטבו . ולעולם
 יסיס נזכר אס הוא מקיז דס שאל
 ישמש מטחו :

עא לעולם יכא נזכר שיכא מקיז
 דס רק בזוקנו ימטע ממנו

קלה וזה כדאיתא בנא בחרא פרק
 חזקה סכחיס בריש כל מרעין אנא
 דס ר"ל כל החלואי סחדס על ידי
 סדס סס בלאין וזה נמי אמר שנת פרק
 מפנין פורסא דדמא כל הלחין וזין
 ספרקים ימטע וזין ספרקים יחזיר
 וימטע פירש"י פורסא דדמא דס סקזס
 זין ספרקים פרקי סנחיו כגון לאחר
 מ' שנס ימטע בסקזס לא יקיז בכל
 חודש אלא פ"א לז' חדשים . וזין
 ספרקים יחזיר וימטע לאחר ס' שנס
 יקיז לג' חדשים לפי שאין כוחו עליו
 ואין דמו חס וגופו מלטען כשמחסר
 דמו :

עב לעולם יכא נזכר אס יש לו
 איהס דלגס בלבו יספר

אוחו דלגס לחזירו ולאחרים וזהו שנא'
 דלגס בלב איש ישיחכס ר' אמי ורב
 אסי חד אמר יסיחכס מדעתו וחד אמר
 ישיחכס לאחרים שמא ישיאוכו עלס .
 יומא פרק יוס סבישורים :

לעולם

מלכא חרין שנין ופלגא וכל סני שנין
 דמלך רבס אפי' אומנא לזיחי' לא קרא
 פירש"י סדוחק אה סשעס כגון אבשלוס
 סביקס לימלוך בנחוקס בנחי אביו ולא
 רלס להמחין מיחא אביו שעס דוחקת
 לו נדחס מפניוואלרכו לכו שעחא לסיוח
 אחר מסן ראש ישיבס. סיני היו קוראין
 לרב יוסף שסיס בקי בצרריחות הרבס
 ובמשנוכוח וסדורות צפיו כנחיתקן מסר
 סיני ששמען מרבו אכל לא סיס מפלפל
 כרבס עוקר סריס סביז מחודד יוחר
 בצלפול למארי חיטיא למי סקינן בנזחא
 סר"ס למכור אף כאן למי סקבן שמועו
 דאמרי ל' כדאי לרב יוסף מלכא
 חרחין שנין אמר אס אמלוך סחלב
 אמות לסוף סנחייס נדכס מפני סשעס
 ולא אבס לימלוך וכשעס עומדת לו
 שלא ספסיד סנחיו בכך אומנא לזיחי'
 לא קרא לא נכג כל אוחן סשניס שוס
 אד שררס וכססיס לריך לסקיז דס ס'
 סולך לזיח סרופא ולא סיס סולח
 לבזא אליו :

סו לעולם יכא נזכר שיכסי לו
 דברים רכיס חכו שנאמר

מענס רך משיב חימס ודבר עלב יעלס
 אף. בנחי פירשח ויגש ר"ל סכחוב כזס
 מחסיר סאדס שירגיל עבנו ולסונו
 במענס רך כי סמענס רך יסקוט ויניח
 סכעס מכועס. וכדבריס סמעלזיס ססס
 בציסוף סמענס רך סן סס וילידו סכעס
 וחימס. ולעולם יכא אדס נזכר שיודבר
 דיבור נאה עוב ועכרס :

סח לעולם יכא נזכר שאל ירבס
 בדברים במיילי דעלמא

כי אס בנורס . וזה כדאיתא ירושלמי
 ברכוח פרק סרואס ר' יונס בשס ר'
 יוסי כל ספספטיא ביסן וספספטיא דאוריית'
 עזין פירש"י כל סדברי' רע' במיילי דעלמ'
 כמו ששנינו ולא מלאחי לגוף עוב
 משחיקס אכל בדברי חורס עובי' סס
 וכן אמרו על ר' יוחנן זן זכאי סוכס
 פרק סיסן מימילי לא שח שיחות חולין

הליכות עולם

עו לעולם יבא נזכר שלא ישהה בעיר שיש בו דבר וזכו כדלית' יורה דעס כלכות מאכלי עממין לעולם יברוח מן העיר כשדבר בעיר ויש ללאח מן העיר בחתלה הדבר ולא בסופו משום סכנה ושומר נפשו ירחיק מהם ואסור לסמוך על הכס או לסכן נפשו ואיזה נקרא דבר שגוזרין חטניות עליו עיין באו"ח סימן תקע"ו. ולעולם יבא אדם נזכר שלא ישחה מים בשעה שמקוין דם ולעולם יבא אדם נזכר שימנע בסולכי דרכים :

עד לעולם יבא נזכר אם הוא רואה לדבר דבר ורואה שדבריו יסיו נשמעין יתלב אוהו דבר איך ששמע מח"ה גדול וזה כדלית' פסחים פרק ערבי פסחים חמשה דברים ז"ה ר' עקיבא אה רשב"י ואחד מהם אה בקשת לומר דבר שיהיה נשמע לבריות ויקבלו ממך חתלה באיין גדול למוד בפני רב גדול וחאמר שמועךך משמו :

עה לעולם יבא נזכר אם הולך בדרך ושאלו אוהו עד היכן תלך ירחיב לו אה הדרך וזה שנאמר בחיי וישלח עד אשר אבוא אל אדוני שעירס ולא היה בדעתו של יעקב לשב לשעיר אבל ראונו היה להרחק ממנו וע"כ הרחיב לו הדרך וזכו שאמרו רז"ל שאלו להיכן אחס כולך ירחיב לו הדרך בדרך שסרחיב יעקב לעשו :

עו לעולם יבא נזכר אם הולך בדרך עם חבירו ויש לו לבדו מה לאכול או לשתות אה ראה שיהיה לו ולחבירו כדי סיפוקם יתן גם לחבירו ואם לא יהיה סיפוק לשניהם אל יתן לחבירו כלום וזה כמי שנינו ילקוט בבר שנים שסולכים בדרך וביד אחד קיחון של מים אה ישחו שניהם ימוחו ואם ישחו אחד מגיע לישב ע"ז נאו וחי אחיך עמך ר"ל חייך קודמין לחיי חבירך וא"ל יתן כלום לחבירו :

עו לעולם יבא נזכר שלא ירבה וילך בדרך לפי שמכחיש אה כחו וזה כדלית' גיטין פרק מי שאחזו שלשה דברים מכחישין כחו של אדם וא' מהן דרך שנא' ענה בדרך כמי קלר ימי וגו' :

עה לעולם יבא נזכר שאל ישיב דבר קודם שישמע הדבר וזה כדלית' בבא בתרא פרק המוכר פירות קל מאוד המשיב דבר בטרם ישמע שנאמר משיב דבר בטרם ישמע אולם היא לו וכלימה :

עט לעולם יבא נזכר שאל ידבר דברים בטלים וזכו כדלית' החסיד לפידות ע"ה ראה בתלום אה החכם רב יהודה ע"ה אהר פטירתו בגליל עליון וראה שהיה מאיר פניו כאור החמה ביום וכל שער מזקנו היה מאיר כאלו היה אבוקה ושאל לו על מה זכה לזה ואמר לוי בשביל מעלת השתיקה שהיה לו שכל ימיו לא שח שיחה בטילה :

פ רעורים יבא נזכר שאל ישב בדיון עם חבירו גזין וזה כדלית' שבועות פרק ד' מניין לדין שידוע בחבירו שהוא גזין שלא ילטרף עמו תלמוד לומר מדבר שקר תרחק. וכן היו עושין נקיי הדעה שבידו שלים לא היו יושבין בדיון אלא אם כן יודעים מי מסב עמם :

פא לעולם יבא נזכר שאל ימנע סלכה מחלמידו וזכו כדלית' סנהדרין פרק חלק אהר ר' שמעון חסידא כל המונע סלכה מפי תלמיד אפ"י עוברין שבועי אמו מקללין אוהו שנאמר מונע בר יקבועו לאום אין לאום אלא עוברין שנאמר ולאום מלאום יאמך ואין קבה אלא קללה שנאמר מה תקוב לא קבה אל ואין בר אלא חורה שנא' נשקו בר פן יאכף עולא ב"ר ישמעאל אהר מנקבין אוהו ככברה בחיב סכא יקבועו לאום וכחיב סכס ויקוב חור גדלחו

הלכה לפני רבו ראוי להכישו נחם שנת' ויען אליהו בן ברכאל הבזוי, ויאמר לעיר חכמי לימים ואחסי ישישים על כן זחלתי ואירא מחוות דעי אחכס כחייב הכא זחלתי וכחייב עם חמת זחלי עפר וכן אמר ר' חנינא נקרא חוטא שנת' בלבי לפגחתי אמרחיק למען לא אחטא פרש"י לפגחתי אמרחיק כנסחתי דברי מלכו רוחם במקום שאסיס חוטא עליהן וכן אמר ר' אבא כל המוחיב מלה קמיי רביי אזיל לשאלו בלא וולד דכחייב ויען יחושע בן נון משרת משה אדוני משה בלאס וכחייב נון בנו יחושע בנו פרש"י המוחיב מלה משיב דבר מורה הלכה בפני רבו קמיי רביי. לשאלו למיחס. בלאס ראויים הם לכך הוי ליה כמורה הלכה וכחייב נון בנו יחושע בנו וצחר יחושע לא חשיב בן [אבל לאפרושי מאיסורי] מותר לכורות כגון שרואה אדם עובר עבירה מפני שאינו יודע שהוא אסור לא מפני רשעו מותר להפרישו ולומר לו שהוא אסור בפני רבו שכל מקום שיש חילול השם אין חולקין כבוד לרבו. יו"ד סי' רמ"ג: **פב רעורם** יחא נזכר שלא יאמר הלכה זו נאה וזו אינה נאה וזה כדאית' עירובין פרק סדר אמר ר' אחא בר חנינא מה דכחייב רועה זונות יאבד הון כל שאומר שמועט זו נאה וזו אינה נאה מאבד הונא של חורה פירש"י רועה זונות נאה וארענה ואעסוק בהעד שחתיים בידו. הונה כבודה של חורה וסופה להשתכח ממנו: **פג רעורם** יחא נזכר שלא יהיה לו כנאה בעוה"ז בלא ברכה וזה כדאית' סנהדרין פרק חלק וברכות פ' כי"ד מצרכין אמר ר' חנינא בר פפא כל כנהנה מן העולם הזה בלא ברכה כאלו גזול הקב"ה וכנסח ישראל שנאמר גזול אביו ואמו ואומר אין פשע חבר הוא לאיש משחית ואין אביו חלל הקב"ה שנאמר הלא הוא אביך קיך ואין אמו חלל כנסח ישראל שנאמר

בדלחו ואם למדו מה שכרו אמר רבא א"ר ששה זוכה לברכה כיוסף שנאמר וברכות לראש משביר ואין משביר אלא יוסף שנת' יוסף הוא המשביר לכל עם החרץ. ולעולם יחא אדם נזכר שלא יחא קללה סדיוט קלה בעיניו. ועוד איתא גם זה שם פרק חלק אמר רב יודא אמר רב כל המונע הלכה מפני חלמיד כאלו גזלו מנחלת אבותיו שנת' חורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב מורשה הוא לכל ישראל. אמר רב ששה כל המלמד חורה בעולם הזה זוכה ומלמדה בעולם הבא שנאמר ומרוה גם הוא יורה פרש"י המונע הלכה מלמדו בר חורה יקבצו לשון ויקוב חור מרוה גם הוא יורה מי שמרוה ומשביע חלמידו בדבר הלכה גם הוא יורה לעולם הבא וכן אמר ר' מאיר פרק שני הלומד חורה ואינה מלמדה זהו דבר ה' זה וכן אמר ר' יוחנן כל הלומד חורה ואינו מלמדה דומה לאדם במדבר דליכ' דליחטי מייני:

פא רעורם יחא נזכר שלא יורה הלכה בפני רבו. כדאיתא עירובין פרק סדר כל המורה הלכה בפני רבו מייב מיחה (אינה נקראת הוראה אלא בדבר שיש בו חידוש לשאלו אבל בכוראה ידועה שכיף פשוטי לכל כגון נוהג טעם לפגם או לבטל איסור בששים וכיוצא באלו מותר) וזה חנינא ר' אליעזר אמר לא מהו בניו של אהרן הכהן אלא על שהורו הלכה בפני משה רבן שנאמר ונחנו בני אהרן הכהן אש על המזבח אמרו אע"פ שאש יורד מן השמים מלוה להביא מן הסדיוט וחלמיד אחד היה לר' אליעזר שהורה הלכה בפני רבו אמר ר' אליעזר לאשחו חמכתי אם יוצא זה שנחו ולא יחא שנחו אמרתי לי נביא אחי אמר לה לא נביא חכמי ולא בן נביא חכמי אלא כך קבלתי כל המורה הלכה בפני רבו מייב מיחה וכן אמר רבי יוחנן כל המורה

הליכות עולם

רבי יהודה אמר רב כל המהטלל בהספדו של ה"ח ראוי לקבצו בחייו שנאמר ויקבצו אותו בגבול נחלתו בחמנה סרה צבר אפרים מפסון להר געש מלמד שרגש עליהן הסר להורגן אמר ר' חייה בר אבא אמר ר' יוחנן כל המהטלל בהספדו של חכם אינו מאריך ימים מדה כנגד מדה שנאמר צאצאיה צלחה תריבנה פרש"י נודי ספרה אחס לשון נוד לו ויקבצו אותו ביהושע בחיב שרגש עליהן הסר להורגן שלא כספידוכו כראוי מדה כנגד מדה הוא לא נחבל על שנקלרו ימי החכם אף לחייו לא יחושו מן השמים וזה נמי כדאית' ח"ד בשביל ד' דברים חמה לוקה ואחד מהם על אב ציה דין שמה ואינו נספד כהלכה. סוכה פרק הישן זה נמי שנא' ויחי עוד לשבעה הימים וגו' אמר רבי אלו ימי אבנו של מהושלח כלדיק ללמדך שהספדן של לדיקים מטכבים את

הספורעניות :

פז ליעורם יחא נזכר שאל ירבה בהליכה לפי שהמרבץ שליש שליש קשה לעינים אלא ישלש את עצמו שליש בישיבה שליש בצמידה שליש צהילוך • כחובות פרק ראשון :

עיון רעיר כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה מעל ברכות של הקב"ה אין לורך גבוה אלא לורך הדיוט כי כיון שהוא יח' מקור הברכה וכל הברכות הן אשחלשות כימנו כל הנמצאים המברכים אותו אין כל ברכותיהם כדאי לו כי הוא הנמצא קדמון שהמציא הנמצאים כולם ומציאותם אינה אלא מציאותו ומציאותו חספיק לעצמו לא יאמר לזולתו כלל ואם כן אם יברכוכו על היום וכל הליכה מה יתרכב בכך אז מה יחנו לו אז מה מידם יקח אין החוטלה והריבוי כי אם אלינו כי כל המברך על מה שנהנה הוא מעיד על השגחה שהוא יתעלה המציא מזון לשפלים כדי שיחיו וזכוחם החבוא

שנאמר שמת צני מוסר אביך ואל המוש חורה אמך מאי חזר הוא לאיש משחית חזר הוא לירבעם בן נבט שהשחית ישראל לאזיכס שבשמים [ר"ל לפי שהוא מיקל רואין אחרים ולומדין ממנו לעשות כן ליהנות מן העולם הזה בלא ברכה לכך נקר' זה המיקל חזר הוא לאיש משחית לירבעם בן נבט שחטא והחטיא את הרכים את ישראל לאזיכס שבשמים כך הוא חוטא ומחטיא] גזל ואין גזילה כלפי מעלה וכלפי כנסת ישראל אלא זו בלבד שמוע מלבדך להקביה אזי גזל הוא את ברכתו ולכנסת ישראל שכשחטאו הפירות לוקין וכן אית' ח"ד אסור לאדם שיהנה מן העולם הזה בלא ברכה וכל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה מעל פירש"י כמו שנהנה מן ההקדש חכו שנאמר לה' הארץ ומלואה ר' לוי רמי כחיב בשמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם וכחיב לה' הארץ וילואה לא קשיא כאן קודם ברכה כאן לאחר ברכה ר"ל לאחר ברכה הרי לבני אדם :

פד רעורם יחא נזכר שיעשה הכנעה במילי דעלמ' חס כדאית' ירושלמי ברכות פ' הרואה ר' יונה בשם ר' יוסי כל ברכיין טבין וברכייא דאוריית' בישין פרש"י ברכיין פ' ברכים מלשון כריעה על ברכיים חס פירושו כל הכרעות שאדם עושה במילי דעלמ' להיות נכנע לכל אדם הם טובים אבל דמיה הם רעים שאין ראוי לאדם להכניע לעצמו דמיה כלל רק יתקיים לגמרי מה שאמרה חורה :

פד רעורם יחא נזכר שיעשה הספד על ה"ח שמה כראוי חס כדאית' שבת פרק ר' אליעזר האורג אמר ר' יהושע בן פזי אריב"ל משום דר קפרא כל המוריד דמעות על אדם כשר הקביה סופרן ומניחן צבית גמיו שנאמר נודי ספרת אחס שימה דמטחי בנאדך הלא צמפרתיך . אמר

הצנזורה והפירות המזכרים ומחזרים
 והסנהס ואינו מזכר גחל עמנו יחזכר
 הסגנה ומסיר השפע מן ישראל
 לעבדים וכו' שנתמר כל הסנהס מן
 העולם הזה בלא ברכה כאלו גחל
 להקב"ה ולכנסת ישראל ר"ל גחל
 להקב"ה הסגנה ולכנסת ישראל הפירו'
 שבעון זה הפירות מהמעטין לישראל
 בסיבתו שהרי כל העולם נידון אחרי
 רובו וכל יחיד ויחיד נידון אחרי רובו :
פז רעולם יבא נזר שיקבל
 בעלמו הכנעס בלבו זה
 כדאיתא ברכות פרק ראשון אמר ר'
 יוחנן משום ר' יוסי עובס מרדוח אחת
 ובכנעס בלבו של אדם יוחר מכמה
 מלקיות שנאמר ורדפס מאבדי' וגומר
 ואמרה אלכה ואשובס אל אישי הראשון
 בי טוב לי אז מעסה וריש לקיש אמר
 יוחר ממאה מלקיות שנא' תחת גערה
 במצין מהכות כסיל מאס פרש"י כשחרא'
 שאין עוזר תשים על לבס לאמר אשוב'
 אל אישי הראשון. תחת גערה במצין
 ר"ל טובס במצין גערה מהכות כסיל
 מאס :
פח רעולם יבא נזר אס יעסס
 שום מצוה לא יעסס
 להנחתו כי אס לשס שמים זה כדאי'
 פסחים פרק אי' אמר ר' יצחק מפני מה
 אין פירות גינוסר בירושלים (ר"ל דאוחן
 הפירות סמה מחוקים מאוד) שלא יסיו
 עולי רגלים אומרים אלמלא לא עלינו
 אלא לאכול פירות גנוסר דיינו ונמלאה
 עליוי' שלא לשמה סתס וכן אמר ר'
 יבאי מפני מאי אין חמיטבריה בירושלים
 כדי שלא יאמרו עולי רגלים אלמלא
 לא עלינו אלא לרחוק בחמי טברי'
 דיינו נמלא עליוי' סתס שלא לשמה לכן
 כל מצוה סתס עושס יעסס לשמחולא
 להנחתו כי סמלא לאו ליכוח ניחנו :
פט רעולם יבא נזר שיחודס
 קודס מיחוסו. זה כדאי'
 סנסדרין פרק נגמר הדין כל סמחודס

יש לו חלק לעולם הבא וכן מצינו
 בעין שאמר לו יושע בני סיס כל
 כבוד לאלהי ישראל וכן לו חודס ויען
 עכן אח יושע ויאמר אמנס אכני
 חטאתי וכזאת וגו' ומנין שכיפר לו
 ויודיוו של' ויאמר יושע למס עכרחנו
 יעכרך כי סיום סזס סיום סזס אחס
 עכור ואי אחס עכור לעולם הבא ואס
 סאדס אינו יודע לסחודות אימרים לו
 אמור ססס מיחתי כפרס על כל טווחתי
 פירש"י כזאת וכזאת עשיתי בגמרא
 מפורס טעמא שמעל בחרמים אחרים :
צ רעולם יבא נזר אס יעסס
 אחס דבר שלא כסוגן
 שיחודס ויס' מודס על דבר זסי זה
 כדאי' סוטס פרק סמקנא כחיפ אשר
 חכמים יגידו ולא כחדו מאבוחס יסוד'
 הודס ולא בוש וע"ז זכס וירס עולם
 סבא ראובן סודס ולא בוש מס סו' זוכס
 יירס חיי עולם סבא מס שכן בעולם
 הזס לסס לבדס ניחנס סהרן ולא עבר
 זר בחוכס. אי נמי שנא' ומכסס פשעיו
 לא ילית ומודס ועוזב ירוחס. פרש"י
 אשר חכמים יגידו ויודו על חטאתס
 ולא כחדו טווחס מאבוחס ומי סס
 ראובן במעשו' בלסס ויכוד' במעש' חמר
 נדקס ממני : לסס לבדס ניחנס סהרן
 יהודס זכס למלכות. ראובן נטל חלק
 חתלס בעבר הירדן, ולא עבר זר בחוכס
 כשבא משס לברכן יחי ראובן ואל ימות
 חתל ליסודס אין לך בצרכה כל
 סשנטיס מתחלה חתל חון מו :
צא רעולם יבא נזר סילמוד
 סורה כדי לסנלל מן סרכור
 סלז זה כדאי' שלסס דברים מליין
 אח סאדס מן סרכור סלז ואחד מסס
 סחורס כי ידוע שסרכור סלז סא
 מחמת יצר סרע ואמרו רז"ל אס פגע
 בך מנוול זס משכסו לבית סמדרס
 נמלא שמע מיני' ססחורס מלייל אח
 סאדס מן סרכור סלז :
 לעולם

הריכות עולם

צב לעולם יפה נזהר שאל יפה מורשה לבעל הדין חס כדאי' במס' שבועות כתיב ואשר לא טוב עשה בחוך עמיו רב אמר זה הבא בשרשאה פירש"י בשרשאה ומחטבר על ריב לא לו ושמה הראשון כוח לפשרה יוחר מה שאינו יכול לעשות פשרה בממוץ אחרים :

א לעולם יפה נזהר שיחי' מבקר חולים לפי שכל מי שמבקר חולים יש בו ד' חובלות' כל המבקר חולה נופל ממנו חלק ס' מחליו מחנך כך יקל חוליו ממנו. ב' כל המבקר את החולה יפספס במעשיו כי יראה בפתיחות האדם וישיב אל לבו לאמר מה אני ומה חיי הלא גם אני מוכן ומזומן למקרים ופגעים כמותם וצדי' זו ישוב ויחקן מעשיו ע"ד שנאמר טוב ללכת אל בית האבל וגו' והחיות אל לבו. ג' כי כל המבקר את החולי' נגלה לו זרכי החולה ומציאו לו כל זורכו אם איש עני הוא ואפי' אם הוא עשיר חשוב הוא כמו עני לפי שכל ממונו אינו חשוב לו לכולם כי לא יוכל להשתמש בו כלל בכיחו מוטל על ערש דוי וזהו שנאמר אשרי משכיל אל דל וגומר ודרשו חז"ל אין דל אלא חולה כמלא שכל המבקר חולים מקבל שכר גדול על זה כי ידוע שכל המבקר את החולה נותן שמחה בלבו בראותו שהוא חשוב בעיני הצדיקים והשמחה. היא סיבה גדולה להקל מעליו חליו אי נמי ע"ד שאמרו רז"ל מאי דכתוב אחרי כ' אלהיכם תלכו וגומר ר"ל סך אחר מידותיו ודרכיו של הקב"ה מה הקב"ה מבקר חולים ע"ד שנאמר וירא אליו ה' באל וני ממרח ודרשו רז"ל שבא אליו לבקר את החולה אף אחס עשה כן ומבקר חולים וכן אי' שבה פרק מפנין אמר ר' אחי אמר ר' יוחנן ששה דברים אופל אדם פירוסיסן בעוסי' וסקרן קיימה לעולם

הבא ואחד מסן ביקור חולים וכן אי' נדרים פרק אין צין המודר שגא' ביקור חולים אין לו שיעור מאי אין לו שיעור סבר רב יוסף לאמר אין שיעור למחן שכרו אמר לי אביי וכל מלוח מי יש לכן שיעור למחן שכרן והא תנא הוי זכיר במלוח קלס כבמורה שאין אחס יודע מחן שכרן של מלוח אלא אמר אביי אפי' גדול אלל קטן רבא אמר אפי' מאס פעמים ציוס ומאימחי ביקוי חולים הקרובים והצברים ככנסים מיד והרחוקי' אחר ג' ימים ואס קפן עליו החולי אלו ואלו ככנסין מיד' חניא נמי הכי ביקור חולים אין לו שיעור אפי' גדול אלל קטן ואפי' כמה פעמים ציוס פרש"י אפי' גדול אלל קטן שלא יאמר לא אבקר אלא גדול כמוכי אין לו שיעור דמלוח בקטן כמו בגדול וכן כל מי שאינו מבקר חולה כאלו שופך דמים חס כדאי' מעשה בחלמיד אחד של רבי עקיבא שחלה ולא נכנסו חכמים לבקרו ונכנס ר' עקיבא לבקרו וחיס אמר לי רבי החייחני ילא ר' עקיבא ודרש כל שאין מבקר את החולה כאלו שופך דמים וכל מי שלא מבקר חולה יש לו עונש ליום הדין וזהו שגא' עון עקבי יכובני ר"ל אוחן מלוח שהוא חייב לפסוע בסקן כגון ביקור חולים וכיוצא בהס שצריך לפסוע בסקן אוחו מלוח סובב אוחו ליום הדין אם לא עשה. וכן כי אחס רב דימי אמר ר' יוחנן כל המבקר את החולה גורס לו שיחי' וכל שאינו מבקר את החולה גורס לו שימות מאי גרמא אלימי' כל המבקר את החולי' מבקש עליו רחמים שיחי' ושאינו מבקר את החולה מבקש עליו שימות סלקא דעתך אלא כל שאין מבקר חולה אין מבקש עליו רחמים לא שיחי' ולא שימות וכן אמר רב יודא אמר שמואל כל המבקר את החולה ניגול מדינה שלגיסינס שנאמר אשרי משכיל אל דל ציוס רעס ימלעסו ד' ואין דל אלא חולה שגא' מדלס יבלעני ואין

זאין רעה אלא גיכנס שני כל פעל ד' למעטכו וגם רשע ליום רעה וגם בעוסי"ו יש שכרו שנא' ישמרכו ויחייסו יחושר בארץ ואל תחנכו בנפש אויביו וגו' ודרשו רז"ל ישמרכו מן היכס"ר ויחייסו מן היסורים. יאושר בארץ. שיסיו הכל מכבדין אוחו. ואל תחנכו בנפש אויביו שידמנו לו רעי' כעמך שרפאוכו מלרעו ואל יודמנו לו רעים כרענעם שחלקו מלכותו ואם מבקר חולה בשבת אומר שבת היום מלצוק ורפואה קרובה לבוא ר' יודה אומר המקום ירחם עליך בחוך שאר חולי ישראל. פרש"י מחוך שכוללו עם האחרים תפלתו נשמעת בזכותן של רבים :

ב רעולים יבא אדם נזכר שישמח כחתן וכלב וזהו כדאי' כחובות פרק האשה שנחארמלס ח"ר כיצד מרקדין לפני הכלה ב"ש אומרים כלס כמוח שסיו וצ"ה אומרים כלס נאס וחסודס כי אחי רב דימי אמר סכי משרו קמי כלתא במערב' לא כחל ולא שרק ולא פירכום ויעלה חן. פרש"י כיצד מרקדין מה אומרים לפני. כמוח שסיו לפי יופיע וחשיבותה מקלסין אוח' חסודס חופ של חסד משוך עליה. לא כחל. אינע לריכס כחל. ולא שרק. נבע המאדים אה הפנים . פירכום קלעות שיער. זו לא כחלס ולא שרקס ולא פירכסס וסרי סיו יעלה חן וכן אמרו על ר' יסודה ברי' אליעזר שסיה נוטל בד של סרס ומרקד לפני כלס ואמר כלס נאס וחסודס רב שמואל בר רב ינחק מרקד אחלה רב אחא מרכיב לס אכספי' ומרקד אמרו לי' רבנן חנן מאי למיעבד סכי. אמר לבו חי דמי עלייכי ככשור' לחיי וחי לא לא פרש"י אחלה שלשס בדין זורק אחד ומקבל א'. מרכיב לס סכלי' אכספי' ככשורי' בעלמ' כקורס שאין אחס מהסרסריס אחריס וכן אית' ברכות פרק מאימחי אמר ר' הלבו אמר רב סוי' כל סנהגס מסעודת חתן ואינו משמחו עובר ב' קולות שנאמר

קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלס קול אומר סודו. ואס משמחו מאי שכרו אמר ר' יסושע בן לוי זוכס לחורס שניחנס ב' קולות שנאמר ויסי ביום השלישי ויסי קולות וקול שופר וגו' ויסי קול השופר ואלקיס יענגו בקול . פרש"י עובר ב' קולות מזולל ב' קולות שצריך סקב"ס אה ישראל :

ג לעולם יבא אדם נזכר שלא יעשה חיתון משום אהבס :

ד לעולם יבא אדם נזכר שלא יקנח אה עלמו בחרס לפי סכוא קסה לכישוף חס כדאיחא שבת פרק סמויא' יין רב חסד' ורבה בר רב סוי' סוי קא אזלי בארבי' אמרס להו סכוא מערוני' איחבן בסידיכו ולא אחובס אמרס סיה מלח' אסרחה לארבה אמרו אינסו מילחא סריוב אמרס לסו מה איעבד לבו דלא מקנח' לבו בחספי' . פרש"י מערוני' גוי' כוס אמרס מילח' דכישוף ואסרה לארבי' לא זוס ממקומס אמרו אינסו מילח' על ידי שס עסרה. דלא מקנחי בחספי' שאובל לעשות לכס כספס :

ה לעולם יבא אדם נזכר שלא יבקר אה חולה מעייס חס כדאי' נדרים פרק אין בין סמודר כדחני' ר' יוסי בן פרסי אומר אין מבקרין חולה מעייס משום כיסופי' פרש"י דזימנין דלריך לנקביו ומכסוף וכן אמר ר' יוחנן אין מבקרין בורדס ואין מזכירין שמו מ"ט אמר ר' אליעזר מפני שהוא כמעין הנובע פרש"י בורדס חיבס אחד כב' חיצות בור דס וסוא חולי שמקנח דס מלמטס אין מבקרין אוחו משום דזימנין דלריך לנקביו ומזעריס אוחו ואין מזכיריס אה שמו לומר פלוגי חולה חולי בורדס דלאו לשון נקי' סוא חי נמי שלא יחבייש סחולה אי"כ סקופן מה לזה ויש בו סכנס למזכירו :

ו לעולם יבא אדם נזכר שלא ידור

הליכות עולם

ריש לקיש מאי דכתיב בחנפי לעגי מעוב
 חרק עלי שימו ר"ל בשביל שסתניפו
 לקרח על עסקי גימס חרק עליהם
 שר של גיהנם שימו. פרש"י בחנפי
 לעגי מעוג. בשביל חניפות של לגימות.
 מעוג שהאכילם והסקס קרח לעדחו
 וכתחברו עמו חרק עליו וגומר מעוג
 דבר שהוא נאכל ע"ז שנאמר חי ד'
 אם יש לי מעוג וגוי ואמר ר' אליעזר
 כל עדה שיש בה חנופה מאוסה כנדה
 שנאמר כי עדה חקף גלמוד שכן בכרכי
 הים קורין לאשה אלמנה גלמודה דא
 מבטלה ואי ר"א כל עדה שיש בה חנופה
 לטוף גולה כתיב כהא כי עדה חקף גלמוד
 וכתיב הסם ואמרה בלבבך מי ילד
 לי אה חלש ואני שכולה וגלמודה גולה
 וסורה פרש"י גלמודה גדולה כמו ויגמל
 ישועו כי אסרם כשיבואו עליהם
 יסורים לא חושיל שוועה :

ח לעולם יהא אדם חסר שיתרחק
 א"ע מחבורת רשעים כי
 חבורה זו חזיק לו ותמנע ממנו שלימותו
 ואפי' אם יסיה בן חורה כי מהם הוא
 למד וזהו נמי שנאמר אל תחבר לרשע
 וזהו נמי כדאית' סכסדרין פרק ארבע
 מיתות אמר ר' אליעזר למא תלמיד
 חכם דומה לפני עם הארץ בחמלי דומה
 לו לקיתון של זסב סיפר עמו דומה לו
 לקיתון של כסף כהנס ממנו דומה
 לקיתון של חרם כיון שנשבר שוב אין
 לו חקנה וזהו נמי שנאמר הולך את
 חכמים יחכם ורוע כסילים ירוע. פרש"י
 בחחלה בשודו שמתכסג בכבוד שאין לריך
 לו הוא יקר בעיניו ועיין לקמן בלוחו
 לוח סימן מ"ע :

ט לעולם יהא אדם חסר שלא
 יעשה מלאכה בחול
 המועד וזה כדא"י מכוח כרק אילו הן
 סלוקין אמר רב ששה משום ר' אליעזר
 בן עזרי' כל המבזה את המועדות
 כאילו עובד ע"ז שנאמר אלהי מסכה לא
 העשה לך וסמך ל' את חג המצות
 תשמור

ידור צביח חמיו וזה כדאית' ילקוט
 משלי סימן חק"ו שלשה קלים הם
 ר"ל הכל שקלתי במאזניים ולא מלאחי
 קל מחתן סדר צביח חמיו ומה פעם
 הוא שלא ידור צביח חמיו שחושדין
 אוחו נוחמותו בזנות או שגחלה ונחנה
 לו והכחוב אומר והיחס נקיים וגו' .
 בנא בחרה פרק ששי :

י לעולם יהא אדם חסר שלא
 יחניף שום אדם כדא"י
 סכסדרין פרק חלק ארבע כיתוח אינס
 רואים פני השכינה ואי מהם כה חנפי'
 שנא' כי לא לפניו חקף יבוא וגוי וזה
 נמי כדא"י סופה פרק אלו נאמרין אמר
 שמשון בן חלפחא מיום דגבר אגרופה
 של חנופה נחשוותו כדיינים ונתקלקלו
 המעשים ואין אדם יכול לומר לחבירו
 מעשי גדולים ממעשיך רק לשלש לריך
 אדם להחניף לאשחו משום שלום בית.
 ב' לבטל חוב שלא יתלננו. ג' לרבו
 כדי שילמד אוחו חורה ומלוה. ר"ח
 שער הקדושה פרק י"ב. פרש"י אגרופה
 כהס של חנופה. נחשוותו כדיינים
 כדיינים חונפים את בעלי דינים
 ונתקלקלו המעשים שהגדולים רואים
 עוברי עבירה ולא ימחו בידם מפני
 חנופה ואין לך אדם שיוכל לומר לחבירו
 מעשי גדולים ממעשיך שמחוך שלא
 ימחו ביד עוברי עבירה למדו הדורות
 את מעשיהם ונמלאו כולם עוברין .
 ואמר רבי אליעזר כל אדם שיש בו
 חנופה מביא אף לעולם שנאמר וחנפי
 לב ישימו אף. ולא עוד שהפלתו אינה
 נשמעת שנאמר לא ישועו כי אסרם
 ואמר ר' אליעזר כל אדם שיש בו
 חנופה אפילו עוברים שבממי אמן מקללין
 אוחו שנא' אומר לרשע לדיק אחס יקבובו
 עמים יזעמוכו לאומים ואין קוב אלא
 קללה שנאמר מה אקוב לא קבס אל .
 ואין לאומים אלא עוברין שנא' ולאוס
 מלאוס יאמך. ואמר ר' אליעזר כל אדם
 שיש בו חנופה נופל בגיהנם וזהו שדרש

דברים הי' ר' אבא מאריך ימים ואחד מהם שלא שמח בחקלת חצירו:

יד רעורם יסא אדם מוסר שלא יקרא לחצירו בשם כינוי

חס כדאי' הענייה פרק ג' מחמת

שבטע דברים הי' ר' אבא מאריך ימים ואחד מהם שלא קרא לחצירו בשם כינוי

חס נמי כדאי' בני'מ פרק ה' סוכב שלשה

סן שיוודין לגיטנס ואין עולין ואחד מהם המכנס שם רע לחצירו ואע"פ

דדש צי' ר"ל שכבר מורגל בכך שמכנין אותו קן ואין פניו מהלכנות

אפי' הכי זה להכלימו מחכיון:

שו רעורם יסא אדם נזכר שלא יתפלל בחורבה חס כדאי'

ברכות פרק מאימתי אמר ר' יוסי פעם

אחת הייתי מהלך בדרך ונגנשתי

לחורבה אחת מחורבות ירושלי' להתפלל

ובה אליהו ז"ל ושמר לי על הפתח

וסמחין לי עד שסיימתי תפילתי לאחר

שסיימתי תפילתי אמר לי שלום עליך

רבי אמרתי לו שלום עליך רבי ומורי

אמר לי בני מפני מה לא התפללת

בדרך אמרתי לו מחיירת הייתי שמה

יפסקו עוברי דרכים אמר לי הוסיף

לך להתפלל תפלה קצרה באותה שעה

למדתי ממנו ג' דברים שאין נכנסים

לחורבה ולמדתי שמתפללין בדרך

ולמדתי שהמתפלל בדרך מתפלל תפלה קצרה פרש"י תפלה קצרה בנינו:

שו רעורם יסא אדם נזכר שיכבד

השמור פרש"י את המועדות חונו של מועד שלא לעשות בו מלאכה אם

בראשון ושביעי הרי כבר אמור הו לא

בה להזכר אלא על חול המועד שאסור

בעשיית מלאכה:

י רעורם יסא אדם נזכר שלא ירד לחייו של חצירו כדאי' מכות

פרק אלו סן הליקין חסו שגאמר לא

עשה לרעכו רעס ודרשו רבותינו ז"ל

שלא ירד לאומנות של חצירו:

יא רעורם יסא אדם נזכר שלא ילמוד חכמה יוונית חס

כדאי' מנחות פרק שמי לחס שאל בן

דמה בן אחותו של ר' ישמעאל את ר'

ישמעאל כגון אני שלמדתי את כל

התורה כולם מהו שאלמוד חכמה יוונית

קרא עליו מקר' זה לא ימוש ספר

התור' כזה מפיו וסגיה בו יומס וליני לא

ובדוק חיזה הוא טעס שאינס לא מן

היום ולא מן היליל ולמוד בה חכמה

יוונית. פרש"י לא ובדוק כו' דבר שלא

יסא לעולם וכן שאלו את ר' יהושע

ירושלמי ברכות מסכת פאה מכו ללמד

את בנו חכמה יוונית אמר להו בשעוס

שאינו לא יום ולא לילס דכתיב וסגיה

בו יומס ולייל:

יב רעורם יסא אדם נזכר שלא

יאכל חילתית בבוקר קודם

אכילת חס כדאי' חולין פרק אלו

עריפות אמר רב יסודה הלי מאן

דאכיל תלת תקלי חילתית אליב' ריקני'

משחלח משכי' אמר ר' אבוהו בדידי

הוי מילתח ואכל חד תקל' חלחית ולי

לא דיחבי בני' משחלח משכחי וקיימתי

בעלמי החכמה חחי' את בעלי' פרש"י

אליב' ריקני' קודם אכילת. משחלח

משכי' נפשט עורו שחילחית מחמתהו

מאוד ואוחזתו קדחת. דיחבי במיא

לקרר עצמו:

יג רעורם יסא אדם נזכר שלא

ישמח בחקלת חצירו חס

כדאי' הענייה פרק ג' מחמת שרעה

הריכות עולם

אוחו חס כדאי' צדיק פרק החובל
 אמר לי רבא לרבה בר מרי מנא סא
 מילתי דאמרי אינשי קריח חזירך ולא
 ענך דחי גודס רבס ושדי צי' אמר לי
 דכחיב יטן עסרוחך ולא עסרה
 מעומאחך לא חסכרי עוד. פרש"י
 קריח חזירך להוכיחו ולא ענך, דחי
 גודס כוחל ספל עליו כלומר סנח אוחו
 יפול ברשעו דחסו בידים, וכן אי'
 יבמות פרק סבא על יבמתו אמר ר'
 אלעי משום ר' אליעזר בן שמוע כשם
 שמלוא לומר לאדם דבר הנשמע כך
 מלוא על האדם שלא לומר דבר שלא
 נשמע פרש"י לומר דבר הנשמע שנאי'
 הוכח חוכיה להוכיח מי שמקבל ממנו
 אבל מי שאינו מקבל ממנו אל חוכיה
 אוחו :

בא לעולם יבא אדם נזכר אם
 נשאל אשה לבנו וקובע
 זמן לכשואין יקרב אח"כ הזמן החופס
 מאשר קבע לו החלה וזה כדאי'
 בחובות פרק אע"פ ר' איעסק לי' לברי'
 בר יוסי פסקו לי' חרתי סרי שנין למיזל
 צבי רב אחלפוס קמי' אמר להו כהויה
 שיח שנין אחלפוי קמי' אמר להו אכניס
 וסדר אזיל הוי קא מכסיף מאבוב אמר
 לי' צני דעת קונך יש כך מעיקרא
 כחיב חבאמו וחיטעמו ולבסוף כחיב
 וששו לי מקדש ושכנתי בחוכס פרש"י
 פסקו לי' חרתי סרי שנין קודם שיכנס
 לחופס. אחלפוי קמי' העבירו הנערה
 לפני החתן, דעת קונך יש כך. שאמר
 להרחיק זמן חופסו וחזר וקרבס מחמת
 חיבתו כלתו. מעיקרא כחיב חביאמו
 וחטעמו בהר נחלתך מכון לשבתך פעלת
 ד' שיבואו לארץ ואח"כ יבנו לי מקדש
 ולבסוף אמר וששו לי במדבר :

בב לעולם יבא אדם נזכר שלא
 יבקר חולה לא בשחריח
 ולא בערביח וזה כדאי' נדרים פרק
 אין בין המודר אמר ר' ששח צרי' דרב
 אידי לא ליסעוד אגס קצירא לא נחלת
 שצי

מדאי משום דמשכס אחריכס, לינאי'
 אחריכי משיחות סילדים :
יו לעולם יבא אדם נזכר שלא
 יחן שס רע לחזירו לפי
 שכל מי שנותן שס רע לחזירו אין לו
 מחילה עולמית זה כדאי' ירושלמי יומא
 אמר ר' יוסי על כל שאר עבירות שצו'
 אדם לנגד חברו יש לו מחילה אם מסיים
 אוחו אבל צמוציא שס רע על חברו
 אין לו מחילה עולמית :

יח לעולם יבא אדם נזכר שיחשוב
 הפסד מלוא כנגד שכרה
 של מלוא וזה כדאי' סוטה פרק המקנה
 אמר ר' יושע בן לוי כל השס
 אורחותיו בעוסי' זוכס ורואס צישועחו
 של סקביס שנאי' ושס דרך אראנו
 בינע אלקיס אל חיקרי ושס אל'
 ושס פירוש רש"י שס אורחותיו מחשב'
 הפסד מלוא כנגד שכרה של מלוא :

יט רעולם יבא אדם נזכר שיחזכר
 לאנשים כעובים ולדיקים
 ואזי ילמוד מהם מדות טובות וינהל
 עוה"כ אבל אם יחזכר לאנשים אחרים
 כמו שסס מידות של אוחו אדם כך הוא
 למד ממנו דהיינו אם מחבר א"ע
 למלכים למד מהם החזק והגאוס. אם
 לעשירים למד מהם אהבת ממון והענוג
 עולם הזה אם לעניים למד מהם כשבת
 וסודאס. אם לנשים למד מהם הזימס
 וסחשק וסשחוק וגיבולת פס וכל מחשב'
 רעסי אם לנערים למד שיחס בעלס
 והחול ותנן שיחות סילדים וישיבת בתי
 כנסיות של עמי הארץ מוליאין את
 האדם מן העולם. ואם מחבר לרשעי'
 למד עונות ורשעים ומסלק ממנו
 כחשוכס. אם לללים למד שסוא מדבר
 שוא וכזב, אבל אם ללדיקים וחסידים
 למד חסד ומדות טובות ונחל עוסי'ב.
 ר"ח שער ענוס :

כ רעולם יבא אדם נזכר אם
 ראס שום דבר רע
 בחזירו והוכיח אוחו ולא שמע לו יניח

שעי קמיית' דיומ' ולא בחלה שעי
 בחריית' דיומ' כי סוכי דלא ליסח
 מרחמי בחלה שעי קמיית' רויח' דעחי'
 בחריית' חקיף חולשי' פרש"י לא ליסעוד
 אגש לא יבקר. קלירא. חולי. חלה שעי
 קמיית' רויחה דעחי' וסצר המצקר
 שכתרפא ואין צריך לבקש רחמים עליו.
 בחריית' חקיף חולשי' וסצור שהוא
 באפס חקוס ויחיאש מן הרחמים :

בג לעולם יחא אדם נזכר שילמוד

עם חצירו תורה ויחזור
 אוחו למוטב כדלית' צצ"מ פרק
 הסוכר אח הפועלים אמר ר' ישמעאל
 צר נחמני אמר ר' יונהן כל המלמד
 בן חצירו תורה זוכה ויושב בישיבה של
 מעלה שנאמר אם השיב ואשיבך לפני
 העמוד. פרש"י אם תשוב ישראל למוטב
 בחוכמתו ואשיבך אלי ולפני העמוד :
בד לעולם יחא אדם נזכר אם יש
 חולה או שום אער

צביחו ילך אלל חכם ויבדך אח החולה
 ויגיד לו אח הלעבר. וזה כדלית' צצצא
 בתרא פרק יש נוחלין דרש ר' פנחס
 בן חמא כל שיש לו אער או חולי בחוך
 ביתו ילך אלל חכם ויבקש עליו רחמים
 שנאמר חמה מלך מלאכי המות ואיש
 חכם יכפרכה. פרש"י חמה מלך היינו
 אער שצא לו חמה מאח במקום מלאכי
 המות היינו חולה שנוטע למוח יכפרכה
 יקחנה. וכן מלינו בצרפה שכל מי שיש
 לו חולה מבקש פני הרב החופס ישיבה
 שיבדך אוחו וכן נהגו לבדך החולה צביח
 הכנסיות ולקרא לו שם חדש כי שינוי
 השם קורע גזר דינו :

בה לעולם יחא אדם נזכר אם

יפטור אח עלמו מחצירו
 אל יפטור אלא מתוך דבר הלכה וזה
 כדלית' ברכות פרק אין עומדין תני
 מר צביח דרב סוגא צביח דרב ירמיה
 צר אצא אל יפטור אדם מחצירו אלא
 מתוך דבר הלכה שמחוך כך זוכרסו כי
 סא (עירונין פ' סדר) דרב כסני' אליוסו

לרב שימי צר אשי מפוס נכרא עד צי
 לינחא דצבל כי מעא להסא אמר לי'
 מר וודאי דלמרי אינשי. בני לינחא'
 דצבל אינכסו מאדס הראשון ועד
 השת' אמר לי' אדכרחון מילחי' דרי'
 יוסי צר חנינא דלמר ר' יוסי צר חנינ'
 מאי דכחיב צארך לא עבר צה איש
 ולא ישב אדם שם וכי מאחר שלא עבר
 האיך ישב אלא לומר לך כל ארץ-שגזר
 עלי' אדם הראשון לישוב נחיישבה וכל
 ארץ שלא גזר עלי' אדם הראשון לישוב
 לא נחיישבה. פרש"י אליווסו לוייה
 צדרך. לינחא'. דקליס. אדכרתן מילחי' וכו'
 וזה שאומרים מיימות אדם הראשון הם
 שחא גזר על אוחו מקום לישוב דקליס :
בו לעולם יחא אדם נזכר שיאכל
 פח חיטים כי כמה
 דברים הם שסס יפים לחיה וא' מהם
 מי שאכל פח חיטים :

בו לעולם יחא אדם נזכר אם

מצקר אח החולה לא
 ישב על גבי ספסל ולא על כסא וזה
 כדלית' שבה פרק ראשון סיכנס לבקר
 אח החולה לא ישב לא על גבי מטא
 ולא על גבי כסא אלא מחעטף ויושב
 לפני מפני שהשכינה למעלה מראשותיו
 של חולה שנאמר ד' יסעדנו על ערש
 דוי. פרש"י לא ישב על גבי מטא
 נראה דדוק' כשהחולי שוכב צנמך שלא
 ישב גבוה ממראשותיו של חולה :

בח לעולם יחא אדם נזכר אם

סוא היס חולה
 וכתרפא שיבדך להס"י צרכה הגומל
 חסדים טובים וזה כדלית' ברכות פרק
 הרואש אמר רב יהודה אמר רב ד'
 צריכין לסודות ואלו סן יורדי סיס
 וסולכי מדצביות ומי שסיס חולה וכתרפא
 ומי שסיס חצוש צביח סאסורים וילא
 יורדי סיס מנא לן דכחיב יורדי סיס
 באניות וגו' וייעקו אל ס' צלר לסס
 וגומר יודו לה' חסדו וגומר (ואם איחר
 את הצרכה ולא ציבך יש לו חשלומין
 לצרך

הליכות עולם

לברך כל זמן שיראה וכיון שלא לאחר שלשה ימים פיין בא"יח סימן רי"ט).
פולכי מדברות מנח לן דכתיב העו צמדבר וגומר ויאטקו אל ד' וגומר יודו לך חסדו וגומר. מי שסיס חולס ונחרפא מנח לן דכתיב חוילים מדרך פשעס וגומר פל אוכל תחעב נפשס וגוי ויאטקו אל ד' וגוי יודו לך חסדו וגומר. ומי שסיס חבוט בביח האסורים ויאט מנח לן דכתיב יושבי חושך ולממות וגומר ויאטקו אל ד' וגוי יודו לך חסדו וגומר מאי מברך אמר רב יוסדס מברך גומל לחיובים טובים שגמלני כל פונ. ואמר אבוי לריך לאודווי קמי עשרס דכתיב וירוממוך בקהל עם וגוי מר זוטרא אמר וחרין מינייכו רבנן דכתיב ובמושב זקנים יסללוכו :

לברך כל זמן שיראה וכיון שלא לאחר שלשה ימים פיין בא"יח סימן רי"ט).
פולכי מדברות מנח לן דכתיב העו צמדבר וגומר ויאטקו אל ד' וגומר יודו לך חסדו וגומר. מי שסיס חולס ונחרפא מנח לן דכתיב חוילים מדרך פשעס וגומר פל אוכל תחעב נפשס וגוי ויאטקו אל ד' וגוי יודו לך חסדו וגומר. ומי שסיס חבוט בביח האסורים ויאט מנח לן דכתיב יושבי חושך ולממות וגומר ויאטקו אל ד' וגוי יודו לך חסדו וגומר מאי מברך אמר רב יוסדס מברך גומל לחיובים טובים שגמלני כל פונ. ואמר אבוי לריך לאודווי קמי עשרס דכתיב וירוממוך בקהל עם וגוי מר זוטרא אמר וחרין מינייכו רבנן דכתיב ובמושב זקנים יסללוכו :

לא לעולם יבא אדם מהר שאל יאפס לשלחן חבירו

חס כדאית' עירובין פ' כ"ג משחחפין אמר רב נתן בר אבא אמר רב כל המאפס לשלחן חבירו העולם חשך בעדו שנאמר כודד הוא לנחם איס ידע כי כיון בידו יוס חושך רב חסדא אמר חייו אינס חיים. פירש"י בעדו כנגדו כלומר חושך פרוש לפניו הכל עליו כחושך כיון בידו מזומן אללו :

בט לעולם יבא אדם מהר אם יבא לו איזס חולס שאל יודע לצריות ביוס ראשון חס כדאית' ברכות פרק הרוואס האי מאן דחליט יומא קמא לא לימא מידי כי סיכי דלא ליחרע מזני' מאאן ואילך ליגלי כי סא דרבא כי סוס חליט יומ' קמא אמר לי' לשמעיש פרוקי גלי דלא יגלו למחר אמר לי' פוק ואכריז עלי בשוק' רבא חליט רבא חליט מאן דרחיס לי ליבעי עלי רחמים ומאן דסני לי לחדי וכתיב בנפול אויבך אל תשמח ובכשלו אל יגל לך פן יראה ה' ורע בעיניו וסגיב מעליו אפו :

לב לעולם יבא אדם מהר שאל יקניט את חבירו חס

כדאית' יומא פרק יוס הכיפורים אמר ר' יצחק כל המקניט את חבירו אפילו בדברים לריך לפייסו שנאמר בני אם ערבת לרעך תקעת לור כפיך וכתיב נוקשה באמרי פיך עשה זאת איפוא בני והכלל וגוי לך תחרפס ורוב רעך אם ממון יש לו בידך סחר לו פס יד ואם לאו חרבה עליו רעים ואם מה אמר ר' יוסף מביא י בני אדם ומצמידין על קברו ואומר חטאתי לאלסי ישראל ולפלוגי זה שתכלתי בו. וכן איתא אמר שמואל הדין דחטא על חברי לריך למימר לו סרחתי עלך אם קבל טוב ואם לא מייתי בני נשא ומפייס ליה קדמיון ויאמר חטאתי ועייתי ואם מיית סולך ומפייסו על קברו ומימר לי סרחתי עלך יומא ירושלמי. פירש"י בני אם ערבת לרעך וגוי בשביל זר לערבו בממון או אם נוקשה באמרי פיך שמקניטו בדברים עשה זאת והכלל על עסקי ממון לך תחרפס ידך ופרע לו. ועל נוקש אמרי פיך אם הקניטחו רוב רעך חרבה רעים לבקש ממנו מחילס. חס נמי כדאית' עבירות שבין אדם למקום יוס הכיפורים מכפר עבירות שבין אדם לחבירו אין יוס כיפורים מכפר עד שיראה את חבירו

בט לעולם יבא אדם מהר אם יבא לו איזס חולס שאל יודע לצריות ביוס ראשון חס כדאית' ברכות פרק הרוואס האי מאן דחליט יומא קמא לא לימא מידי כי סיכי דלא ליחרע מזני' מאאן ואילך ליגלי כי סא דרבא כי סוס חליט יומ' קמא אמר לי' לשמעיש פרוקי גלי דלא יגלו למחר אמר לי' פוק ואכריז עלי בשוק' רבא חליט רבא חליט מאן דרחיס לי ליבעי עלי רחמים ומאן דסני לי לחדי וכתיב בנפול אויבך אל תשמח ובכשלו אל יגל לך פן יראה ה' ורע בעיניו וסגיב מעליו אפו :

ל לעולם יבא אדם מהר במלות חלס חס כדאית' שבה

פ' ראשון בעון חלס אין ברכס במכונס ומארכ משתלחה בשערים חורעים זרעים וחרים אוכלין שנאמר אף אני אעשה זאת לכם וספקדתי ונליכס בהלס את השמשא ואת הקדחה מכלות עינים ומדיבות נפש חרעחס לריק זרעכס ואכלוכו אויביכס. אל תקרי בשלס אלא בחלס ואם ניתנים מתברכין שנאמר ראשית עריסותיכס תחכו לכסן להניח

ידו שהיו מגזמים להכות * זרועו רמה
 הרגילה לרום על חצירו * קץ ידא
 מאדם אחד שהיו רגיל להכות את חצירו
 וקנסו בכך כי ציח דין מכין ועונשין שלא
 מן החורה לעשות סייג וגדר לדבר *
 ולעולם יהא אדם חזר שלא יאכל
 ממנו שאוכל מחול :

לו **רעולם** יהא אדם חזר שיחזור
 תמיד על לימודו של תורה
 שלמד חכ כדאי תענית פרק מאומתי
 למת נמשלה חורף למים וליון ולחלב
 לפי שהיא דומה לג' משקין הללו * ר"ל
 מה אלו משקין נפסלין בהיסח הדעת
 אף דברי תורה משחמין בהיסח הדעת.
 פירש"י בהיסח הדעת אם לא שמרם יפה
 יהיו נשפכין או נופל לתוכם דבר מיאוס
 ונפסלים מלשחות יוחר משמן ודבש
 שמחוק שהם עבות לפי הפסולות למצלי
 ואפשר לאדם ליטול העליון ולזרוק לחוף
 והתחתון בר ונקי משא"כ באלו ג' משקין
 שכן כלולים ואינם עז. בהיסח הדעת אם
 אינו מחזיר תמיד. חכ נמי כדאי
 סכסדרין פ' חלק רבי יבואשע בן קרח
 אומר כל הלומד תורה ואינו חוזר עלי
 דומה לאדם שזרע ואינו קולר וכן הו'
 ר' עקיבא אומר זמר בכל יום זמר בכל
 יום. פרש"י זמר בכל יום כיה מסדר
 חלמודך אע"פ שדורה בפיך כומר והוא
 יגרום לך שחכה לעולם בשמחה ובשירי.
 וכן אמר ר' יצחק בר אבדימי מאי קרא
 שגא' נפש עמל עמלה לו וגוי כי אכף
 עליו פיהו פירוש כי אכף עליו פיהו
 מפני שהוא משים דבניז בפיו תמיד
 כאוכף שעל החמור הוא עמל במקום
 הזה והחורה עומלת לו במקום אחר *
 פירש"י תורתו עומלת לו שמחזרת עליו
 ומבקש מאת קונו לתסור לו טעמי תורה
 וסדר' וכל כך למת שכסף פיהו על דברי
 תורה * חכ נמי כדאי עירובין פרק
 כיצד מעברין אמר ר' שיזבי משו"ב ר'
 אליעזר בן עזריה מאי דכתיב לא יחרוך
 רמ' ידו לא יחי' ולא יאריך ימים ליידי

הרמאי

חכ נמי שדרש ר' אלעזר בן עזריה
 מכל המאחיכם לפני ה' תטערו. פרש"י
 המאחיכם לפני ה' תטערו בזיו"כ ולא
 המאחיכם שבין אדם לחצירו:

לג **רעולם** יהא אדם חזר שלא
 ישיב לחצירו אם מחרף
 אוחו חכ כדאי בז"ק פרק החובל וגיפין
 פרק השולח ח"ר הנעלבים ואינם
 עולבים שומעים חרפתם ואינם משיבים
 עליהם הכחוב אומר ואוהביו כללית
 השמש בגבורתו. פרש"י הנעלבים מיד
 אחרי' ואינם* עולבים את אחרי' חכ
 נמי כדאי שבת פרק ר' עקיב' אמר ר'
 אבבו לעולם יהא אדם מן הכרדפים שאין
 לך כרדף בעופות יוחר מחורים ובני
 יונה והכשירן הכחוב לגבי מזבח :

לד **רעולם** יהא אדם חזר שלא
 יחחוס על השער אלא

אם כן ידע מי החחוס עמו * חכ
 כדאי סכסדרין פרק זה בורר הניח
 כך היו נקוי הדעה שצירושלים עושין
 לא היו חותמין על השער אלא"כ יודעים
 מי יחחוס עמכם. פרש"י שמה יחחמו
 עמכם עד אחד פסול ומבטל העדות
 כולם ונמלאו אלו בושים :

לה **רעולם** יהא אדם חזר שלא
 ירים יד על חברו

כדאי סכסדרין פרק ארבע מיתות
 אמר ריש לקיש כל המגזיב ידו על
 חצירו אעפ"י שלא הככו נקרא רשע
 שגא' ויאמר לרשע למת חכה רשך
 הכית לא נאמר אלא חכה אעפ"י שלא
 הככו נקרא רשע זעירא אמר ר' חנינא
 נקרא חוטא שגא' אם לא ולקחתי בחוק'
 וכתיב וחסי חמאת הנערים גדולה מאוד
 את פני ה' * ר' הונא אמר תקלץ ידו
 שגא' זרועו רמה השבר רב הונא קץ ידא
 רבי אליעזר אמר אין לו חקנה אלא
 קבורה שגא' ואיש זרוע לו הארץ *

פרש"י אם לא ולקחתי וגוי בבני עלי כתיב
 שהיו חוקפין בבשר הזבחים ואומרי' אם
 לא תחן לי אהח בחוקה דכיינו במרים

ך

דריכות עולם

ולא עוד אלא שמושכין אחריו חוט של חסד שנא' הן ימלא וענין האין יוכיח אוחו עיין באוחו אוח לקמן בס' מ"ה. פירש"י לפלג של מקום להיות בחלקו של מקום וזה כדאי' בז"מ פ' הפועלים שנא' אם השיב ואשיבך לפני העמוד. פירש"י אם השיב ישראל למוטב בחוכמתו ואשיבך אלי ולפני העמוד. וזה נמי כדאי' שבה פרק כל כחבי אמר ר' עמרם ברי' דר"ש בר אבא אמר ר' חנינא לא חרבס ירושלים אלא בשביל שלא הוכיחו זה את זה שנא' היו שרי כלילים לא מלאו מרעם מה איל זה ראשו של זה בצד זנבו של זה אף ישראל באוחו דור כבשו פניסם בקרקע ולא הוכיחו זה את זה. וכן ברכות פ' אין עומדין אלא חכס כתי' ויחשבס עלי לשכורס וגו' ויאמר אלי' עד מחי השחכרין ודרשו רז"ל מכאן לרואה דבר שאינו סגון בחבירו שחייב להוכיחו :

מ רעורם

יהא אדם נזכר שאם רואה אדם אחד חנף ר"ל שעוש' עצמו כלדיק מלוא לפרסם אוחו וזה כדאי' יומא פרק יוס הכיפורים מפרסמין את החנפים מפני חילול השם שנא' ובשוב לדיק מלדקחו ועשה עול ונחתי מכסול לפניו וגומר כי לא הזכרחו וגו' פרש"י מפרסמין את החנפים שהם רשעים ומראין עצמם כאלו הם לדיקים אם יש מכיר במעשיהם מלוא לפרסמן מפני חילול השם שבני אדם למדים ממעשיו וסבורי' עליו שהוא לדיק ועוד כשפורעניות באה עליו בני אדם אומרים מה הועיל לו זכותו :

מא רעורם

יהא אדם נזכר שאם חשדו בני אדם אוחו באיזה דבר ואין בו לריך הוא לסודיע שאין בו אוחו דבר שמושדין אוחו ולנקות את עצמו. וזה כדאי' ברכות פ' אין עומדין אמר ר' המנוס כמס הלכתא גברייהא איכא למישמע מהני קראי

הרמאי • פירש"י לא יחרוך נוטרקון דריש לוי לא יחוי ולא יאריך לייד הרמאי שמרבה בגירסא ואין מחזיר עלי' :
לו רעורם יהא אדם נזכר שילמד חורי עם הלמידו מה שלבו חפץ וזה כדאי' ע"ז פ' לפני אידיכן תניא אין אדם לומד חור' אלא במקום שלבו חפץ שנא' כי אם בחורה ה' חפלו • ר' לוי ור' שמעון ברבי הוי יחבי קמי רבי וקא פסקי סדרא סליק סיפרא לוי אמר ליחי לן משלי ורבי שמעון אמר ליחי לן חסלי' כפיוס ללוי ואחיכס לחסלים כי ממו לפי כי אם בחורה ה' חפלו פי' רבי ואמר אין אדם לומד חור' אלא ממקום שלבו חפץ שנא' כי אם בחורה ה' חפלו וגו' אמר לוי לוי לרבי נחה לי רשוח לעמוד. פירש"י ממקום שלבו חפץ לא ישנה לו רבו אלא מסכת שהוא מבקש ממנו שאם ישנה לו מסכה אחרי איכס מחקיימה בו לפי שלבו סולך אחר האווחו • חפלו באוחו שאדם חפץ מדלג כחייב חפץ • פסקו סידרא פרשיות של מקרא. סליק סיפרא. סיימו את אחד מהספרים חסלים ספר ההלים :
לח רעורם יהא אדם נזכר שאל ישנה דבר שהיא חחלה מעשי' ה' • וזה כדאי' ערכין פרק אין נערכין תניא רשב"ג אומר מי שילוח הוי מקלה מים בכאיסר ולום סמלך והרמיבוסו כדי שיתרבי מימיו ונחמעטו חזרו וייעעושו וסיה מקלה מים לקיים מה שנא' אל יחסלל חכס בחכמתו. פירש"י שילוח נכר • בכאיסר שלא היו מימיו נובעיי אלא כליגור קמן שאינו רחב כי אם כאיסר ואעפ"כ סיה מוליא מים לכל הלאורך :

למ רעורם

יהא אדם נזכר שיוכיח את חבירו וזה כדאי' חמיר פרק ראשון אמר ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן כל המוכיח את חבירו לשם שמים זוכה לפלג של מקום שנא' מוכיח אדם אחרי חן ימלא וגו'

פירסום כפירתו באלהים אבל החנף אין כפירתו נראה ובני אדם צמחין בו ומזקים הימנו :

מה לעולם יבא אדם נזר אם מוכיח את חבירו לריך להחביג א"ע מקודם באלו שלשה דרכים אי לריך לקשט עלמו חמלה כדי שלא יאמרו אליו העם קשוב עלמך. בי לריך המוכיח שלא לדבר כל דבריו דברי קנטור רק לריך שיביא מקלח דבריו דרך שצח וריאוי לנגדם. ג' לריך כל המוכיח לדבר ברמו ולא בפירוש שלא יחבישו העם ע"ד הוכח חוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא ר"ל היינו שלא יביישו חס מלינו שמשע ע"ה הוכיח את ישראל ברמו ולא בפירוש כפירש"י באלה הדברים :

מו לעולם יבא אדם נזר שלא יבא חושד בכשרים חס

אמר ר' יוסי יבא חלקי עם מי שחושדין אותו ואין בו כי כל מי שחושדין אותו ואין בו יבוא חיים לנן עדן. חס כדאי ילקוט חיי שרה סי' ק"ט. השעס נכנסו בחייסם לנן עדן וא' מהם אליעזר עבד אברהם חס כדאי ותפול רבקה מעל הגמל לפי שהיא רחם ברוא הקודש שעתיד ללחם ממנה עשו הרשע נודעושת ונעשה מוכח עץ וילא ממנה הדם בחולים מיד אמר הקב"ה לגבריאל, רד ושמור את הדם הזה שלא יסריח ולא יבא בו מום בא יחנק עליה ולא מלא לה בחולים היב חושד את אליעזר אמר לה בחולחך סיבן סם אמרה לו כשנפלת מעל הגמל נעשיחי מוכח עץ אמר לה שקר אתה מדברת אלא אליעזר פגע בך ונשבעת לו שלא פגע בה הלכו ומלאו הטן לבוע דם מיד ידע יחנק שהיא עסורה אמר הקב"ה מה תעשה לעבד הזה שהיה נחשד אמר למלאכי השרת הכניסוהו חי בג"ע :

אות **ז** א לעולם יבא אדם נזר שיבא כבי טוב ויכנסו כבי

עוב

קראי דחנה וחנה היא מדברה וגומר ויחשבה עלי לשכורה מכאן שהשכור אסור להחלל. ויאמר אליה עלי עד מתי השתכרין מכאן לרואה דבר שאינו כגון בחבירו שחייב להוכיחו והען חנה והאמר לא אדוני אשש קשת רוח אנכי ויין ושכר לא שתיחי מכאן שמי שחושדין אותו בדבר ואין בו לריך להודיע. פירש"י לריך להודיע הנחשד לריך לנקות עלמו מן החשד ולהודיע את חושדו שאין בו אוחו הדבר מוגה שחשד אוחו : **מה לעולם** יבא אדם נזר אם הוא מוכר יין אל יביא לו

חרטס אפילו שהוא מוכר בזול חס כדאי פסחים פ' ערבי פסחים אמר רב לאיבו ברי' תא אגרמך מילי דעלמא כל מילי זבין ותחרט בר מחמרא דחזבין ולא תחרט. פירש"י ותחרט אם יוקר יכול עשה להחרט מן הדין על שמהרה למכור. בר מחמרא שמא אלו לא מכרו כחמיץ :

מג לעולם יבא אדם נזר שיחזק עלמו בכל מעשי ידיו

הן בחורה הן בחפלה הן בדרך ארץ וכל מה שיפשה יעשה בחיזוק גופו ולא יעשה בעללות. חס כדאי ברכות פ' אין תומדין ארבע' הן שרביב חזוק ר"ל שיחזק אדם בהם תמיד בכל כחו חורה ומעשים טובים הפלה ודרך ארץ. חורה ומע"ט שנאמר רק חזק מאוד לשמור ולעשות וגומר חזק בחורה ואמן במעשים טובים. הפלה שנאמר קוה אל ה' חזק ויאמן לבך וקוה אל ד'. דרך ארץ שנאמר חזק ונחזק בעד עמינו וגו' פירש"י דרך ארץ אם אומן הוא לריך חיזוק לאומנהו אם סוחר לסחורו אם בעל מלחמה הוא למלחמהו :

מד לעולם יבא אדם נזר שלא יחניף כי כל מי שהוא

חנף טוב ממנו הטובד אלילים כי כל הטובד אלילים אין עניינו נסחר מפני בני האדם והם נשמרים ממנו מפני

הליכות עולם

דלג אצל זעורי מלי לזער אחסן. ואלו זעירא דקרייה ברה בן עמי אמר לי אל תזורס ואל תחגר בם אפילו זעורי לא :

ג לעורם יסא אדם זמר שלא יספר בעובדו של אדם יוחר מדלי, וזה כדאי ערכין פרק יש בערכין תני רב דימי אחוה דרב ספרא לעולם אל יספר אדם בעובדו של חברו שמחוק עובדו זא לידי גנוחו, פירש"י מחוק כך פוחח אחד ואומר מדס רעס פלוני יש בו, וכן איי זבא מיעטא פרק חלו מליאות אמר ר' יודא זחלח מיילי עבדי רבנן דמשני דדיבורייסו וא' מכו'אוספיו' פרש"י אוספיוז שאלוכו על אוספיוז אס קבלוכו בסבר פכ"י יאמר לא ומדס עובה היא כדי שלא יקולו בני אדם שאינם מסוגנים לבוא חמיד עליו ויכלו אח ממונו. וכן איי ערכין פרק יש בערכין כי אפי רב דימא אמר מס מצרך רעסו בקול גדול זבוקר ששכס קללס יחשב לו בגין דאיקלט לאוספיוז וערתן קמ"י שפיר למחר נפיק יתיב זשוק ואמר רחמנא לזרכי לפלניא דכסי טרח קמאי ושמעו איכסי ואולי ואנסו לי פירש"י ואנסו לי שאת"פ שאדם רואס לסכנים אורחים חין נוח לו שיזואו חגודות חגודות ויכלו אח ממונו. ענין אחר קא חנסו לי ליסמיס השומעיס שסוא עשיר :

ד לעורם יסא אדם זמר שיחזיק עובה למי שטעס עמו עובה או נתן לו שום דבר טוב אפילו שאיכס שלו, וזה כדאי זבא קמא פרק סחובל אמר לי רבא לרבה זר מרי מנא הו מילתא דאמרי איכסי חמרא למארי ומיבוחא לשקיא אמר לי דכחיב וסמכת אח ירך עליו למטן ישמעו כל עדת ז"י וכחיב ויסוש' בן נון מלא רוח חכמה כי סמך משה אח ידיו עליו וישמעו אליו ז"י וגו'

טוב וזה כדאי' פסחים פי' אי אמר רב יסוד' לעולם יכנוס אדם זכי טוב ויאל זכי טוב שנאמר סבוקר אור וסאנסיס שלחו וגו' מכאן שיאלו זכי טוב וסוא הדין ויכנוס זכי טוב. פירש רש"י סיואל לדרך יכנוס ערביח לביח מלונו זעוד שסחמס זורחה ולמחר ימחין עד הכן סחמס ויאל ואז טוב לו לפי שסאור סוא טוב שנאמר אח סאור פי טוב. ומס סוא עובדו מפני חיות ומחיקים ומפני לסמיס. וזה נמי וישלח אחס משה וגומר ודרשו רז"ל ס"ח חמ"ה ר"ל שאמר לסס משה שיכנסו זחמס לעיר :

ה לעורם יסא אדם זמר שידבר זלשון נקי ועכרס חס כדאי' פסחים פרק איי שכרי עקס סכחוב ח' אחיות ולא סוילא דבר מנוכס או לשון עומאס מפיו שנא' מן סבסמס העכורס ומן סבסמס אשר איננס עסורס וגו'. פירש"י אשר איננס עסורס ולא כחז מן סבסמס עמאס כי אורחי סרי ח' אחיות שעקס סכחוב ספמאס ח' אחיות אשר איננס עסורס סרי ו"ג אחיות שעקס, ואומר וזחחר לשון ערומיס, ואומר ודעס שפחי זרור מללו. מאי ואומר ר"ל למס לי למימר ואומר סא נפקא לי מקרא קמא. אלל סכי קאמר וכי חימא ס"מ זדאורייתא ר"ל סחורס הקפידס על לשונס שיחס מפני סנזורס אצל חכמיס זמשכס וזברייח' חין לסס להקפיד על לשונס לכן אמר וזחחר לשון ערומיס. וכ"ח סני מיילי זדרזבן אצל זמילי דעלמא ליח לן זס לכן אמר ודעס שפחי זרור מללו. וכן אמר רב חייל זר אבא אמר ר' יוחנן נזיר פרק הריני נזיר וזבא קמא פרק שור שנגח מנין שאין סקז"ס מקפח סכר אפילו על שיחס נאס מסכא דאלו זח לוט זכירס קרייס זרה מואז אמר רחמנא למשס אל תזר אח מואז ואל תחגר זס מלחמס. מלחמס סוא

דכי הוי נלחם עם המלכים שדי עפרה
 הוי סייפו גילי ר"ל קשין הוי גירי
 דכתיב יחן כעפר חרבו כקש נדף קשחו
 הוי חדה מדינחה דלה מ"ו למיכבש
 דקרו מימי כבשום עיילוהו לבי גינזא
 ומלוהו לסיפעא אצנים עובות ומרגליות
 ושדרוהו. בויקרא רבא :

ו רעורם יבא אדם נזכר שאל יבא
 מאכיל טריפות לישראל
 חס כדאי ירושלמי מסכת טרומה
 מעש' בטבח אחד זליפורי שהיה מאכיל
 את ישראל כבילות וטריפות פעם אחד
 שחס יין צמ"ש ועלה לגג ונפל ומת
 והיו כלבים מלקקים דמו אהו שילין
 לרי הנינא מהו מרמתי מן קומיסן
 אמר להם כתיב ובשר בשדה טרפה לא
 תאכלו לכלב השליכון אחוה חס היה
 גזל את הכלבים ומאכיל לישראל
 ארפיטין דמן דידרו אינן אוכלין פרש"י
 אהו שילין וכי באו לשאל לרי הנינא
 מהו להרימו מלפניהם אמר להן ההורי
 אמרם לחס כטריפה לכלבים והטבח
 כרשע הזה היה גזל חלקם שהיה
 כטריפה ונחנה לישראל אם כן עתה
 שהש"י חס לידו שנפל מן הגג לפני
 הכלבים הדין נותן שהם יצבו ממנו
 חוצותם ויאכלו בשרו ודמו. וכו' פירוש
 ארפיטין מלשון רפיון הניחוי והתפרו
 מהם ואל תקברו את הרשע כי הכלבי
 אוכלים בשלסם :

ז רעורם יבא אדם נזכר שאל יבן
 כוס של צרכה חלל לעוב
 עין שנא' עוב עין הוא יבורך כי נתן
 מלחמו לדל אל חיקרי יבורך חלל יבורך
 סומה פרק אלו נאמרין ולעולם יבא
 אדם נזכר אם יעשה לו שום אדם
 טובה יכחז לו אחת טובה לזכרון שלא
 ישכח חס גדאי' מגילה רכ"ה ארבע
 דברים טובים היו באלחשורות ואחד
 מהם כל מי שעשה לו טובה היה
 כוחזה שנאמר וימלא כתוב אשר הגיד
 מרדכי וגו' :

לעולם

וגו' פירש"י חמרא וכו' סיינ של מלך
 הוא וסעותין אותו מחזיקים טובה לשר
 כמשקין ולא למלך. סמך משם את
 ידיו חלס כחכמה והגדולה צמשה. כאלו
 הוא נחנה ליהושע והוא אינו חלל
 מעם הקב"ה :

ה רעורם יבא אדם נזכר כל
 מה דאירע לו הן טוב הן
 רע יאמר כל מה דעביד רחמנא לעב
 עביד, חס כדאי' צרכות פרק הרוחא
 אמר רב הונא משום ר' מאיר לעולם
 יבא אדם רגיל לומר כל דעבדין מן
 שמיא לעב כי ה' דרי עקיבא הוי אזיל
 באורתי הוה צדי' חמרא והרנגולתא
 ושרגאי' טעא האי דוכחא לבי אושפיזא
 ולא יבדי לוי אמר כל דעבדי מן שמיא
 לעב אזיל בה דצד' אחא ארי' חכלא
 לחמרי' אחא שוגרא אכ' להרנגולא
 אחא זיקא כבה לשרגא אמר כל דעבדי
 מן שמיא לעב זיליח אהו גייסי שביו
 למחא אמר להו סיינו דחמרי כל דעבדין
 מן שמיא לעב. פרש"י בה דצדרא. לן
 בשדה. הוי צדיה הרנגולא להקלין מן
 שנחו, הכל לעובה. אלו הוי כנר דלוק
 היה הגייס רוחא אותו ואלו הוי' החמור
 נוער או התרנגול קורא הוי' הגייס צא
 ורוחא אותו. וכן אי' העניות פרק סדר
 העניות אמאי קרי לי נחום איש גם זו
 לפי דכל מילתא דחמיה הוי לוי אמר גם
 זו לעובה זימנא חדא צעו לשדר ישראל
 דורן לבי קיסר אמרו מאן ניזיל ניזיל נחום
 איש גם זו דמלומד בניסים שדרוס מנפה
 בדי' מלא סיפעא ר"ל ארנו דאצנים
 טובות ומרגליות אזיל ונח בהסיא דירס
 זיליח קמו הכך דיוראי ושקלין
 לסיפטי ומלוכסי עפרת למחר כי חזנהו
 אמר גם זו לעובה כי מטא חס צעי
 מלכא לקטלוהו לכולהו שונאיהון של
 ישראל אמר קא מחייבי צי יסודאי אחי
 אלי' אידמי לוי כחדא מיחייבו ר"ל
 כאי' משרי קיסר אמר לוי' דלמא ה' ה'
 עפרת מעפרת דאצרכס אצוהון הוא

הליכות עולם

ח רעורם

יהא אדם חסר שאם רואה לפנות שום מלוא או ליתן דקדק אזי יתן מן המוב ומן היסוד חסד נמי שנאמר וכל מבחר כדריכם אשר חדרו לה'. פרש"י מבחר כדריכם מלמד שביא מן המובחר וכן באמ' כל חלב לה' וכן מלינו אלל קין וכל שקין הביא מנחה מפרי האדמה לה'. פרש"י מן הגרוע וכתוב ואל קין ואל מנחתו לא שגש ויחר לקין מאוד וגם כל הביא מבכורות לאו ומחלביסן כתוב וישע ב' אל הכל ואל מנחתו וגו' :

ט רעורם

יהא אדם חסר אם יחסלל יחסלל במהרה ובנקיות ידים חסד כדאי' המחסלל בלא נקיות ומהרה אין חסלוו נשמעת כמו שכחוב גם כי אזעק ואשוע וגו' וגם כי חרבו חפלה איני שומע כי ידיכם דמים מלאו. ולעולם יהא אדם חסר אם רואה או שומע שעשה הקב"ה שום עובד או נס לישראל יתן הודאה ושבח להקב"ה חסו שגא' ויספר משה לחותנו ויאמר ברוך ד'. ולעולם יהא אדם חסר אם מתחלה היו לו ימי רעים ואח"כ יבסוף הרעה למובד יזכיר בשעת ימי סעודה את הרעה שעבר לו :

י רעורם

יהא אדם חסר שיקבל עליו מדות טובות חסד כדאי' בא וראה כמה גדול כח מעלת המדות שלא מלינו שנשחבחו הנביאים והדריקים בחורב כגון נח ואברהם ויעקב וזולתם בחארי החכמה והסבוכה והדעת כי אם בחארי המדו' שגשג נאמר בנח איש צדיק תמים הו' ונאמר באברהם והיה תמים ויעקב איש חס ובמשה היה עניו מאד וכיו' לסודות כי אין עיקר החכמה אלל המדות טובות כשם שאין אילן עיקר אלל הפרי. וכן דרשו רז"ל שכל טוב לכל עושיהן לכל לומדיהן לא נאמר אלל לכל עושיהן למח על המדות :

יא רעורם

יהא אדם חסר שיעש' טובה לחבירו אע"פ שהוא לא עשה לו אוחס כטובה חס כדאי' כחיב ואחימלך הלך אלל יחזק מגרר וגומר וכחיב אח"כ ויעש (יחזק) להם משחה וגו' וישלחם יחזק מאחו בשלום ומאי נפקא מינה אלל הכחוב בא לנו לומר אע"פ שאחימלך לא עשה ליחזק כן ולא עשה לו סעודה לא בצוואו אליו ולא בשלחו אוחו מאליו גם לא עשה לו לויס בשליחתו חסו שנאמר לך מעמנו משמע שכלך; יחזק מעמנו בלא לויס אע"פ שאחימלך היה בעל ברית של אברהם חפילו הכי כשגא אחימלך אלל יחזק עשה לו סעודה שנאמר ויעש להם משח' וגו' וגם עשה יחזק לאחימלך לויס כששלחו ממנו שגא' וישלחם יחזק וגו' ודרשו רז"ל שהוא לויס כידוע :

יב רעורם

אות י' א רעורם יהא אדם חסר שלא ילך אחר שחיית יין ושאר הענוגים לפי שמביא את האדם לידי חרבות רעה ולביטול חור' חס כדאי' שבה פרק חביות חיר חלבו חמר' דפרני' ומיא דיומסת קפתו עשרת השנשים מישראל רבי אליעזר בן ערך איקלע להחס אימשך באחרייכו איעקר חלמודים כי חדר אחא קס למיקרי בסער בעי למיקרי החודש חזס לכס חמר חודש היה לכס בעו רבנן רחמים עלי' וסדר חלמודים פירש"י חמרא דפרניחא שס מדינה שיי' משוכה ומיא דיומס' שס נסר שמימיו מליחין וכו' קפתו עשרת השנשים שסו בעלי הכאה ועוסקין בכך ולא היו עוסקין בחורב ויאלו לחרבות רעה. להחס לפרניחא ודיומסת אימשך באחרייכו חמר סיון והרחיכה. איעקר חלמודו. נעקר חלמודו ושפתו חס כל מי שמחעדן אינו יכול לבוא לידי שלימות חחורס . חס כדאי' חזי" ר' כסנא לרב דקא חייף

חייף רישי' ואח"כ יחיד לפניו אמר לי' לא המלא בארץ החיים אמר ליה קא מייליג ליימי' לי אמר לי' קרא קאמי' לך לא המלא חורס בני שמחי עלמו פרשיי חייף רישי' חוסף ראשו ומעדן אה עלמו בשעה שסיה יכול ללמוד חורי לא המלא בארץ החיים ר"ל לעוס"ב סנסדרין פרק חלק. וכן אי' בחיי פרשה שמיני משום זה לא ירגיל אה עלמו בשתייה וין לפי שהיין מוליד לאדם שלשה דברים שינס. גם רוחי זבלזול שכלו. מוליד שינס זה דבר מפורסם כי משתייה וין יעלה אל הראש עשן חם ולח ותולדות השינס ממנו. מוליד גם רוח לפי שהוא מחמם כוחות הלב ויגיע לו מזה גסות הלב. זבלזול השכל לפי שהעשן עולה למוח סנס הוא מחילה המבדלה בין השכל ובין שאר כוחות הגוף כעין סנטוי זרקיע שהיא מחילה מבדלה בין אור השמש והעולם הזה כן פעולה אדם נחשבה ואין להבחין ביניהם. ולמה נקרא שמו וין לפי שמביא יללה לעולם. זה גמי אי' סנסדרין פרק בן סורר ומורה אמר ר' חנן לא נברא וין אלא לנחם אבלים ולשלם שכר לרשעים שנא' הנו שכר לאובד ויין למרי נפס. פרשיי לשלי שכר לרשעים שחשדנין בו בעוס"ז ומקבלין שכר מלוח שמושין בעוס"ז לאובד היינו רשע שנטרד והולך לו. למרי נפש לאבלים לשכוחי לעריהו וכן אמר ר' יחזק מאי דכתיב אל תרא וין כי יתאדם אל תרא וין שמאדים פניהם של רשעי' בעוס"ז ומלבין פניהם לעוס"ב רבא אמר אל תרא וין כי יתאדם אל תרא וין שחריהו דס. פרשיי אל תרא וין כלומר אל תהן עיניך להמשיך אחריו שחריהו דס שופו יסרג עליו וכן אמר רב עמרם זביס דר"ש בר אבא א"ר חנינא מאי למי אוי למי אבוי למי מדניס למי פלעים חנס למי חכלוליה עיניס למאחרים על היין לבאים לחקור

ממסך. פרשיי אבוי לשון זעקה זלשון ארמי כמו בייה בייה למי כל אלי למאחריי על היין לבאים לחקור ממסוך שחוקרין סיכן היין הטוב שמומסך בזשמים וכן כתיב ויחל נח איש האדמה ויטע כרם אמר רב חסדא אמר מר עוקבא ואמרי לה אמר מר עוקבא אמר ר' זנאי אמר ליה הקב"ה לנח לא הים לך ללמוד מאדם הראשון שלא גרם לו אלא וין כמה דאח אמר אחוה אילין שאכל ממנו אדם הראשון גפן הים זה דחתי ר' מאיר גפן הים שאין לך דבר שמביא יללה אלא וין. פירשיי איש האדמה אחאי קרו ליה איש האדמה עיי שוכיחו הקב"ה הים לך ללמוד מאיש האדמה דסיינו אדם הראשון שהיין קנס עליו מיחס שאין לך דבר שמביא יללה על האדם אלא וין הלכך מסהברא שעל ידו נקנסה מיחס ובכיים לעולם וכן אי' יומא פרק יוס הכיפורים זנוה וין וחירוש יקח לב וין וחירוש למה קרא לו וין וחירוש אמר ר' יחזק וין שמביא יללה לעולם וחירוש שכל סמחגרי' בו נעשי' רש. רב כסנא רמי כתי' חירש וקרינן חירוש זכע נעשי' רש. רבא רמי כתיב ישמח וקרינן ישמח זכע משמחו לא זכע משממו פרשיי שמביא יללה עיי היין רוב פורעניות בא לעולם ויין לשון חאניס ויללה. זכע לשחוח לפי סמדה נעשה ראש שמפקח אה לבו בחכמה כתיב ישמח זשיין לשון שממה וקרינן וין ישמח לשון שמחה :

ב ריעורם יסא אדם נוסר שידור בא"י חס כדאית' פסחים פרק ערבי פסחים שלשה נוחלי עולם הבא הן ואי' מהן סדר בא"י וכן אי' פרק שני דייני הנו רבנן לעולם ידור אדם בארץ ישראל. אפילו בעיר שרובה גויס ואל ידור בחוץ לארץ אפילו בעיר שרובה ישראל. שכל סדר בארץ ישראל דומס כמי' שיש לו

הליכות עולם

לדקים שבחן לארץ אינם חיים אמר ר' אילא עיי גילגל מחילוח. מחילוח נעשה להם בקרקע, ועומדין על רגליהן וסולבין במחילוח עד ארץ ישראל ושם מבצבצין ויואלין, חס כדאי' ירושלמי זרכות כלאיים אמר ר' חייה זר יוסף עתידים לדקים שמבצבצין ועולין בירושלים שנאמר ויניחו מעיר כעשב הארץ ואין עיר אלא ירושלים שנאמר וגנחתי על העיר הזאת, חס כמי שנאמר אחסלך לפני ד' בארצות החיים אמר ר' אליעזר ארץ שמחיה חיים חלה לימות המשיח ומאי טעם שנא' נחן כשמה לעם עלי' כמלא רבוחינו שבגולי' הפסידו אמר ר' שמאי הקב"ה מרעיד לפניכם את הארץ וסם מהגלגלי' כדודו וכיון שמגיעים לארץ ישראל נפשם חוזרת עליהן שנאמר והנחתי אתכם על אדמתכם ונחתי רוחי בכם ותייתם ושאל ואפילו כגון ירבעם בן נבט וחזיריו אחי' לי' שנאמר גפריה ומלח שרפה כל ארצה, אמר ר' זכרי' כיון שכשרפה ארץ ישראל נעשה זה מדת הדין, פרש"י וכו"ה זכות של ארץ ישראל עושה שאפי' ירבעם וחזיריו שהיו עובדין ע"ז כיון שהיו ישיבם בארץ ישראל גם הם יהיו זוכים בנס של אחי' ולזה נאמר שכשרפה ישראל מד עזמה אך אמנם זכות של הדקים הנקברים בחוכה הוא קיים נלחי לעד ואין זו הפסד ושריפה בשום ארץ ארץ ישראל ה' ראשונה בצריאוי' עולם שנאמר מזיון מכלל יופי וגו' וג"כ היא ראשונ' בשגחה של הקב"ה בעולי' השפל שנא' ארץ אשר ד' דורש אותה חמיד עיני ד' אלטיך זה וגו' לכן גם היא ראשון לכם זה של אחיה המחיה שמחי' חיים תחילה וכן אי' העניה פרק מאימתי תנו רבנן ארץ ישראל שוחה תחילה מי גשמים ר"ל שיורדין חלה לאי' ואחר כך שוחה כל העולם כולו, אי' שוחה מי גשמים וכל העולם

לו אלוה וכל סדר בחון לארץ דומה כמי שאין לו אלוה שנא' לחם לכם חם ארץ כנען לטיוח לכם לאלהים וכי כל שאינו דר בארץ אין לו אלוה אלא לומר לך כל סדר בחון לארץ כאלו עובד ע"ז וכן בדוד הוא אומר כי גרשוני היום מהספחה צנחלה ד' לאומר לך כל סדר בחון לארץ כאלו עובד ע"ז פרש"י מי אמר לדוד בן אלה מפני שהיה צריך לברוח לאלה מארץ ישראל אל מלך מואב ואל ארביש וגומר וכן אי' ר' שמעון בן יוחי אומר אלימלך ומחלון וכליון גדולי הדור היו ופרנסי הדור היו מפני מה נענשו מפני שיאלו מהארץ לחון לארץ שנא' וההום כל העיר עליהם והאמרנה הזאת נעמי אמר ר' יוחנן אמרו חזיתם נעמי משיאיה מארץ ישראל לחון לארץ מה עלתה לה. חס כמי אמר ר' אליעזר כל סדר בא"י שריו בלא עון שנאמר כל יאמר שכן חליחי העם היושב בה כשוא עון. אמר רב ענן כל הקבור בארץ ישראל כאלו קבור חמה המזבח כחיב מצח אדמה חעשה לי וכחיב וכפר אדמתו עמו. פרש"י כל יאמר שכן השוכן חליתי כלומר לא יחרעם לומר זר לי כי כולם כשוא עון, וכן אמר ר' אליעזר מחיה בחון לארץ אינם חיים שנאמר ונחתי זכי בארץ החיים ר"ל ארץ שביוני זה מחיה חיים שאין לביוני זה אין מחיה חיים. וכן כחיב נחן גשמה לעם עלי' ורוח להולכים בה וכחיב יחיו מחיך ככלתי יקומון. פרש"י לעם עלי' של ארץ ישראל ואמר ר' אבובו אפילו שפחה שבארץ ישראל מוצתה לה שהיא בה עולם הבא כחיב הכל נחן גשמה לעם עליה וכחיב הסם שבו לכם פס עם החמור עם הדומה לחמור. ורוח להולכים זה אמר ר' ירמי' זר אבא אמר ר' יוחנן כל המהלך ד' אמות בארץ ישראל מוצתה לו שהוא בן עולם הבא. ולרבי אליעזר

ד לעולם יבא אדם נזכר שלא יסן צניח יחידי וזכ כדלוי שצח פרק שואל אמר ר' חנינח אסור לישן צניח יחידי וכל היסן צניח יחידי אחזחזו ליליח :

ה לעולם יבא אדם נזכר שלא ירצב צישיצב. כחובות פרק ראשון. לפי שהמרצב צישיצו קשה לחחחחחח חלח יסלג אה עלמו שליט צעמידס שליט צישיצב שליט צהילוך :

ו לעולם יבא אדם נזכר צנעילה ידיס וזכ כדלוי שלשה עושקן צחין על החדס מי שמזולז צנטיי דסייוו נידוי וצח לידי עניוח ונעקר מן העולם וכן דרש רצ עוירח סומס פרק ראשון כל האוכל לחס צלח נטיי כאלו צח על אשס זוכס שנחמר כי צעד אשס זוכס עד ככר לחס וגוי. וכן אמר ר' זריקח אמר ר' אליעזר כל המזולז צנטיי נעקר מן העולם. פרשיי המזולז שאוכל חמיד צלח נעילה ידיס. נעקר מן העולם. לפי שכל העובר על דצרי חכמים חייב מיהס דכחיב ופורץ גדר יסכנו נחש וכן אי שצח פרק צמס אשס שליט דצרים מצויחין אה החדס לידי עניוח ואחד מהס המזולז צנעילה ידיס. פירשיי לידי עניוח לפי ששר של עניוח נבל שמו ונקרח נבל מפני שאובב מקוס מיהוס וכל מי שמזולז צנעילה ידיס גס הוא מיהוס :

ז לעולם יבא אדם נזכר אס ימכור יין אטייפ שיכוי אחיכ יוקר אל יחחרט שמכר אוחו. וזכ כדלוי פסחים פרק ערצו פסחים כל מילי צצין וחחררט צר מחמרר דחצוין ולא חחררט. פרשיי וחחררט אס יוקיר יכול אחס להחחררט מן סדין על שמסרת למכור. צר מחמרר. שמח חלו לא מכרת החמין :

ח לעולם יבא אדם נזכר שלא יבא יחידי צלילה כדחתיח

העולם כולו שוחס מחמליח משל לאדם שגבן אה הגביכס כומל אה האוכל ומניח אה הפסולה פרשיי מחמליח מה שנשא' צענבים אחר שחי. ארץ ישראל משקס הקצ"ס צעלמו וכל העונס כולו משקסו עיי שליח שנחמר כהוחן ממר על פני הארץ ושולה מיס על פני חולות פרשיי על פני הארץ זו א"י :

ג לעולם יבא אדם נזכר שאל יצעט ציסורים לפי שאין אדם יוכל להיות זוכס לעולם שבא כי אס עיי יסורין וזכ כדלוי צרכות פרק אי ושמות רצס פרק סי שלשה מחכות עיבות נחן הקצ"ס לישראל וכולן לא ניהכו לסן חלח עיי יסורין החורה וא"י ועוס"צ החורה דכחיב אשרי הגבר אשר חיסרנו יס ומחורחן חלמדנו וגוי. א"י דכחיב ד' אלהיך מיסרך. וכחיב כי ד' אלהיך מציחך אל ארץ וגוי. כעוה"צ דכחיב דרך חיים חוכחת מוסר וכן אי ירושלמי שקלים פרק חמשס לעונס אל יצעט ציסורים ויקבל עליו כי הכל שבח על האדם מלח שטיי הוא וזכו נחוס איש גס זו היו צחין עליו יסורים גדולים סליק ר' עקיבא נצקרו יחיב אמר לי אוי לי שאני רוחס אוהך צכך אמר לי ומה אחס מקלני חמר לי ומה אחס מצעט ציסורים וכן אי גיטין פרק השולח ושצח פרק ר' עקיבא ח"ר הסעלבים ואיכס עוניבים שומעים חרפחס ואיכס משיבים ושמחים ציסורים עליסס ככי אומר ואוסיבו כללח השמש בגבורחו. וכן אי אמר ר' נחמי חציבים יסורי שכשס שהקרצנות מרלין ומכפרים כך יסורין מרלין ומכפרי' צקרצנות מס כחיב ונרלס נו נכפר עליו ציסורים מהו אומר וסס ירלו אה עונס וכו' ולא עוד חלח שהיסורים מרלין יוחר מן הקרצנות לפי שהקרצנות סס צממון ויסורים סס צגופו :

הדריכות עולם

להריון. ריש לקיש אמר מהכא בזה דרכיו ימות פרש"י בזה דרכיו השמים כמו דרך גבר בעלמה והמשמש ביום בא לידי בזיון שמא יראה זה דבר מגונה ותחגנה עליו:

יא רעולם יבא אדם נוסר שלא יאמץ כדאי"י תשובות פרק אע"פ אמר רב אבהו שזכרת ח"י גופו של אדם שנאמר ואחס בן אדם האנח בשברון מחניים ובמרידות. ורי' יוחנן אמר כל גופו של אדם שנאמר והיה כי יאמרו אליך על מה אהס נאנח ואמרת על שמועס כי בזה ונמס כל לב ורפו כל ידים וכסהה כל רוח וכל זרכים תלכנה מים. ורבי יוחנן הו' כחיב בשברון מחניים הו' דכי מחחיל ממחניים תחלה ורצ נמי הו' כחיב ונמס כל לב ורפו כל ידים וכסהה כל רוח שאני שמועס דביה המקדש דחקיפ' טובי. וכן א"י הו' ישראל ומין דהו' קאזלי באורחא דהדי סדרי לא מני גוי לסגויי דהדי' ישראל דארכרי' חורבן ביה המקדש נגיד ואיחנה ואפי' הכי לא מני גוי לסגויי דהדי' אמר ל"י לא אמרת אנהו שזכרת ח"י גופו של אדם אמר ל"י הכי מילי מלחא חדחא אבל הו' דשיקן בה לא דאמרו איכשי דמלפ' חבלי לא בהסה פרש"י מחניים באמצע הגוף דשיקן בה סורגלנו בה כיון דדש דש דמלפא חבלה לא בהסה. אשה שלמודס לשכל בני' לקוברס אי"ל תמיסה ומפחדה במוח אחד מהס שכבר למודי הו' :

יב רעורם יבא אדם נוסר גאס רואה לאכול ונוטל הידים שיגבז אה הידים קודס האכילה חו' כדאי' סוטה פרק ראשון אמר רבי אבהו כל האוכל פה בלא ניגוב ידים תחלה כאלו אוכל לחם עמא שנא' ככה יאכלו בני ישראל אה לחמס עמא בגויס וגו' פרש"י כל האוכל בלא ניגוב ידים דבר מאוס הו' ונחשב כעומאס שנא' ככה

בדחניא פסחים פ' ערבי פסחים לא יבא אדם יחידי בלילה לא בלילי רביעיית ולא בלילי שבתות מפני שאיגרה בה מחלת יולאח הו' ושמונה עשר ריבוא מלאכי חבלה וכל אחד ואחד יש לו רשות לחבל בפני עצמו מעיקרא הו' שכיחא כל יומא זימנא חדא פגע בה ר' חנינ' בן דוסא אמרס ל"י אי לאו דמכרזי עקי' ברקיע כזסרו בחנינא בני ובחורחו משוינא לך ולדמך דרתי אמ' לה אי חשיבני ברקיע כולי הו' גורני עליך שלא תעברי בישוב לעולם א"ל בממו ממך שנוק לי רוחא פורחא שביק לה לילי שבתו' וילי רביעיית:

יג רעורם יבא אדם נוסר שיגדל יחוס או יחומס בחוך ביחו חו' כדאי' עירובין פרק שני כחיב חמשה בני מיכל בה שאלו. וכי מיכל ילדה והלא מירב ילדה אמר לך ר' יושע מירב ילדה ומיכל גדל' לפיכך נקראח על שמה ללמדך שכל המגדל יחוס או יחומס בחוך ביחו מעלה עליו הכחוב כאלו ילדו חו' נמי כדאי' תשובות פ' רביעי כחיב אשרי שומרי משפט עושה דקס בכל עת ר' שמואל בר נחמני אמ' זס המגדל יחוס ויחומס בחוך ביחו. ולעולם יבא אדם נוסר שיכול ידיו לאכילי מים ראשוני ומים אחרונים כי מים אחרונים סרגו נפש :

יד רעורם יבא אדם נוסר שלא ישמש מטחו ביום. חו' כדאי' מגילס פרק ראשון כחיב בערב הו' בזה ובבוקר הו' שבה אמר רבי יוחנן מגנותו של אחוה רשע למדנו לניעות שלו שלא שימש מטחו ביום אלא בלילה פרש"י גנחו הו' שהיה בוטל נשים ומשלחם וכן א"י אמר ר' יוחנן אסור לאדם שימש מטחו ביום. אמר ר' הונא מאי קראח שנא' יאבד יום אולד בו והלילה אמר סורה גבר לילה ניחן להריון ויום לא ניחן

ככה יאכלו בני ישראל וגו' מפני שזוהו ליחזקאל לעשותו במיאוס ולא פוחו בלפניו בקר ובגללי האדם כדכתיב בגללי אדם האדם העונגה לטייניס וכתיב בחרי' ככה יאכלו בני ישראל את לחמם עמא בגיים אלמא דבר מיאוס קרי עומאה :

יג רעורם יסא אדם נזר שיטול ידיו אחר שבטע דברים דסיינו אס ינך אחר המת, ואס יבוא מבית המרחץ, והכוסל את זיפרינו. והחולץ את מנעליו. והנוגע ברגליו. והחופף את ראשו. והסולך מבית הכסא :

יד רעורם יסא אדם נזר שלא יתייחד עם שחי נשים וזה כדאי' במשנה סוטה פרק ראשון לא יתייחד איש עם שחי נשים וכו'. לימא מהניתיין דלא כאבא שאלו דהניא כל שלשים יום ואלא בחיק נקבר באשה אחת ושני אנשים אבל לא באיש אחד ושחי נשים אפילו תימא אבא שאלו בשעת אטיכות חביר יארי' פירש"י עם שחי נשים מפני שדעתן קלה ושתיסס נוחים להסתפוח ולא חירא זו מחברתה שאף היא העשה כמוסה. שלשים יום. וולד שמה בחוך שלשים אין לריך לכבדו במותו ולטוילאו לקבר לא במטה ולא בכליבא אלא בחיק ונקבר באשה אחת ובי' אנשים אין לריך רבים ללות אלא ג' אבל לא באיש אי' ושחי נשים משום יחוד שלא היו בחי קברים סמוכים לעיר :

טו רעורם יסא אדם נזר שיממוד תורה ואזי יסיה ניזול מן היצר הרע. וזה כדאי' קדושין פרק האשה נקנית אמר הקב"ה לישראל בני בראחי יצר הרע בראחי לו תורה תבלין אס אחס עוסקין בחורה אין אחס נמסרים בידו, שנאמר הלא אס היטב שאת ואס אין אחס עוסקין בחורה אחס נמסרים בידו שנאמר לפתח תפתח רובץ ולא עוד אלא שכל משאו

ומחנו בך שנאמר ואלריך חשוקתו ואס אחס רולה אחס מושל בו שנאמר ואחס תמשול בו. פרש"י אס חייבי לקח עוב שאת חתנשא על יאך. ומשאו ומחנו של יצר הרע באדם להטוילאו. ואס אחס רולה עסוק בחורה ואחס תמשול בו. וזה גמי דבי ר' ישמעאל בני אס פגע בך מנוול זה משכחו לבית המדרש אס אפן הוא נימוח ואס ברזל הוא מתפוצץ שנאמר הלא כה דברי כאש כאס סי' וגו' פרש"י מנוול זה יצר הרע מתגרה בך. מתפוצץ שהחורה כאש נמשל' המתפטע את הברזל. וזה גמי ברכות פרק ראשון לעולם ירגיז אדם יצר עוב על יצר הרע שנאמר רגזו ואל תחטאו אס אזיל מוטב ואס לאו יעסוק בחורה שנאמר אמרו בלבבכם :

טז רעורם יסא אדם נזר שיחפלא על היצ"ר שלא יתגרה בו וזה כדאי' קידושין פרק עשרה יוחסין ר' חייא בר אשי רגיל כל עידן דהוי נפיל על אפי' סיה אמר הרחמן יצילנו מיצר הרע. וכן פלימא הוי רגיל למימר כל יומא גירי' בעינא דשיטנא יומא חד מעלי יומא דכיפורי סיה אידמי לי' כעניא אחא קרא אבבא אפיקו לי' ריפתא אמר לי' יומא כי האידי' כולי עלמא אגוואי ואנא אבראי עייל וקריבי לי' ריפתא אמר לי' יומא כי האידינא כולי עלמא אחבא ואנא לחוראי אחיבהו אחבאי אחבא סיה יחי' מלא נפשא שיחנא וכזבי עליו וקא עביד בי' מיילי דמיאוס אל חיב שפיר אמר לכו סבו לי כסא יסבו לי' כסא איכמר שדא בי' נחרו בי' שקא ומיה שמעו דהוי קאמרי פלימו קטל גברא פלימו קטל גברא ערק ועש בבית הכסא אול בחרי' נפל קמיה כד חזי' דסיה מזער גלי' לי' נפשי' אמר לי' מאי עממא אמריה סבי ואלא סיכא אימר אמר לי' לימא מר רחמנא נעור בי' בשטן, פרש"י אחבא אשולתן שיחא' וכזבי המוילאין לחס ומאוסין חיב שפיר כהוגן

הליכות עולם

שנאמר נחפשה דרכינו ונחקורה, פשפש ומלא יעשה השוכה שנאמר וכשוכה עד די וגוי פשפש ולא מלא יחלה בביטול תורה שנאמר אשרי הגבר אשר חיסרנו יה ומחורחך חלמדנו, פרש"י פשפש ולא מלא עבירה בידו שבשבילי ראוים חיסוריי כללו לבוא. אשרי הגבר וכו' הא למדנו שבשביל חיסורים לריך אדם לבוא לידי חלמוד חורס וכן איתא רב סוגא הוי ליי סי דני דחמרא איתקוף עאל לגביי רב יסודא אחוס דרב סלא חסידא ורבנן ואמרו ליי ליעיין מר במילי אמר לבו מי חסידנא בעיכייכו אמרו ליי מי חסיד קב"ה דעביד דינא בלא דינא אמר לבו אי איכא דשמיע עלי מילחא לימא אמרי ליי הכי שמיע לן דלא יכיר מר שיבשא לאריסוי אמר לבו מי קא שביק לי מידי מיכיי הא קא גביי ליי כוליי אמרו ליי היינו דאמרי איבכא בחר גבכא גביי וטעמא עמיס אמר לבו קבילי עלי דיביבנא ליי איכא דאמרי דדר חלא וכו' חמרא ואיכא דאמרי חייקר חלא והזדנן בדמי חמרא פרש"י ליעיין מר במילי, יפשפש במעשיו. אי איכא דשמיע. אם יש בכס שמע עלי דבר שאני לריך לחזור בי יודיעני. שיבשא חלקו בזמרות הגפן שחוכין מהם בשעת הזמיר ותגא כסם שחלקין בין כך חולקים בזמרות ובקנים. שביק לי מידי וכי אינו חשוד בעיניכם שהוא גונב לי הרבה יותר מחלקו, בחר גבכא גביי הגונב מן הגנב אף הוא פועם טעם הגניבס :

ב רעורם יבא חדס נזכר שיסיס כל יום עוב בביחו אלל אשחו ובני ביחו. זכס כדלית' סוכה פרק הישן ח"ר מעשה ברבי אלעי שהנך להקביל פני ר"א רבו ברגל בנווד ה"ל אילעי אינך משובחי כרגל שכיס ר"א אומר משבח אני חס העללנים שאין יולאים מביחיסם ברגל שנאמר ושמתה בחנך וי"י אע"פ שאמר רבי ילחק שחייב

כסוגן שלח המאכסני, יבכו ליי כסא חזנו לו כוסי איכמר שדי ביי כיח השליך בחוכו אח כיח ליחו סיוול מן הרטי נחרו ביי גערו בו שקא ומיח הוא החזיק עלמו כמה שקא כמו שקל. שמשו פלימו קבל גברא השמיע לאנשים קול יולא מבחון ואומרים פלימס קבל גברא, ערק פלימס ככבוד שבחין עליו גוגסי המלך להורגו, עש נחבא בבית סנפא חון לעיר, חזיי' השטן לפלימס דמלטר מאי טעמא חמרה הכי למס סורגלת לקללני חלא היכא אימר לדחוך מעלי שלח חמטאני :

י רעורם יבא חדס נזכר שאל יחייקר השער של תבואה זכס כדלית' בבל בתרא ערק המושר כספינס ח"ר חולרי פירו' ומלוי ברביית ומקטיני איפי' ומפקיעי השער עליסם הכחוב אומר לאמור מחי יעבור החדש וכשבור שבר וגוי' מס כחיב אחריו נשבע סי בגאון יעקב אם אשכח לנלח אח כל מעשיסם פרש"י חולרי פירות שקינין בשוק לאולר לימכר ביוקר וגורמין שמחייקר השער ואיכא הספסד לענייס מפקיעי שפרים מוספיין על השער. מחי יעבור החדש וכשבור שבר כלומר נמכר ביוקר :

יח רעורם יבא חדס נזכר שיסיס מיגיע כפו. זכס כדלית' ברכות פרק ראשון אמר רי חייה משמיי דעולא גדול סהכס מיגיע כפו יוחר מירא שמיס דאלו גבי ירא שמיס כחיב אשרי האיש ירא אח די ואלו גבי נכסס מיגיע כפו כחיב יגיע כפיך כי חאלל אשריך ופוב לך אשריך בעולם סזס ופוב לך לעולם כבא, וגבי ירא שמיס לא כחיב ביי ופוב לך :

יט רעורם יבא חדס נזכר אם יבואו יסורין עליו יפשפש במעשיו זכס כדלית' ברכות פרק ראשון אמר רבא אמר רב סוגא אם רואה אדם שיסורים באים עליו יפשפש במעשיו

ביד כסיל וגוי' אוי להם לתי' שעוסקים
בחור'ה ואין בהם יראה שמים מכריז רי'
ינאו חבל על מאן דלית ליה דרתא
והרעה לדרתא עבד פרש' דרתא חלר'
והרעה לדרתו' עבד שחזר' אינה אלא
שער ליכנוס בה ליראת שמים לכך לריך
שחקדים לו יראה שמים :

בב רעורם יסא אדם מוסר שאל
יאמר דבר רע או דבר
מגונה על ישראל בכלל שישיעי'
הנביא נענש על שאמר בחוך עם עמא
שפחים אנכי יושב וזה כדלית' יבמות
פרק החולץ מנשה הרג את ישעי' אמר
לו משה רבך אמר כי לא יראני האדם
וחי ואת אמרת ואראה את ה' יושב על
כסא רם ונשא. משה רבך אמר מי כתי'
אלהינו בכל קראינו אליו ואת אמרת
דרשו ה' בהמלאו קראוהו בהיותו קרוב.
משה רבך אמר את מספר ימך אמלא
ואתה אמרת וכוספתי על ימך חמש
עשרה שנה אמר ישעי' ידענא זיי'
דלא מקבל מה דאימא לי' אמר שם
איבעל בארזא אחיכוו לנרגא ונכרוסו
כי ממו להדי פומא נח נפשי' גבוס
דאמר ובחך עם עמא שפחים אנכי
ישב פרש'י בהמלאו משמע פעמים
שאינו מלוי. כי ממו נרגא להדי פומא
דישעי' נכרוסו לפומא ונח ליה נפשי'
ומשום הכי נענש לסירי פומא משום
דקריכוו לישראל עם עמא שפחים
מדעתו שלא ליה לו הסקב' ולא
מחמת חוכה :

בג רעורם יסא אדם מוסר שילמוד
חורה ואז יסוי' ינאל
מפני הסיורים חס אמר ר' לוי ברכות
פרק א' כל העוסק בחורה יסורים
בדלים סימנו שגא' ובני רשף יגבי'ו
עוף ואין עוף אלא חורה שנאמר
החעיף עיניך בו ואיננו ואין רשף
אלא יסורים שגא' ולחומי רשף אמר
ר' יוחנן סא אפי' סינוקה של בית רבן
יודעין אותה שגא' ויאמר אם שמוע
השמע

שהייב אדם להקביל פני רבו ברגל
שנאמר מדוע את הולכת אליו היום
לא חודש ולא שנה מכלל דבחודש
ושנה חייב אדם להקביל פני רבו. לא
קשיא סא דאזיל ואחי ציומיה סא
דאזיל ולא אחי ציומיה. פרש'י איך
משובתי הרגל הואיל ולא עמדה בציחך
אלא אשחק. משנה אני את העלגים
אעי'פ שלא בשביל הרגל מהצבים
שהרי רף כל ימות השנה אינם יולאים
מחמת עלות אעי'פ כן משנה אני. סא
דאזיל ואחי ציומי' ומשמה שמחה החג
עם אשהו. חייב לקבל פני רבו כגון
עיר שבחוק החום או עיי' עירוב :

בא רעורם יסא אדם מוסר שיסא
ירא חלקים כי זה הוא
אוצר של הקבי'ה וחסו שני יראה רי'
היא אוצרו שנה פרק במה מליקין
אמר רב בר רב הונא כל אדם שיש
בו חורה ואין בו יראה חלקים דומה
לגזר שמסרו לו מפסחות הפנימיות
זמפסחות החיצוניות לא מסרו לו כתי'
עייל וכן אמר ר' חלבו אמר רב הונא
כל אדם שיש בו יראה שמים דבריו
נשמעים שגא' סוף דבר הכל נשמע
את חלקים ירא ואת מלואו שמור כי
זה כל האדם וגוי' ברכות פרק א'
אמר ר' יודא לא ברה הקב"ה את
עולמו אלא כדי שייראו גלפניו שגא'
זהאלהים עשה שייראו מלפניו ואמר רי'
יוחנן משום רי' אליעזר אין לו להקב"ה
בעולמו אלא יראה שמים בלבד שנאמר
ועתה ייראל עם די' אליך שואל מעמך
כי אם ליראה וגוי' וכתיב ויאמר לאדם
סן יראה ה' הוא חכמה פרש'י יראה
חלקים דומה לפסחים חיצוניים שדרך
להם נכנסים לפנימים כך אם ירא
שמים נעשה חרד לשמור ולעשות מוסר
ואם לאו אינו חס לתורתו כתי' עייל
באזה פחה נכנס לפסחה את הפנימיות
וכן אמר רבי שמואל בר כחמי אמר
רבי יוחנן מאי דכתיב לת' זה מחיר

הריכות עולם

בו רעורם יבא אדם זהב שיבא
 ירא לפני אביו ואמו זה
 כדאיחא ילקוט לך לך סימן ע"ו בשכר
 יראת קימעה שירא ישמעאל אח אביו
 לח נחן הקב"ה רשות לכל אומה
 ומלכות שישלטו בבניו :

בח לעולם יבא אדם זהב שאל
 יחמוד ואל יכול ממון שאינו
 שלו ואפי' מן הקרובים שלו זה כדאיח'
 בחיי וילא כחיו נגד אחינו הכר לך מה
 עמדי וקח לך זה יורה על אמונתו
 ומעלתו של יעקב והיא דרך הצדיקים
 שאין חומדין ממון אחרים ואפילו מן
 הקרובים כי יעקב שעמד בבית חמיו
 ד' שנה ונחברך בגללו כמו שהעיד
 עליו לבן עזמו נחשתי ויברכני כי
 בגללך אפי' הכי אמר לחמיו שיבנום
 לכל אוכליו וכל חפץ שהוא מכיר שהוא
 שלו שיקחנו לעצמו וכו' שאמר הכר לך
 מה עמדי וקח לך מכאן למדנו כמה
 הצדיקים מחרחקים מן בגול ואין
 חומדין ולוקחין אפילו מן הקרובים
 שלהם מה שאינו שלהם :

כט רעורם יבא אדם זהב שבכל
 יום טוב יקרב
 קרוביו אללו ולשמוח עמם וזהו שגא'
 משכו וקחו לכם לאן למשפחותיכם וגו'
 בחיי פי' בא אל פרעט ודרשו רז"ל
 מכאן שהייב אדם לקרב קרוביו כדי
 שיטנה עמם בימים טובים וכן
 בימות הגאולה הצביחנו הקב"ה
 להקרב איש אל משפחתו שגא' בעת
 ההוא נאום ה' אהיה לאלהים לכל
 משפחת ישראל :

ל רעורם יבא אדם זהב שחמיד
 יבא חס על דבר היפה
 וזה כדאיח' בחיי חרומה יריעות של
 משכן החמחונות סיו של חכלת וארגמן
 וחולעה שני וגו' וסיה ארכן כ"ח
 אמות ויריעות העזים סיה ארכן שלשים
 אמה כדי שיכסו אותן שתי אמות
 שגשאר

השמע לקול ה' אלכין וסישר בעיניו
 חטטה וגו' אלל אימא כל שאפשר לו
 לעסוק בחורה ואינו עוסק הקב"ה
 מביא עליו יסורין ועוכרין אותו שגא'
 נאלמחי דומי' החשתי מטוב וכאבי
 נעבר ואין עוב אלל חורה שגא' כי
 לקח עוב נחתי לכם וגו' פרש"י רשף
 כהיב בין רעב למזיקין נדרש לפניו
 ולאחריו יסורים ומזיקין החשתי מטוב
 מן החורה וכאבי נעבר מכה עכורה :
בד רעורם יבא אדם זהב שישלש
 אה יומו כל יום ויום של כ"ד שעות
 זה כדאיח' ע"ז פרק לפני אידיון לעולם
 ישלש אדם כל יום ויום של כ"ד שעות
 דכיוני שלש בשניה ושליש בצורכי
 בגוף ושליש בחורה ולורכי הנפש ועל
 זה מלינו ג"פ לשון אז המורים על זה
 דכיוני ח' שעות יכ"י בשני' שגא' ישנחי
 אז ינוח לי' ח' שעות יעסוק בצרכי הגוף
 שגא' אז תגליח את דרכיך וחי' שעות
 יעסוק בחורה שגא' ואז תשכיל וגו'
 נמלא שכל שלשה דברים נמלאים בלשון
 אז שהוא בגימ' ח' ר"ל היום שהוא
 כ"ד שעות ישלש האדם ועיין לקמן
 באות שין שישלש שנותיו :

כה רעורם יבא אדם זהב שיבט
 בהצנודת חס כדאי'
 ראשית חכמה שער אהבה פרק ג'
 שלשה דברים הן שצריך אדם להחבר
 צדק כל מי שרואה לקבל עליו אהבה
 הש"י שלימה ואחד מסן שיאסוב
 הצנודת ויהב ביחידות ואל יחבר
 עם בני האדם ולשמוע סיפורים
 ודברים בעלים :

כו רעורם יבא אדם זהב שאל
 יבעט ביסורים כי כל מי שבאין
 עליו יסורים באים לעוצחו כדי שיקח
 מוסר וישוב אל ד' וירחמכו וייטיב לו
 אחריתו ויחן לו שכרו זה שבי' ויוסף אה
 כל אשר לאיוב למשנה וגו' זה נמי
 שגא' למטן ענוך לנסוחך וגו' להטיבך
 באחריתך וגומר :

שנשארו מגולה מן הקרשים שלא כיסוהו
 היריעות הסתחכות מכאן דרשו רז"ל
 ולמדו דרך ארץ שיבא אדם חס על
 סיפס כלומר שלא יגיעו לארץ כדי
 שלא יטנפו בעפר ובנשמים כי היריעות
 הראשונות שהיו חשובים ונכבדים יותר
 שהיה שם משור וגו' לא היו מספיקים
 כל כך כיריעות הללו של עיזים :

לא לעולם יבא אדם חסר שאל
 ילמד חכמה יוונית או
 שאר חכמות חילוניות וזכו שנאמר לא
 בשמים הוא בחיי נלבים אמר שמואל
 לא נמצא חורב באילטונין ועל אלו
 חכמות היה מזכיר ישעי' לישראל ואמר
 להן למה תשקלו כסף בלא לחם ויגיעכם
 בלא לשבעה ר"ל למה אחס שוקלין
 כסף ומפזרים ממון לקנות חכמה שאין
 לחם ואין הנפש ניזונה בהם או למה
 אחס יגיעים ומאבדים בחכמה ומבלים
 ימיכם בדברים שלא תשבע נפשיכם
 בהם שמעו שמוע אלי ואכלו טוב הוא
 החורב הנקראת לקח טוב כי זהו הלחם
 האמיתי ושיכ"י לכם לשבעה וכן תענג
 בדשן כפשך כלומר בלחם הזה תענג
 כפשיכם בזו העליון כמו שהגוף תענג
 בדשן. מכאן שאין להחמסק בשאר
 החכמות כי אם בחורתינו והטעם מפני
 כי בשאר החכמות יבוא האדם בזה
 לידי נטי' מדרך האמת כי אין לך שום
 חכמה בעולם שאין בה פסולת וסוג כי
 לכך נמשלו החכמות כולן לכסף כי הכסף
 ברוב יש בו סגים ואינו כסף ארוף
 אבל חורתינו כסף שאין בו סג כלל
 ולכך נמשלו לכסף ארוף כמ"ש כסף ארוף
 בעליל וגו' מזוקק שבעתים :

לב לעולם יבא אדם נזכר שידריך
 את עצמו לשחות יין
 כהלכה. זה כדאית' בנא בחרת פרק
 שלישי בראש כל מרעין אכא דם וראש
 כל אחווין אכא חמרא פרש"י בראש כל
 מרעין אכא דם כל החלוואי האדם על
 הדם הם כמתרזין עליו. בראש כל

אחווין אכא חמר שאם ישחה יין כהלכה
 וראוי לא יבוא לידי חולי :

לג לעולם יבא אדם חסר שילמוד
 חורב ואח"כ יבגש בה
 שנא' בחורב ה' וגו' ואח"כ בחורב
 יבגש. פרש"י ואח"כ יבגש יעיין בחלמודו
 לדמות מילתא ולסקסות ולחרץ. איזה
 דברים נקראים יסורים כל שארגו לו
 בגד ללבוש ואינם מתקבל עליו. אמר
 ר' זירא ואי תימא ר' שמואל בר נחמני
 גדולה מזו אמרו אפי' נהכונו למזוג
 לו בחמין ומזוג לו בלון בלון ומזוג
 לו בחמין. מר בר' רב דימא אמר אפי'
 כהפך לו חלוקו. רבא אמר ואי תימא
 רב ילחך אפי' כושיע ידו לכוס ליטול
 שלש ועלה בידו שחיס ודיקא שלש ועלה
 בידו שחיס אבל שחיס ועלה בידו שלש
 לא דלא אית טירחא למישדי וכל כך
 למה דהתי דבי ר' ישמעאל כל שעברו
 עליו ארבעים יום בלא יסורים קיבל
 עולמו במערב' אמרו פורענו' נזדמס
 לו פירש"י ואינם מתקבל עליו שאינם
 כמידחו ומאטער יותר. כהפך לו חלוקו
 שלא לבשה כסדר ורריך להופכי ולפושטי'
 ג' פרומות ועלה בידו שחיס דמרח
 ליטול פרומת שלישיית וכל כך למה
 למאי הלכתא היו יסורים. קיבל עולמו
 ואין לו חלק לעולם הבא ועיי' לעיל בזה
 אות סו' ג' שלא יבעט ביסורים :

אות כ א לעולם יבא אדם נזכר
 שלא ישחה את
 הכוס בזה אחת וזה כדאית' ביבס
 פרק אין לדון שלשה דברים כאמרו
 בכוס השוחה בזה אחת כרי זה גרגרן
 השוחה בשנים כרי זה דרך ארץ
 השוחה בשלשה כרי זה גם הרוח
 מיסו כוס קטן מאוד מותר לשחות
 בזה אחת וכן גדול מאוד יכול לשחות
 בשלשה ובארבע פעמים ואין שייך בו
 גם הרוח :

ב לעולם יבא אדם חסר שלא
 יהיה כעסן לפי שמאינו
 354

הליכות עולם

רעה וגוי' וכן אמר רבא בר רב הונא כל אדם הכועס אפי' כשכינה אינה חשובה כנגדו שנאמר רשע כנובס אפו כל ידרוש אין אלסים כל מזמותיו וכן אמר ר' ירמי' מדפחי אף משכה תלמודו ומוסיף טיפשות שנאמר כי בשם בחיק כסילים ינוח וכתיב וכסיל יפרוש אולתה. רב נחמן אמר בידוע שעוותותיו מרובין מזכותיו שנאמר ואיש אף יגרה מדון ובעל חימה רב פשע פרש"י כל מיני גסינס שולטין בו לפי שכעס מביאו לידי כופר בעיקר כדאמרינן בפרק ר' אליעזר האורג המשבר כליו בחצתו יסיה בעיניך כעובד ע"ז. כל מיני גסינס שולטים בו קשה לגופו כאלו סיה יידון בכל מיני פורעניות בגסינס. בגובה אפו בגבורת כעסו אין אלסים כל מזמותיו שהשכינה ג"כ אינה חשובה לנגדו. שנא' כי כעס בחיק כסילים ינוח אלמא דכסיל סיה וכתיב וכסיל יפרוש אולת אלמא מוסיף טיפשות חס נמי כדלית' שבת פרק ר' אליעזר האורג הניח ר' שמעון בן גרדו בחמתו והמשבר כליו בחמתו והמפור מעותיו בחמתו יסא בעיניך כעובד ע"ז שכך אומות של יצר הרע סיוס אומר לו עשה כך ומחר אומר לו עשה כך עד שאומר לו עבוד ע"ז והולך ועובד וכן אמר ר' אבין מאי קרא לא יסי' כך אל זר ולא השתחוה לאל נכר איז אל זר שיש בגופו של אדם סיו אומר זה יצר הרע. פרש"י כעובד ע"ז שמלמד ומרגיל אח יצרו לבוא עליו. כך. משמע בקרבך :

ג. **לעיילם** יסא אדם חסר אס יקרה לו איז מקרה אל ישאל שום כישוף חס כדלית' פסחים פי' ערבי פסחים אית' רבס בר בר הנא אמר שמואל מנין שאין שולטין בכלדייס שני חמי' חסי' עס ה' אלטיך, פי' בכלדייס צבעל אוב. תמים חסיה לסיוח בתוח

אלל משה שסיה כועס ג' פעמים וכל פעם ופעם שסיה כועס נחעלס ממנו הלכס אחס דסיינו שבת אונן כלי מחכות . שבת דכתיב ויחירו ממנו האלסים וגו' כיון שכעס נחעלמה ממנו הלכות שבת מה שסי' אומר לכן אכלוסו סיוס כי שבת סיוס לה' וגו'. אונן שנאמר ויקצוף משה על אלעזר ועל איחמר שכה לומר שהאונן אסור לאכול בקדשים הנותרים. כלי מחכות שנאמר ויקצוף משה על פקודי החיל וביון שכעס נחעלמה ממנו הלכס ושכה לומר הלכות כלי מחכות עד שאמרה אליעזר וכן אי' פסחים פרק אלו דברים אמר ר' שמעון בן לוי כל אדם שכעס אס חכס הוא חמתו מסחלקה סימנו ואס נביא סיה נבואתו מסחלקה ממנו אס חכס הוא חמתו מסחלקה סימנו דכתיב ויקצוף משה על פקודי החיל וכתיב ויאמר אלעזר ככהן מכלל דמשה נעלס ממנו. אס נביא סיה נבואתו מסחלקה סימנו מאלישע דכתיב כי לולי פני יחשפט מלך יהודה חני כושא אס חביע אליך ואס ארריך וכתיב ועשה קח לי מנגן וסיה כנגן המנגן וחסיה עליו רוח ה' וגו' וכן אמר ר' מני בן פטיש כל אדם שכועס אפילו פוסקין לו גדולה מן השמים מורידין אותו מנא לן מאליאב דכתיב ויחר אף אליאב דדוד וגומר וכי אזיל שמואל למשחינהו בכולכו כתיב בכו לא בזה בחר ה' ובאליאב כתיב ויאמר ה' אל שמואל אל חביע אל מרחהו ואל גבס קומתו כי מאסחיהו מכלל דמעיקר' סיו חזי חס נמי שנא' וחסר כעס מלבך וסעבר רעה מבשרך וכן כתיב וכעס בחיק כסילים ינוח וכן אי' אמר ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יוחנן כל אדם הכועס כל מיני גסינס שולטין בו שנא' וחסר כעס מלבך וסעבר רעה מבשרך ואין רעה אלא גסינס שנא' כל פעל כ' למעסו וגס רשע ליום

ואל ימכור אדם עבדו ויקח שדה ודי חלב עוים דיו לאדם שיחפרנס מחלב גדיים וטלאים שבחך ביחו, פרשיי כבשים ללבושך קנה לך לאן ויסיי הגוי ללבוש ויקח עבדים לאן שיש לו מהם חלב לפרנסה וגיון ללבוש, דיו לאדם הכי משמע די חלב עוים די לך בחלבם ולא השחטם ואכלם :

ה רעורם יסא אדם נזכר שיטעוף אה סכום קודם שרואה לשחוח וזה כדאי חמיד פיק ראשון אמר לי רב לחייא זריי שטוף ושחי. שטוף ואחוח, פרשיי שטוף וכו' רחון סכום קודם ששחה ולא תבלע רוק אחרים וכשחגמור לשחוחו רחון סכום והניחו נקי לשוחה אחריו :

ו רעורם יסא אדם נזכר כשרואה לשחוח מים מן סכום ישפוך ממנו קנה ואחיב ישחה וזה כדאי חמיד פ' ראשון אמר לי רב לחייא זריי כשאתה שוחה מים שפוך מהם ואחיב תן לחלמידך כדתיא לא ישח' אדם מים ויתן לחלמידיו אלא אם כן שפך מהם, מעש' בא' שחה מים ולא שפך מהם ואוחו חלמיד אסענים סיה ומה בלמא באוחו שעב אמרו לא ישחה מים ויתן לחלמידו אלא"כ שפך מהם ופרשיי שפך מהם כדי לנקות סכום :

ז רעורם יסא אדם נזכר שירון לבית סכנסת, וזה כדאי זרכוח פרק א' אמר ר' חלבו אמר ר' סונא סיולא מביח סכנסת אל יפסיע פסיעה גסס אמר אביי לא אמרן אלא למיפק אבל למיעול מלוה למירסע שנא' ונדעס נרדפס לדעח אה ס' אמר ר' זביד מריש כי סוס חזנכו לרבנן דקא רכטי לפירקא בשבחה אמייא קא מחללי רבנן שבחה כיון דשמעיה לכא דאמר ר' ערפון אמר ר' יכושע בן לוי לעולם ירוץ אדם לדבר מלוה ואפי' בשבחה שנאמי אחרי ס' ילכו וגו' אלא נמי סוי רכינא פרשיי אל

בו על כל קורות וחולדות זכריות וכן אי ירושלמי שבה זר זרי' דר' יכושע בן לוי סוי לי בלע אחא לחש לי מן שמו' פוחירא ואינשי כי נפיק אמ' לי מה לחשח לי אמר לי מלס פלן אמר לי ניחא ס' אלו מיית ולא כן אשמע וס' כשגס שיא מלפני סעליט פירש' סוי לי' בלע חולי בביח סבליעס ובה רופא אחד ולחש לו באזנו קמיעות וכשפס זשמות שלמד בן פוחירי' וגרפי' כשיא שאל ממנו איזה לחש השמיט לו באזנו ויאמר לו האמה ואמר לו אז אמר סוא כי יוחר נאס סיה לו שימות ולא ישמע כן שמות סעומאס סיה זס כשגס סיולא מלפני סעליט ומיד נפטר לשיבס סעליוס :

ד רעורם יסא אדם נזכר שיכיה קנה כיוי זביחו ולא יבוא לידי זכרות וזה כדאיחא פסיהס פרק ערבי פסחים אמר ר' יוחנן עסש שבחך חול ואל חלערך לזכרות וכן אמר רבס בר זר חנא אמר ר' יוחנן משוס ר' יכודא בר חילפי' אכול זלל ושז זלל ולא חאכל חוויין וחרנגולין ויסא לזך דודף עליך פרשיי אכול זלל אכול זללים ומיני ירקוח, ושז זלל. זביחך ולא חלערך למכור זיחק, ולזך רודף עליך מחאוס לאכול כל שעס ושעס מס שסרגלח, וכן כי אחא עולא אמר מחלין מחלייא זמערבא דאכיל אליחא עטי זעילחא דאכיל קקלי אקיקולא דמחא יחיב, פרשיי דאכיל אליחא כלומר זשר שומן חידר, עטי זעילחא, נסחר זעלי' כשבחו לחובעו הקפתו שאכל ואין זידו מס לפרוע, קקלי ירקוח אקיקולא דמחא על אשפות סעיר מקוס ששחר זני אדם יושבים סוא יושז ואין חובעים חוחו כלוס וכן אי' חולין פרק כיסוי סדס שירגיל אה עלמו זמאכלים סקלים וזה דרכחיב כבשים ללבושך מגז כבשים יכיו מלבושך ומחיר שדה עחודים • לעולם ימכור אדם שדה ויקח עבדים

הליכות עולם

שהוא קשה לכשפים וזה כדאי שנת
 פרק המוליד יין רב חסדו ורצו רב
 סוגל כווי קאזלי בארצו אמרס לבו
 סהוא מערוניחא אוחנן בסדייכו ולא
 אוחבו אמרס איכי מילח' אסרחס
 לארצו אמרי אינכו מילחא שריוס אמר'
 לבו מאי איעבד לבו דלא מקנחי לבו
 בחספא ולא קטיל לבו כיכס אמנייכו
 ולא שליף לבו ירקא ואכיל מכישא
 דאיסר גונאס פרש"י מערוניחא גויי
 סוס אמרס מילחא דכישוף ואסר' לארצו
 ולא זוס ממקומס. אמרו אינכו מילחא
 ע"י סס טכרס. דלא מקנחי בחספא
 שאוכל לעשו לכס כישוף. ולא קטיל
 לבו כיכס אמנייכו. ואין אחס סורגיס
 כיכס בצנדיכס. ולא אכיל לבו ירקא
 מכישא דאיסר גונאס. אין אחס מוליאי
 שוס וכרשים וצלל מאגודס שאוגדיס
 סגנאים ואוכליס אלא אחס מחיריס
 סאגודס חחלב שמע מיניי שכל אנו ג'
 דברים קשס לכשפים :

יב לעורם יסא ארס נוסר שלא
 יגדל כלב רע בחוך ביחו
 וזס כדאיחא צבא קמא פרק ראשון
 חניא ר' נחן אומר מנין שלא יגדל
 ארס כלב רע בחוך ביחו ואל יעציד
 ארס סולס רעוע בחוך ביחו שנאמר
 ואל חשים דמים צביחך. וזס נמי כדאי'
 שצח פרק צמס אשכס אמר ר' אבא
 אמר רשב"ל כל סמגדל כלב בחוך ביחו
 מונע חסד מחוך ביחו שנאי למסמרעו
 חסד שכן בלשין יוניס קורים לכלב למס
 רב נחמן בר ינחק אמר אף פורק ממנו
 יראח שמים שנאמר ויראח שדי יעוזב.
 סהוא איחא דעיילא לססוא ביחס
 למיפא נכח צס כלבא איחעקר ולדס
 אמר לס מרי דביחא לא הדחיל דשקילי
 ניצוי ושקילי טופרי' אמרס לי' שקלא
 טיבווחך ושדיא אחזירא כבר נד ולה.
 פירש"י מונע חסד שאינו מניח ספנייס
 לבוא לפתחו למס היינו לכלב. מרעכו
 חסד. אע"ג דלא כחיב מונע ממילא
 משמע

אל יפסיע פסיעה גסס לפי שמראי'
 בעלמו טעמידה ביח סכנסס דומס עליו
 כמשא. נרדפס לבון ניצס משמע
 סכרודף רץ. לפירקא. לשמוע סדרשס.
 מחללי שצחא דאמר מר אסור לפסוע
 פסיעס גסס צצח שנאמר חס חשוב
 משצח רגליך. ואמר ר' סוגל זס שהולך
 לביח סכנסס צריך לסקל אח רגליו
 שנאי ונדעס נרדפס לדעס אח ס'
 וכסווא יואל צריך לסלון קימעא ומאי
 טעמא משוס כי אחס לעדי סספור :
ה לעולם יסא ארס נוסר שלא
 ירצס אח חצירו צשעס
 כעסו וזס כדאי' צרכוס פרק א'
 אמר ר' יוחנן משוס ר' יוסי מנין שאין
 מרצין לו לארס צשעס כעסו דכחי' פני
 ילכו וסניחוחי לך אמר לי' הקדוש צ"ס
 למסס סמחן לי עד שיצברו פניס של
 זעס ואיחי ל'.

ט לעולם יסא ארס נוסר סיסא
 ביח ככסא סמוך לו וזס
 כדאי' צרכוס פרק מאימחי כחיב על
 זח יספלל כל חסיד חליך לעח מלוא
 וגוי ופליגי חז"ל צוס. זס אמר שקאי על
 אשס וזס אמר שקאי על סחורס וזס
 אמר שקאי על סמיחה וכל אחד מביא
 ראיס מן סכחוב מר זוטרא אמ' פסוק
 זס קאי על ביח ככסא פרש"י סיסא דר
 צמקוס שיש ביח ככסא סמוך לו וכן
 איחא שצח פרק צמס מדליקין ח"ר
 איחו עשיר ר' יוסי אומר כל שיש ביח
 ככסא סמוך לסולחנו :

י לעולם יסא ארס נוסר שלא
 יסרוג כיכס צפני חצירו
 וזס כדאי' חגיגס פרק סכל חייבים
 כחיב פי אח כל מעשס חלסים יביא
 צמשפטן על כל נעלס אס עוב ואס רע
 מאי על כל נעלס אמר רב זס סחורג
 כיכס צפני חצירו וחצירו נמאס צס
 פרש"י על כל חפילו דבר מועט צמשמע
 ונמאס. קץ דעח חצירו דצבר :

יא לעולם יסא ארס נוסר שלא
 יסרוג כיכס על צנדיו לפי

משמע שכל היצה שראש מ' משמח כמילס כמו ויקח מידם אבדו גוי' מארלו למיפא לאפות עיסס שהשאלו לה תנורו שקילי ניבי' נמלחי ד' שניו סהא נושך צסס אותס שניס קרוי ניבי. ושקילי טופרי נמלחי ליפורניו שקילא נטולא טיבוחך וטבל על הקואיס טיבוחך טובח סכאס נחמחך :

יג **רעולם** יסא אדס מזסר שלא ילך במקוס שכובסס סס

סנסיכ. זס כדלחי' צנא צחרא פרק חזקה סנחס ועולס עיינו מרלוח צרע אמר ר' חייא בר אבא זס שאינו מסחכל בנסיס בשעס שכן עומדות על סכביסס סיכי דמי אי דליכא דרכא אחרינ' ואזיל רשע הוא אי דליכא דרכא אחרינ' אנוס הוא. לא זריכא לייב' דרכא אחרינ' ואפילו סכי צעי למוינס נפשי' להטות עיינו לזר אחר :

יד **רעולם** יסא אדס מזסר שיאריך קלח צניח סכסא זס כדחי'

צרכוס פ' הרואס שלשס דצריס מאריכין ימיו של אדס וא' מסס מי שמאריך צניח סכסא. פרש"י מאריך צניח סכסא רפואה סוא לו :

טו **רעולם** יסא אדס מזסר שיכבד אה סחורס זס כדלחי'

סנסדרין פרק חלק אמר ר' יוחנן מפני מס זכס אחאצ למלכות כ"צ שניס מפני שפיבד אה סחורס שניחנה בכ"צ אוחיוח שנח' וישלח מלאכים אל אחאצ מלך ישראל סעירס ויחמרו לו סס אמר בן סדד כספך חסבך לי סוא נשיך וצניך סטוביס לי סס כי כעח מחר אשלח אה עבדי אליך וחספו אה ציחך ואה צחי עבדיך וסיה כל מחמד עיינך ישימו צידס ולקחו. ואמר למלאכי בן סדד אמרו לחדוני סמלך כל אשר שלחח לעבדיך צראסונה אעשס לך וסדבר סזס לא אוכל לעשות לך. מאי מחמד עיינך זס ספר חורס. פרש"י מנין שכיבד אה סחורס דכחיב וסיה כל מחמד עיינך

ישימו צידס וסיונו ספר חורס ועי"ז סשיב אה דבר סזס לא אוכל לעשות : טז **רעולם** יסא אדס מזסר שלא יצבר כלי צחמחו ואז עביד למירמי חימחא אחינשי ציחי שרי כי סא דרב יסודס שליף מצבייחא רב אחא בר יעקב חצר מלחי הצירי רב ששח רמי לה לאמחי' מוניכא ארישא רבי אבא חצר נכחמס. פרש"י שליף מצבייח' מן סבגד צחמחו לכרלוחס סכוא כועס ויגורו מפניו. מוניני ציר דגיס קטניס. נכחמח כיסי סכד :

יז **רעולם** יסא אדס מזסר צכלאיס כי אסורו חמור זס

כדלחי' צרכוס פרק מי שמח אמר רב יסודח המוליא כלאיס צבגדו פושעו אפי' צשוק מאי עעמח אין חכמס ואין חצונס ואין עלס לנגד ס' כל מקוס שיש חילול ססס אין חולקין כבוד לרב :

יח **רעולם** יסא אדס מזסר שיכבד אה אציו ואמו זס כדלחי'

ירושלמי צרכו' פאס שאלו אה רבי אליעזר עד סיכן כיבד אב ואס אמר להס לי אחס שואליס שאלו לדמח בן נחיכס פעס אחח אבדס ישפס וכו' ומפסחח דחצוחא סוס צאלצעי' דאצוס נחיה לגבן אמר לן לא יכוליח מייחי לה לכון אמרין דלמח סוא צעי פרוטין סלקוני' למאחיס סלקוני' לחלף כיון דלחיטער אצוס משנחי' סליק ונחיה טעין לה גציוסן צעין מיתן לי' כדפסקין לי' צאחריחי' ולא קציל עילוי' אמר מס אכא מזצין לכון יקרא דאבכחי צפרוטין איחי נכנס מצצוי' אבא כלוס מס פרע לו סקב"ס סכר על כך אמר ר' יוסי בר בון אותה הלילה ילג' פרחו פרה אדומס ושקלי-לו ישראל מסקלס זכצ וגטלוס (וכל דיני כיבד אב ואס עי' ציורס דעס סימן ר"ח) אמו של ר' טרפון ירדה לטייל צחצירס צשנח וכפסק נעלס שלס וסלך ר' טרפון וסניח צי' דיחו חחח רגלס וסית' מסלכת עליסן

הריכות עולם

ואפי' מחזיר על הפתחים (אבל מצינו ביו"ד סי' ר"מ שאין לריך לחזור על הפתחים):

א ים רעולם יסא אדם מהר שאל ויכית כסילים. וזה שנא':

באזני פסיל אל חדבר וגו' :

ב רעולם יסא אדם מהר אס רואה לברך על הכוס

טעון הכוס ד' דברים חי מלא שטיפה דת' סי' להס חמש"ס סי' אחר שמח"ס ע"ש ויין ישמח חי הוא מזוג ולא מזוג כי לא מזוג כראוי על חד תלת מיא ומזוג ולא מזוג נקרא חי וזה כדא' אינו חייב עד שיסתח יין חי ומוקי לה במזוג ולא מזוג ומלא כפשוטו שיסה מלא על כל גדוהיו. שטיפס הוא מבחן וסדסה היא מצפיה :

בא רעולם יסא אדם נזהר שחמיד ילך לבית הכנסת חסו

כדא' ברכות פרק מאימתי אמר רבין בר אבא כל הרגיל לבוא לבית הכנסת ולא בא יום אחד הקב"ה משאיל בו שנא' מי בנס ירא ד' וגו' אשר הלך חשכים ואין נוגה לו אם לדבר מליס הלך נוגה לו ואם לדבר הרעות הלך אין נוגה לו יבטח בשם ד' מ"ג משום דכוס ליי לבטוח בשם ד' ולא בטח פרש"י משאיל בו מה עיבו של פ' למס לא בא. ירא ד'. שהיה רגיל לבוא אליו אשר הלך למקום חושך ומנע עלמו מלשכים לבית הכנסת:

בב רעולם יסא אדם מהר אס ילך לבית הכנסת

לכתפלל ישסה שעה אחת קודם הכפל' ושעה אחת לאחר הכפל' וזה כדא' ברכות פרק חמישי חגי' המחפלל לריך שיסה שעה אחת קודם הפלתו ושעה אחת אחר הפלתו. שעה אחת קודם הפלתו שנאמר אשרי יושבי ביתך עוד ויכלנוך סלס. לאחר הפלתו שנאמר אך לדיקים יודו לשמן ישרים וגו'

עליהן עד שהגיע' למיטחה. שעס אחת חלה ונכנסו רבותינו לבקרו אמרס להס כתפללו על ר' ערפון שכוא נוכג בי כבוד יותר מדאי אמרו לה מה עבד לך ספרס להס סעובדא אמרי לה אפילו הוא עושס כן חלף אלפי אלפים עדיין לא הגיע לחצי כבוד שאמרס חורה . כחיב כבד את אביך ואת אמך וכחיב זכור את יום השבת. סמך כיבוד אב ואם לשבת לומר לך כשס שחיב לכבד את השבת כך חייב לכבד אביו ואמו. וכן אי' יס מאכיל את אביו פטומות ויורס גיהינס ויש שכוא עיחנו ברחיס ויורס גן עדן. כיך מאכיל את אביו פטומות ויורס גיהינס חד בר נש היה מאכיל לאביו הרנגילין פטומין חד זמן אמר ליי אביו ברי אילין מנא לך אמר ליי סבא סבא אכול ואדוש דלביא אכלין ומדשן נמלא מאכיל את אביו פטומות ויורס גיהינס כיך עיחנו ברחיים ויורס גן עדן חד בר נש הוה יליף טחון ברחיים חד זמן אחא למוס לעוטייא אמר לאביו עול טחון תחתי ואנא חזיל אין מטיח למלקי עב ליי אנא ולא את נמלא עיחנו ברחיי ויורס גן עדן. פרשיי אכול ואדוש אכול ולעום שכן עושין סכלבים חס בזיון גדול ולכן יורס גיהינס. אחא למוס לעוטייא לוס סמלך לעוטינס שיחנו לו בדרך מס איש אחד מביח כל עוחן מהס וסיס לו לשלוח לאביו ולא רכס רק שיסא עוחן במקומו כדי שלא ילקושו ולא יבזושו בבית סמלך וכן אי' אמר רבי חייא בר אבא חגי' רשב"י אוי גדול הוא כיבוד אב ואם שסעדיפו סקב"ס יותר מכבודו נאמר כבד את אביך ואת אמך ונאמר כבד ס' מסוכן מס אחס מכבדו מסוכן מפריס לקט שכחה פאס מעשר חרומס וכן שאר מלות אס יש לך אחס חייב בזולן ואס לאו אין אחס חייב באחס מסן אבל כיבוד אב ואס זין יש לך הון זין אין לך הון כבד את אביך

החלוצו פן יחזקו מוסריכם כלם ונחרי'
 וכן כל מי שהוא סולך אחר ליכנות
 מבטל אותו מחלמוד חורה שגא' ובמושב
 ללים לא ישב וכתיב נחרי' כי אם
 בחורה ד' חפלו וגוי' הא למדה שדברי
 ליכנות מביא האדם לידי ציטול חורה.
 וכן אי' יומא פרק אמר להם הממונה
 אמר ר' יושע בן לוי מאי דכתיב אם
 לללים הוא יליץ ולעניים יחן סן ז"ד
 בא לימא פוחחין לו ליטער מסייעין
 אותו ר"ל אם אדם רוצה להיות רשע
 פוחחין לו פחה הכומאס ליכנס צה ואין
 מושעין אותו מן השמים לעכו. הבא
 לטער מסייעין לו מן השמים וזה נמו
 אם לללים הוא יליץ ר"ל אם לללים
 צה להחזיר הוא יליץ לא ימנעו ואל
 יעזרו וחס לעניים הוא צה להחזיר
 יחן לו חן מי שצידו ליחן חן ר"ל הקב"ה
 בצורו וענין ליכנות עיין לקמן :

וגו' פרש"י יושבי ציהך וכדר יכלוך סלס.
 יודו לבמך ואח"כ יבשו ישרים את פניך:
בג לעולם יבא אדם נזכר שאל
 ידבר שיחוח חולין צבחי
 הכנסיות וזה כדלית' צחיי כי חצוא
 כתיב להכלם ולשם ולחפארה. ודרשו
 ח"ל מה שיש משבחין ומסללין לשם
 הוא לו ולחפארה וכיינו דלמרי' עחיד
 הקב"ה להיות עטרה בראש כל לדיק
 ולדיק שאותו עטרה שמעמדין להקב"ה
 בחפלהם מחזירה להם אבל מי ששח
 שיחוח חולין צבחי הכנסת מקיפין לו
 כל גופו בקוליס:

בד לעולם יבא אדם נזכר אם
 כתב אגרה לחבירו
 אל יכתוב חיבה שלום באיגרה אלא
 יכתוב שלם ונקוד על הואו לפי
 שחיבה שלום הוא אי' מן שמה
 הקודש לכן אין ליכתוב שלום מלא .
 מהרי"ל :

ב לעולם יבא אדם נזכר שלא
 ילמוד חורה בלחישת וזה
 כדלית' עירובין פרק כ"ד מעבדים
 צרורי' אשכחא להסוא חלמידא דכוס
 גרים בלחישת צעט' צי' ואמרס לי'
 לאו הכי כתיב ערובה צכל ושמורה אם
 ערובה צברצעים ושמוכס ומאחיס איצרי'
 של אדם היא שמורה צכל וכן חלמיד
 היה לרי אליעזר בן יעקב שהיה שוכ'ם
 בלחש לאחר גי' שנים שכת חלמודו וכן
 אמר שמואל לרב יודא שיננא פחה פומך
 וקרי פחה פומך והני כי סיכי דחוריך
 חיים וחחקיים בידך וזהו שג' כי חיים
 הם למוצאיהם ולכל צברו מרפא אל
 חקרי למוצאיהם אלא למוציאיהם בצס:
ג לעולם יבא אדם נזכר שילוש
 לבני אדם כדלית' שבת
 פרק במה אשה אמר ר' אבימי אמר
 רשב"ל גדול המלוס יותר מן העושה
 לדיק פרש"י גדול המלוס לפי שאין
 בעני צוש בדבר וזה נמו שנאמר אם
 כסף חלוס את עמי את העני וגו'
 פירש"י

אות ל א לעולם יבא אדם
 נזכר שלא יבא לך
 חס כדלית' סוטה פרק אלו נאמרין ארבע
 כיתוח אינן רואין פני השכינה ואחד
 מכס כה נלים דכתיב משך ידו את
 לוללים וגו' פרש"י משך ידו הקדוש
 צ"ה מכיות את לוללים וכן אמר רבי
 אליעזר כל המחלוץ יסורים צאים עליו
 שנאמר ועסה אל החלוצו פן יחזקו
 מוסריכם פי' יסוריהם וכן אמר רב
 קטינא כל המחלוץ מזונותיו מחמעעים
 שנאמר משך ידו הו לוללים פרש"י
 משך ידו הקדוש צרוך הוא הפוחח
 את ידו לזון את הכל מושכה מן הלוללי'
 ואמר ריש לקיש כל המחלוץ נופל
 צגיכנס שנאמר זד יסיר לך שמו עושה
 צעברה זדון ואין עברה אלא גיסינס
 דכתיב יוס עברה סיוס הסוא וגומר .
 פרש"י יוס עברה סיוס וגו' ציוס הדין
 משחטי הקרה שנידונים צו לגיסינס. וכן
 אמר ר' נחום בן חנילאי כל המחלוץ
 גורס כלי' לעולם שנאמר ועסה אל

הריב ות עורם

לשון זרעה כדחנן אין בין מזרע וכו' וכן חני דבי ר' ישמעאל כל המספר לשון סרע מגדיל עוונותיו כנגד שלש עבירות ע"ז גילוי ערוה ושפיכות דמים כתיב אלל לשון סרע מדברת גדולות וכתיב בע"ז אלא חטא בעם הזה חטא' גדולס ובגילוי ערוה כתב ואיך אעשה סרעס הגדולס הזאת. בשפיכה דמים כתיב גדול עוני מכשוא. וכן אי' הענייה פרק מאימתי אמר ר' שמעון בן סזי אין גשמים כעצרים אלא בשביל מספרי לשון סרע שנא' רוח לפון תחולל גשם ופנים נועמים לשון סרע. פרש"י כשם שרוח לפון תחולל גשם כך פנים נועמים מפני לשון סרע. וכן אמר ר' אבא ברבי חיכא ערכין פרק יש כערכים סיפר לשון סרע אין לו חקנס שכבר כרחן דוד ברוח הקודש שנא' יכרת ל' כל שפתי חלקות לשון מדברת גדולות. וכן אי' שבת פרק במה מדליקין אסכרה בא לעולם רבי אליעזר בר יוסי אומר על לשון סרע אמר רבא ואי הימא ר' יהושע מאי קרא וסמלך ישמה באלמים יתסלל כל כשבע בו כי יסכר פי דוברי שקר. פירש"י אסכרה חולי הוא סתחיל בצני מעיים וגומר בגרון. יסכר לשון אסכרה ולכן הוא בא על לשון סרע מדה כנגד מדה מה אסכרה סתחיל בצני מעיים וגומר בגרון אף לה"ר כן הלכז מבין לספר לה"ר וצודה דברים מלבו והלשון מחתך וסע גומר וסקול יולא מן הגרון:

ה **לעוררם** יסא אדם מוכר שאל יסא לועג על דברי סתכמים וס כדאי' סנסדרין פרק חלק רבי יוחנן יחיב וקא דריש עמיד סקב"ס לכביא אצנים טובות ומרגניות ססן שלשים על שלשים אמות וסוקק בסן עשר ברוס עשר ומעמידן בשערי ירושל'י שנא' ושמתי כדכוד שמשותף ושעריך לאצני אקדה וגוי. לגלג עליו אותו תלמיד שסחא כביעחא דלללל לא

פרש"י כל אס לשון רשות חוץ משלשס וס אס אחד מסס שסוא חוב: ד **לעוררם** יסא אדם מוכר שאל יאמר לשון סרע וס כדאי' ערכין פרק יש כערכין אמר ר' יוחנן משום ר' יוסי בן זימרא כל המספר לשון סרע כאלו כופר בעיקר שנא' אשר אמרו ללשונו כגביר שפתינו אחנו מי אדון לנו וגוי' (ולשון סרע סוא כחלק על שני חלקים אחד מדבר בלשון סרע בין איס לחצירו וכונחו כס סלשון סרע לסזיק את חצירו ב' סלשון סרע שסוא מדבר אינו ספץ להרע את כצרות רק דרך שחיק ודרך ליאנות סוא מדבר גס זס סוא לשון סרע) וסמר ר' יוחנן משום ר' יוסי בן זימרא כל המספר לשון סרע נגעים באים עליו שנא' מלשני בסחר רעסו אוחו לא אכמיה גבס עינים ורחב לבב אוחו לא אוכל וכתיב ססס ללמיות ומסרגמינן לחלוטין וסן אין בין מזרע מוסגר למזרע מוחלט אלא פריעה ופרימה אמר ריש לקיש כל המספר לשון סרע מגדיל עוונותיו עד לשמים שנאמר שסו בשמים פיסס ולשונס ססלך בארץ וסמר רב ססדא אמר מר עיקבא כל המספר לשון סרע ראוי לסוקלו באצן כתי' סכא אוחו אלמיה וכתיב ססס כמותו כבור סיי וידו אצן בי וסמר רב ססדא אמר מר עוקבא כל המספר לשון סרע אמר סקב"ס אין אני וסוא יכולים לדור בעולם שנא' אוחו לא אוכל אל תיקרי אוחו אלא אוחו. וסמר רב ססדא אמר מר עוקבא כל המספר לשון סרע אי' סקב"ס לשר של גיסיס אני עליו מלמעלי וסחס עליו מלמסס כידוננו שנא' חני גיבור שנוים עם גחלי רחמים. אין חן אלא לשון סרע שנא' חן שחוט לשונס וגוי'. ואין גבור אלא סקב"ס שנא' די כגבור ילא גחלי רחמים סיינו גיסיס. פרש"י מי אדון לנו דלסוף כופר בעיקר. לחלוטין וסלוטין סוא

בגבלה בא נבוכדנצר ולא התרשם
 ואף מלאך המות אין לו גשות להגיד
 בחובה אלא זקנים שבה זמן שדעתן
 קלה כסן מוליאין אופן חזן לחומה וכן
 מחים וסלא דברים קל ופומר ומה
 כמעני זה שלל הלך ברגליו ולא דבר בפיו
 גרם סללה לו ולרשו עד עולם עד סוף
 כל הדורות המלכה בפיו והמלך כנגטו
 לא כ"ש (וענין הלויס הוא בדרך זה
 כדאי' פהיז ופיטיכו לא ראו וגו'.
 פירשו חז"ל מכאן למלוא את חבירו
 שברך לעמוד בעקומו עד שיחטלם
 משיכו חוקוי בפרשה שופטים) אלא
 במה הראה לסם חוקי' אמר בפיו עיקס
 לפס ר' יוחנן אמר באזכשו הראה לסם
 חייל כותיס דר' יוחנן כמעני בשכר
 שסרסלם לסם באזכשו גרם סללה לו
 ולרשו עד סוף כל הדורות פרש"י כופין
 ללויס כופין את מי שאינו רואה ללווח
 את חבירו לדרך. ויקרא את שמה לח
 סיפא דקרא הוא שמה עד היום הזה
 ומינס יליף שלל בגבלה ולא נחרבה
 כדאמרין כל מקום שנאמר עד היום
 הזה לעולם ולעולמי עולמים הוא. שלל
 דיבר בפיו. דלא כחיב אלא ויראם
 באזכשו או בעקומה שפחיים. ולרשו
 כדאמרין שאין המלאך המוח שולט בסם
 וכן אמר ר' יהושע בן לוי בשביל ארבע
 אמות שליוס פרעה את אברהם כשחפנד
 בבניו ארבע אמות שנה. וכן אמר רב
 יודא אמר רב כל המלוס את חבירו
 אפי' ד' אמות בעיר אינו יחוק פרש"י
 שליוס פרעה שנא' ויאו עליו פרעה
 אנשים וישלחו אותו. אינו יחוק. אותו
 היואל לדרך. רבינא אליוס לרבע בר
 יחזק ארבע אמות בעיר מעא לדי
 סזיקס ואיתליל. ונראס לי לומר לויס
 אין לו שיפור כדאמרין אלל ביקור
 חולים חס כדאי' נדרים פרק אין בין
 המודר חייל ביקור חולים אין לו שיפור
 סבר ר' יוסף למימר אין שיפור למחן
 שכרו אמרו. אלל וכל המלות מי יס שיפור
 למחן

משכחין כולי האי משכחין לימים ספליג'
 סטיכחו ציוס חזיכו למלאכי השרת דקא
 מנכרי אבני' עובדי ומרגליו' אמר לכו סני
 לפאי אמרו לי' עהיד סקביה לסעמידן
 בשערי ירושלי סדר אשכחי לרי' יוחנן דיחי'
 וקא דרית אמר ניס רי' דרוס ולך נאה
 לדרוש בשם שאמרה כן ראיחי אמר
 לו ריקא אס לא ראיח לא האמנה
 מלגלג על דברי חכמים אחס יסיב צי'
 שינא ופשאו גל' של עצמות. פירש"י
 בדכד אבן עוב וכך שמו שמשוחך
 כמו שמש ומגן לישנא אחרי' שמשוחך
 חלונות ששמש זורחה בכך לאבני הקדח
 ססקביה חוקקן כעמקדח עד שחוקק
 בסס עשר ברוס עשר. לילל עוף קטן
 גל של עצמות חס נמי שמאינו מעסה
 גל של עצמות חס נמי שמאינו מעסה
 סיה ע"ז פרק לפני אידסן ברורי' אשה
 ר' מאיר ססיסה מלגלג על דברי חכמים
 שאמרו נשים דעתן קלות כן ואמר לה
 ר' מאיר חייך סופך לסודות לדבריסס
 ולוח רי מאיר אחד מתלמידיו לכסוחס
 לדבר עבירה וספיר צס ימים רבים
 עד שנחרטית וכשנודע לה סדבר הנקס
 עצמה וערק ר' מאיר מחמה כסופס.
 וכן אי' גיטין פרק סמקין אמר מר
 כל המלטיג על דברי חכמים נידון
 בצואס רוחחה :

ז. רעורם יסא אדם חסר שיחזיק
 במלות לויס וילוח כל אדם
 שינא מן העיר כדאי' סופס פרק
 עגלה ערופ' חני' סיי' רי מאיר חומר כופין
 ללוויס ששכר לויס אין לו שיפור דכחיב
 ויראו השומרים איס יולא מן העיר
 ואמרו לו סראינו נא את מבוא העיר
 ופשינו עמך חסד ואמה וכחיב ויראס
 את מבוא העיר ומה חסד עשו עמו
 שכל אותו העיר סרגו לפי חרב וזה
 סאיס וזה משפחה שלחו שנאמר וילך
 סאיס ארץ סחיחים ויבן עיר ויקרא שמו
 גח תניא סוא לח סלובעין צו סכלה
 סוא לח שבא סנחרב מלך אשור ולא

הַלְּיֹכֹת עוֹלָם

ניזונית מזיו השכינה לעוכ"ז ואם יוכל האדם לקיים ולעשות המצוה במקומה הלא השכר כפול ואם יעמוד ממקומו ללכת אחרי' אז חסי' משכורתו שלימה לפי שבידו שכר הליכה ושכר עשי' וזכו שמצינו צוריותו של ישראל שכתוב וילכו ויעשו :

יא רעולם יבא אדם מזכר שלא יספר לשון הרע וזכו כדאי' מכות פרק אלו הן הלוקין אמר רב ששה משום ר' אלעזר בן עזריה כל המספר לשון הרע וכל המקבל לשון הרע וכל המעיד עדות שקר ראוי להשליכו לכלבים שנא' לכלב השליכון אוחו וסמין' לי' לא תשא שמע שוא אל תשח ירך עם רשע להיות עד חמס וקרי לא תשיא עי' לעיל בלוחו אות סי' ד' :

יב רעורם יבא אדם מזכר אם שואלין אוחו אם למדת אוחו ספר יאמר לאו בנא מליעא פי' אלו מליאות אי' שלשה דברים הן עבדי רבנן דמשני דיבורייכו ואחד מהן מסכת פירש"י אם ישאלך יש צידך מסכת פלוני סדורה בגירסא יאמר לאו אע"פ שסדורה היא לו יאמר לאו ומדת ענוה היא :

יג רעולם יבא אדם מזכר שילמוד חורה לשמה חס כדאי' סנהדרין פרק חלק אמר ר' אלכסנדרי כל העוסק בחורה לשמה משים שלום בפמליה של מעלה ובפמליה של מטה שנאמר או יחזיק במעוה יעשה שלום לי שלום יעש' לי' פירש"י מעוה זו חורה שלום שלום חרתי זימנא אחד למעלה ואחד למטה רב אמר כאלו בנה פלטרין של מעלה ושל מטה שנא' ואשים דברי בפין וצלל ידי כיסיחך לנטוע שמים וליוסד ארץ משמע בחילו בנה פלטרין למעלה ולמטה כיון שכתוב לנטוע שמים וליוסד ארץ אמר ריש לקיש חף מגין על כל העולם כולו שכ

למחן שכרן והא תניא הויזכיר במל' קלה כבמצוה חמורה שאין אדם יודע מחן שכרן של מצוה אלא אמר חביי אפילו גדול אלל קטן. רבא אמר אפילו מאה פעמים ציוס. פרש"י ואפילו גדול אלל קטן שלא יאמר לא חבקר אלא גדול כמוי חין לו שיעור דמצוה בקטן כמו בגדול חף כן מצוה לויס מחויב ללות בקטן כמו הגדול ולא יאמר איני מצוה אלא גדול כמוי :

יד רעורם יבא אדם מזכר שילמוד חורה ציללה חס נמי כדאי' חענית פרק גלגה פרכים בשנה מניסן ואילך עד ע"ו צבא אי צעי עסיק ציליח אכל מע"ו צבא ואילך מאן דמוסיף ללות על סימס ועוסקו בחורה מוסיף הקב"ה שנים על שנחתי. ודלח מוסיף יאסוף. חני רב יוסף מאי יאסוף תקצר אימ"י. פרש"י מאי תקצר אימ"י ימות בלא עחו :

ה רעורם יבא אדם מזכר שלא ישח מים מן הכהרות ציללה. חס כדאי' פסחים פרק ערבי פסחים ח"ר לא ישח אדם מים לא מן הכהרות ולא מן האגמים צילי' ואם שח דמו בראשו מפני הסכנה מאי סכנה שצירי' :

ו רעורם יבא אדם מזכר שלא יוכיח לך. חס כדאי' צחיי פי' שמות שלשה כיתות הן שלא מוכיחין לכן כלל ואחד מהם כח לזים חסו שנאמ' אל תוכח לך פן ישנאך וגו' וכתי' יוסר לך לוקח לו קלון ו לעולם יבא מזכר שלא יכוי' לך. חס כדאי' חרבע דברים לוס רבינו הק' אח בניו ואחד מהם אל חדור בשכנות לזים משום דאינשי לינכי ניכחו ומשכי לך צילינחא נמאח שחלינחא אסורי :

ז רעורם יבא אדם מזכר אם רואה לעשות מצוה לריך לילך אחריה. חס כדאי' צחיי וילך כל מצוה ומצוה הוא מזון הנפש כי הנפש

במעגלותיו וכל מזימותיו הוא להכריח בריב ומחלוקה ואין לו מנוחה וכמה מדות רעות חלויים במדע זו וגם הוא נקרא רשע כי כתיב במחלוקה קרה סורו נא מעל אסלי האנשים הרשעים האלה וכל המחזיק במחלוקה באים עליו חמשה דברים שהם רעים הן מרומזים בלשון מחלוקה מכות חרם ליקוי קללה חועבם וכן נקרא רשע כדאי ארבע בני אדם הן שהכתוב קוראן רשע ואי מסן המחזיק במחלוקה שגא' סורו נא מעל אסלי האנשים הרשעים האלה וכן אי' אמר רב כונא סנהדרין פ' דיני ממונות האי היגרא דמיא לצינורא דבדוקא דמיא כיון דרוח רוח. אבוי קשישא אמר דמיא לגודא דגמלא כיון דקם קם. פירש"י לצינורא דבדוקא כשהסבר גדול חעמים שהוא יולא לשדו' שעל אגפיו כעין נגרים ולינורא קבול' ואם אינו סוחמו מיד הולך ומרחיב ואינו יכול לסוחמו והיינו דקאמר קרא פוטר מים ראשית מדון ר"ל ראשית מדון ומריבם דומה לפוטר מים. פוטר פוחה לשון פוטר רחם לגודא דגמלא דפין של גשר בחלה כשדורסין עליהם מנענעו' וסוף מהחזקות ונקבעות במקומן הכי נמי כשאלם מדבק בקטע' מחזוק ובחם. וכן נמי אי' מאה רעות חלפו על האיש שמחזיק בריב ומחלוקה זהו שגא' פוטר מים ראשית מדון ר"ל פוטר מים המחליל ופוחה בקטעם הוא חללה מאה דינים כי ראשי' מדון נוטריקון ריש מאה דינים, ליטנא אחרינ' מדון בנימי' מאה, וכן אי' סנסדרין פרק חלק כתיב ויקם משה וילך אל דתן ואבירם אמר ריש לקיש מכאן שאין מחזיקים במחלוקה דאמר רב כל המחזיק במחלוקה עובר בלאו שגא' ולא יסי' כקרה וכעדתו רב אשי אמר ראוי להאטרע כתיב כהא ביד משה לו וכתיב חסם ויאמר ד' לו עוד הבא נא ידך בחיקך פירש"י מכאן שאין מחזיקין במחלוקה

בלל ידי כיסויך ר' לוי אמר אף מקרב את הגאולה שגא' לאמר לאין פמי אחס: אות מ' א לעולם יסא אדם נזהר כשהוא רוחץ במרחץ בחמין ישחטף את עצמו במים זוכן חס כדאי' שבה פרק כורס כל מי שרוחץ בחמין ולא כשחטף בלזון דומה לבזל שהכנסו וכו' לאור ולא הכניסו וכו' לזון שכן מחזיקין את הצדוק:

ב לעולם יסא אדם נזהר שלא ישב את עצמו במטה של גוים וזה כדאיחא פסחים פרק ערבי פסחים ארבע דברים זיה רבינו הקדוש את בניו ואחד מהם שלא ישב על מטה ארמיה. ומעשה דרב פפא שהיחה גוי' חייבה לו ממון והוא ככנס מידי יום ויום צניחה לגבות ממנה יום א' חנקה את בנה וכוונתו אוחו על המטה כשבא רב פפא אמר לו שב עד שאביא את מעוהיך וכן עשה וכשבחאה אמרה לו המחה את בני וברח לו רב פפא מן המדינה פירש"י ארמיה זו גוי':

ג לעולם יסא אדם נזהר שלא ילך אחר רדיפות ממון. חס צהיות אדם לטוב אחר האוות ממון יכלה בצבל ימיו וקלו בשטף ממון ואין לו פנאי לעסוק בחורה וזהו שג' ריש ועושר אל חתן לי הסריפני לחם חוקי. חס נמי ירושלמי שבה שגא' שמעו זאת כל העמים האזינו על יושבי חלד וגוי ודרשו חז"ל למס המשיג כל באי עולם לחולדה מס חולדה זו גוררה ומנחה גוררה ומנחה ואינה יודע למי מנחה כך כל באי עולם גוררין ומניחין ואינן יודעין למי מניחין וזהו שגא' יאזור ולא ידע מי אוספס. איכ למס הוא רואה לילך אחר רדיפו' ממון מאחר שלא ידע למי אוספס:

ד לעולם יסא אדם נזהר שלא ילך אחר ריב ומחלוקה כי כל מי שהוא הולך אחר ריב ומחלוקה חמיד הוא חועבם וזה על משכבותיו ואין שלום

הליכות עולם

הוא וחסו זה אינשי לפי שלא בא לו
 ביגיעה ולפיכך אין מחקיים אם לא על
 ידי מלוא יקח בהם ס"ח במקצתו ובשכר
 אלו יחקיימו האחרים בידו. בעל בנכסי
 אשחו בעי למיעבד זה מלוא דמילח'
 דחסו זה אינשי הוא ושלטא עינא בישי'
 מאי קרא דעיי דעביד מלוא יחקיימו
 בידו דכחיב וידר ישראל נדר וסחרמתי
 וגו' ועל ידי כן נשמעה חפלהם ונפלו
 בידם :

ש רעורם יבא אדם נזכר כשיואל
 למלחמה אל ילא בראשו'
 אלא באחרוני' כדי שיכנס בראשוני' פסחים
 פרק ערבי פסחי' פרש"י ילא באחרוני' לפי
 שאם ינוס יכנס לבית בראשוני':

י רעורם יבא אדם נזכר שיפסיק
 במלאכה נקיים וזה כדאי'
 בנא בחרא פרק השוחפין חייא אי
 אפשר לעולם בלא בוסס ובלא בורסקין
 חוי למי שאומנחו בורסקין אשרי מי
 שאומנחו בוסס :

יא רעורם יבא אדם נזכר שיחן
 מעשר מכל הריות שבה
 לידו וזה כדאי' חוספות בעטניה
 פרק מאימחי כחיב עשר העשר אח
 כל חבואתך אין לי אלא חבואות זרעך
 שחייב במעשר ריבית ופוגמטיא וכל
 שאר רווחים מנין שמחייב ליחן מהם
 מעשר ח"ל אח כל חבואתך חוי מני
 למימר אח חבואתך כל למס לי לרבות
 ריבית ופוגמטיא וכל דבר שמרויח בו:
יב רעורם יבא אדם נזכר שיזכור
 תמיד יום המיחה וזה

כדאי' כחובות פרק המדיר ר' מאיר
 אומר מאי דכחיב עוב ללכת אל בית
 האבל מלכת אל בית המשח' באשר
 הוא סוף כל האדם והחי יתן אל לבו
 מאי והחי יתן אל לבו דברים של מיחה
 דיספוד יספדוני' דיקבור יקברוני' דיל
 ילגוני' דילוג ילוגוני'. פירש"י דיספוד
 יתן אל לבו שאף הוא יספדוהו ואל
 ירע לו אם נזכר כן דילל לפרים
 קולו

במחלוקת שמחל על כבודו והוא עצמו
 הלך לבטל המחלוקת וכן אי' חולין
 פרק כיוסוי דם אמר ר' אילעי אין
 העולם מחקיים אלא בשביל מי שבולם
 אח עצמו בשעה מריבם שנאמר חולה
 ארץ על בלימה. פירש"י שבולם עצמו
 וסוגר פיו:

ה רעורם יבא אדם נזכר שלא
 יתן מחנוחיו כולן לכהן
 אחד וזה כדאי' עירובין פרק סדר
 אמר ר' אבה בר כהנא כל המשגר
 מחנוחיו לכהן אחד מביא רעב לעולם
 שנאמר וגם עירא היאירי הים כהן
 לדוד וחי לדוד הים כהן ולכלי
 עלמא לא הים כהן אלא דוד הוי' משגר
 לו כל מחנוחיו. וכחיב ויהי רעב בימי
 דוד ג' שנים :

ו רעורם יבא אדם נזכר שלא ישח'
 מים אלא שבאר לא צליל רביעית
 ולא צליל שנחות ואם שח דמו בראשו
 מפני הסכנה מאי סכנה רוח רעה פסחים
 פרק ערבי פסחים :

ז רעורם יבא אדם נזכר כשמוכר
 שום דבר שיקבל המעות
 קודם שיחן הדבר שמוכר ללוקחים גם
 זה שם בפסחים פי' ערבי פסחים חס
 כדאי' שדי בכיסק ופחה שקין. פרש"י
 שדי בכיסק ופחה שקין כלומר קבל
 מחחילת המעות והשם בכיסק ואח"כ
 פחה השק וכן החבואה ללוקחים :

ח רעורם יבא אדם נזכר אם
 מלאה שים ממון בריות בלא עמל
 ויראה שיקיימו בידו יעשה מאוחו ממון
 שום מלוא. וזה כדאי' עירובין פרק
 סדר המחזיק בנכסי הגר כיילד יעשה
 ויקיימו בידו יקח בהן ס"ח רב ששח אמר
 אפי' בעל בנכסי אשחו. רבא אמר אפי'
 עבד עיסקא ורווח זה ורב פפא אמר אפי'
 מלא מליאה. רב נחמן אמר אפי' כחב
 חפילין אמר ר' חנן ואי הימא רב
 חנינא מאי קרא וידר ישראל נדר לאמר
 וגו'. פרש"י בנכסי הגר מידי דחמיסא

קולו בצכי ומספר. דילויס את המע' מביחו אל הקבר :

יג לעזרים יסא אדם נזכר שמוראו של מקדש יסי עליו

וזכו שנאמר את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו ואיזה מורה מקדש אי' ביצמות פרק ראשון שלא יכנסו אדם לטר כביה במקלו במגעלו בפונדחו ובאבק שעל גבי רגליו ולא יעשה קפנדריא ולא ירוק בה איך לי אלא בזמן שביה המקדש קיים בזמן שאין ביה המקדש קיים מנין תלמוד לומר את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו מה שמירס האמורה בשבת לעולם אף מורה האמורה במקדש לעולם :

יד לעזרים יסא אדם נזכר אם רוצה לילך למלחמה

שיכחזב גם כריחות לאשתו וזה כדלית' כתובות פרק אי' אמר ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן כל היוצא למלחמה ביה דוד גם כריחות כוחב לאשתו דכתיב במלחמה שאול ואת אחיך תפקוד לשלום ואת ערובתך תקח וגו' מאי ואת ערובתך תקח חני רב יוסף דברים המעורבים בינה לבינו. פירש"י גם כריחות כוחב לאשתו שאם ימות במלחמה יסא גם מיום כחיבתו. ודוד למד מישי חביו להכסיג שאף היוצאין למלחמותיהן עושין כן. דברים המעורבי' בינו לבינה אלו קדושים תקה חיבול ע"י גם :

טו לעזרים יסא אדם נזכר כשיה שלום למלך יתן לו כפל

שלום שלום עליך מלך שלום עליך מלך וזה כדאי' גימין פרק המקין אמר רב יהודה אמר רב מנין שכופלים שלום למלך שנא' ורוח לבשה את עמשי יראש השלישים לך דוד ועמך בן ישי שלום שלום לך וכן כי יתן שלום לח"ה גם כן יכפול לו שלום כל ח"ה נקרא מלך וזהו שנא' כי מלכים ימלוכו :

טז לעזרים יסא אדם נזכר אם

הוא מלמד חינוקות שישב חזיר אלל החלמידים וזה כדלית' בבא בתרא פרק השוחפין כתיב ומלדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד אלו מלמדי חינוקות כגון מאן כגון רב ושמואל בר שילא רב אשתמי' לרב שמואל בר שילא רבוא קאי בנינתי' אי' שבקתא להימנותך אמר לי ה' תליסר שנין דלא חזאי ששחא נמי דעתי להסח. פירש"י מלמדי חינוקות מלדיקי הרבים הן שמלמדים ומוכיחין אותן בדרך טובה. שבקתא להימנותך שיהיה רגיל ללמד באמונה ולישב על גבן חמיר. דעתי להסח להחינוקות וזה נמי שנא' אוכלי עמי אכלו לחם ה' לא קראו רב אמר אלו מלמדי חינוקות. פירש"י מלמדי חינוקות שפושין מלאכה ברמי' ובשביל עונותיהם הוה לחם עמי מאכל לאויב :

יז לעזרים יסא אדם נזכר אם הוא מלמד חינוקות שלא יקבל

חינוק עד בן שש וזה כדאי' בבא בתרא פרק לא יחפור אמר לי רב לרב שמואל בר שילא עד שיח לא תקבל מכאן ואילך קבל וספי לי כחורא' פירש"י רב שמואל בר שילא מלמד חינוקות הוה וספי לי כחורא אחילכו ותנמד אותו חירס בעל כרחו כשור שנותנין עול על יאירו :

בינוקי

הליכות עזרים

גלו לשם והגולה בנזקם נכרו מליין
עלמו במלבושים נאים שהוא כראש
חשוב בלא מהא במקום שאינו עירו
החובאי כבודו תלוי בשמלותיו שמלות
מחרגמין חוסבאי:

בא לעולם יבא אדם נזכר שיעסוק
במדות באמונה וזה כדאי
בבא בחנה פרק כמוכר את הספיכה
אמר ר' לוי קשה עושן של מדות
יחר מעושן של עריות שזה נאמר בהן
אל זה נאמר בהן ללך ומאי משמע
דכאי אל קשה הוא דכתיב ואת איולי
הארץ לקח ואלה קשה מאל גבי עריות
כמי כתיב אלה שהוא למעוטי מדות
מכרה ואלה מאי חומריווהו הסה אפשר
בשבוש. פירש"י קשה עושן של
מדות כשמודד במדה שאינה ישרה או
כשעושה בה שום עול. עריות נאמר
אל כי את כל החטבות האל. במדות
כתיב כל העושה אלה ואלה קשה מאל
משום הכי הוסיף הכתוב בהן כ' לרבות
ולהגדיל הקישוי. אלה לשון רבים למעוטי
מדות מכרה דסלקא דעתך אמינא
יילוף חטבת חטבות בגזירה שבה
ואלא כיון דעריות איכא כרה ובמדות
ליכא כרה מאי חומריווהו מעריות ואמאי
כתיב בהו אלה. אפשר בשבוש דכל
חייבי כריתות שלקו נפטרו מידי כריתות
אי נמי בלא מלקות בשבוש מועילה
בכל מקום כדכתיב שובו בני ארפת
משבותיכם וגו' אי עבד בשבוש מעליא
אבל מדות גזל של רבים הוא ואינו
יודע למי ישיב ויחזור והשבוש תלוי
בכשיב את הגזילה ואיכא יכול לקיים
מקרא זה הלכך אי אפשר בשבוש
מעליא דכל ימים בושביז את הגזילה
קאי ואע"ג דקיימא לן יחקן בהם לורכי
רבים לאו השבוש מעלייתא היא. וזהו
כמי שנאמר איפה שלימה ולדק יביה
לך וגומר לא תעשה עול במשפט במדה
במשקל ובמשורה :

לעולם

ביוקא. פירש"י לדריי רב אחא שלא
ילמוד עוד עם חינוקיה דכוס פשע
ביוקאי חובטן יוחר מדאי :
יש לעזרם יבא אדם נזכר כשישכור
מלמד לבנו ישכור מלמד
שדייק ולא גרים. וזה כדאי בניטין
פרק השולח אמר רבא הכי חרי מקרי
דרדקי חד גרים ולא דייק וחד דייק
ולא גרים מוהיזין שהוא דגרים ולא
דייק מאי טעמא שנשחא ממילא נפיק
ורב דימי מנסרדעא אמר מוהיזין שהוא
דדייק ולא גרים מאי טעמא שנשחא
כיון דעל על. דכתיב כי ששה חדשים ישב
שם יואב וכל ישראל עד הכריה כל
זכר באדום כי אחא בני דוד א"ל
מאי טעמא עבדה הכי א"ל דכתיב תמה
את זכר עמלק אמר לוי זכא אכן זכר
קרינן אמר לוי לדידי זכר אקרינן
שילי לרבי א"ל כיכא אקרינא א"ל
תמה את זכר עמלק שקל ספסירא
וצעי למיקטל לוי א"ל אמאי א"ל דכתיב
ארור עושה מלאכה ה' ברמי' א"ל
שצקי לכהו גברא וליקום בארור א"ל
הא כתיב ארור מונע חרבו מדם איכא
דאמרי קטלי ואיכא דאמרי לה קטלי
פרש"י דגרים ולא דייק בגרם הרבה
ולא דייק ללמד הכינוק שלא ישחבש.
מאי טעמא עבדיה הכי שלא כרגה את
הנקיבות. סיכן אקרינא אמר לוי זכר
בסגול ומשום הכי צעי למיקטלי דכיון
דכוס גמיר ולא אשגח עליו שלא יטעה
בקרייתו וזהו מלאכה ה' ברמי' אבל
דלא גמיר מאי הוי לוי למיעבד:

ב לעזרם יבא אדם נזכר שיחקשט
את עלמו במלבושים יוחר
במקום שאינו דר בממקום שהוא דר.
זה כדאי בשבחה פרק חבית מפני
מה ח"ה שבבבל מלוייכים לפי שאינן
בני מקומן דאמרי אינשי במהא שמאי
בלא מהא חוסבאי. פירש"י מלויינן
מליינן עלמן במלבושים נאים מלויינן
מקושטים שאינם במקומן שמארץ ישראל

שום אומר מי שאכל שום ילא עמד ר' חייה וילא עמדו כולן וילאו בשחר מלאו ר' שמעון בר רבי לר' חייה אומר ל' אחס הוא שליפרת לאבא אומר ח'ו ולא חסא כזאח צישראל. פירש'י שליפרת לאבא שאכלה שום ונדף הריח. ח'ו שאוכל שום בנזאי לבית מדרשו אלא כדי שלא לסבין פניו של אוכל שום ילאחי כדי שילאו כולם ולא יבינו מי הוא האוכל :

בו לעולם יסא אדם נזר שילמוד חת עלמו מלאכה וזה דאמרי אינשי שב שני הו' כפני ואבני דאומנא לא חליף. פרש'י שב שני הו' כפנא וכו' מי שיודע אומנא או בעל מלאכה לא עבר הרעב על פתחו :

בה לעולם יסא אדם נזר שלא יטעון בפני מסיה ומדיח ולא תחמול ולא תכסה עליו וזה כדאית' ס'סדרין פרק זה בזרר אומר ר' שמואל בר נחמן אומר ר' יונתן מנין שאין פועטין למסיה מנחש הקדמוני דאמר ר' שלמאי הרבה פעמא הו' לו לנחש ליטעון ולא טעין ומפ'י מה לא טעין לו הקב"ה לפי שלא טעין הוא מאי הו' ליה למימר דברי רב ודברי תלמיד דברי מי שומעין דברי רב שומעין פרש'י לפי שלא טעין הוא הנחש לא טעין הקב"ה בשבילו וכן א"י ס'סדרין פרק ד' מיתות הניח כחיב ואשיריהם תשרפו באש וגומר ומה אילנות שאין אוכלין ושוחין ומריחין אמרה חורב השחח שרוף וכלס הואיל ונא לאדם תקלה על ידן המחטא ומסיה את חבירו מדרכי חיים לדרכי מיתח על אחת כמה וכמה :

בש רעורם יסא אדם נזר שלא ילין את מחו וזה כדאית' ס'סדרין פרק נגמר הדין אומר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי מנין למלין את מחו שטובר עליו בלא תעשה שנא' כי קבור תקברנו מכאן למלין את מחו שטובר

בב לעורם יסא אדם נזר שיחלק את מעותיו לשלשה חלקים דהיינו שלים בקרקע שלים בפרקמטיא שלים בחתח ידו שנאמר ילו ד' אהך את סברכס באסמך וגו' בנא מליעא פרק סמפקיד ורשו רז"ל באסמך זו פרקמקיא ובכל משלח ידך וגו' זו תחח ידך ר"ל להיוח מזומן לך לנידך ריוח כנא פתאום :

בג לעורם יסא אדם נזר שלא יעמוד על המקח בשעט שאין לו דמים. וזה כדא"י פסחים פרק ערבי פסחים שלשה דברים נזר ר' ישמעאל בר ר' יוסי את רבי ואחד מהם אל תעמוד על המקח בשעט שאין לך דמים. פירש'י אל תעמוד לסחור אוחו וסמוכר ישראל הוא ואין לך דמים ליקח המקח מלאחא אחס מפסיד אוחו שלא יקחנו אחר מאחר שאחס מחספך זו :

בד לעורם יסא אדם נזר שלא ילוס מעותיו בלא עדים. וזה כדא"י בנא מליעא פרק איזכו נשך שלשה לועקין ואינן נענין ואחד מהם מי שיב לו מעות ומלוה אוהן בלא עדים. פירש'י לועקין בנ"ד של מעט ואינן נענין לפי שכן גורמין לעלמי :

בה לעולם יסא אדם נזר שלא יחלו מעותיו בגוי וזה כדא"י שס שלשה אנשים לועקין ואינן נענין ואחד מהם סקויה אדון לעלמו פירשו רבוחינו ז"ל סקויה אדון לעלמו זה החולה נכסיו בגוי וזה ליעק ואינו בענש משאמר וחלס בגוי ר"ל שאמר מעות שאני משחמש בהן של פלוני גוי הס שלא להשניע עלמו אי נמי שאמר פעמים של גוי הס ופעמים שגוי שומע ומעמיד עדים וחובעו בדין שלסם :

בו רעורם יסא אדם נזר שלא יאכל שום כשנכנס לבית המדרש וזה כדא"י ס'סדרין פרק דיני ממונות דיתבי רבי וקא דריש וסרית רית

הליכות עולם

וכן אית' שבת פרק במה מדליקין
הזכיר במלות מזוזה זוכה לדירה נאה
וכן אית' כל מי שאינו זכיר במלות
מזוזה בניו מחים שנא' וכחנחם על
מזוזה ביתך וכחיב בחרי' למען ירבו
ימיכם וימי בניכם. וכן אית' ופסח ד'
על הפתח וכלא דברים קל ותומר ומס
הדס פסח מזרים הקל שלא היה אלא
לשעה ואינו נוסג ביום ובליילה ואינו
נוסג לדורות כחיב ולא יתן המשחית
מזוז' שהוא חמורה שיש בה עשר' שמות
מיוחדים ונוסגה ביום ובליילה ונוסגה
לדורות על אחת כמה וכמה שלא יתן
המשחית ומי גרם עונותיו שנאמר
עוונותיכם סעו אלה וגו' :

לד רעורם יבא אדם נזכר שלא
יבא לכוף אחר המחנות
וזו כדא' חולין פרק אלו עריפות ר'
אליעזר כי הוה משרד לוי מבי נשיאס
מנח' לא שקיל וכי הוה מזמני' לא אזיל
אמר לא קא צני מר דאחי' דכחיב
שוגא מחנות יחי' ר' זירא כי משרד לוי
לא שקיל כי הוי מזמני לוי אזיל אמר
איתייקורי היא דמיתייקרי בני. פרש"י
מזמני לוי לאכול אללס איתייקורי הוא
דמיתייקרי בני מחייקרים וס ומחכבדים
במה שאני סועד אללס וסנאחס הוא ואין
זו מחנה :

לה רעורם יבא אדם נזכר שיבא
מעביר על מדותיו כנגד
חבירו וזה כדא' ראש השנה פרק א'
אמר רבא כל המעביר על מדותיו
מעבירין לו כל פשעיו שנא' נושא
עון ועובר מל פשע למי נושא עון
למי שעובר על פשע פרש"י המעביר על
מדותיו שאינו מדקדק לימוד מדה
כנגד מדה למצרים אוחו אלא מניח
מדותיו והולך לו מעבירין לו על כל
פשעיו אין מדה סדין מדקדק אחריו
אלא מניחו והולך. וזה כדא' הענית
מעשה ברבי אליעזר הגור יו"ד העניות
על הציבור ולא ירדו גשמים באחרונה
התחילו

שעובר בלא חטאה. פרש"י כי קבור
הקברו מריבוי דרש כל המחיס :
ל רעורם יבא אדם נזכר שיבא
וילך לבית המדרש כי
ששה דברים הן שאוכלין פירותיהן
בעולם הזה וסקרן קיימה לעולם הבא
זה א' מהם מי שהולך בהשכמה לבית
המדרש :

לא רעורם יבא אדם נזכר שלא
ישן בבית המדרש סנסדרין
פרק בן סורר ומורה אמר ר' זירא
כל הישן בבית המדרש חורחו נעשי לו
קרעים שנאמר וקרעים חלביש נומה.
פרש"י נעשה לו קרעים שוכח תלמודו
ואינו נזכר אלא לסירוגין וכן איתא
חענית פרק ג' מחמת שבעה דברים
היי רבי אבא מאריך ימים ואחד מהן
היה שלא ישן בבית המדרש :

רב רעורם יבא אדם נזכר אם
עושה שום מצוה יעשה
רק לש"ש. וזה כדא' שבועות פרק
ידיעות העומאס חני נאמר בעולת
במה אשה ריח ניחוח לדי' ונא' בעולת
העוף אבס ריח ניחוח וגומר ונאמר
במנחה אשה ריח ניחוח וגו' מלמד שא'
המנחה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין
אח לבו לש"ש :

לג רעורם יבא אדם נזכר במלות
מזוזה כי שכרה ועושה
גדול מאוד וזה כדא' מנחות פרק
סקומן ופרק החכלת אמר ר' ששה כל
מי שאין לו מזוזה בפהו עובר צני
עשה וכחנחם וכחנחם כחיב ואס יש
לו מזוזה בפהו שומרת אוחו. וזה
כדא' אמר ר' חנינא בא וראה שלא
כמירח בשר ודם מדה סקדוש צ"ב
מדה בשר ודם מלך מצפנים
ועבדיו משמרין אוחו מבחון ומדות
הקב"ה אינן כן עבדיו יושבין מצפנים
וכוא משמרן מבחון שנלמד ד' שומריך
ד' לך על יד ימיך פרש"י על יד
ימיך למזוזה על יד ימיך הוא בכניסתו

סתחילו הכיבוד לנאח אמר לסם
 תקנחם קברים לעלמיכם געו צרכים
 וירדו גשמים שוב מעשה ברבי אליעזר
 שירד לפני הכזה אמר ארבע ועשרים
 ברכות ולא נענה ירד ר' עקיבא אחריו
 ואמר אבינו מלכנו אין לנו מלך אלא
 אחס אבינו מלכנו רחם עלינו אבינו
 מלכנו עשה עמנו למען שמך מיד נענה
 כסבורים כעם שזה גדול מזה יאל
 בת קול ואמר לא מפני שזה גדול מזה
 אלא שזה מעביר על מדותיו. וזה אינו
 מעביר על מדותיו. פרש"י כרבנן היו
 מרננים על ר' אליעזר שלא נענה ואמרו
 לפי שאינו לדיק כר' עקיבא. לא נענה:
 לו לעולם יסא אדם נזכר שלא
 ישחה מים פושרין וזה
 כדאי' חולין פרק כיסוי הדם אמר
 ר' יוחנן כסא דחרשין ולא כסא דפשוטין
 פרש"י כסא דחרשין ולא כסא דפשוטין
 ר"ל טוב לשחות כוס של מכשפות ולא
 לשתות כוס של מים פושרין לפי שסם
 רעים לגוף:

לו לעולם יסא אדם נזכר שימחול
 לכל אדם על כל מה
 שנעשה לו קודם שעלה על מטחו בצ"ל
 וזה כדאי' מגילה פרק בני העיר מפני
 שלשה דברים הים ר' נחוניא בן הקנה
 מאריך ימים ואחד מהם לא עלתה על
 מטחו קללה חזרו ר"ל כי סא דמר זוטרי
 כי הוי סליק לעזרייא אמר שרי לי לכל
 מאן דמלצר לי:

לח לעולם יסא אדם נזכר שלא
 יטול אה ידיו במים
 אחרונים על הקרקע וזה כדאי' חולין
 פרק כל הכשר אמר אבי מריש סוס
 אחינא סאי דלא משו מיא בתראי על
 ארעא משום זוכמא אמר לי מר משום
 דשריא רוח רעס עלייסו. פרש"י משום
 זוכמא שריתן מסריח ונראין מאוסין:
 לש לעולם יסא אדם נזכר שלא
 ישב חתה סמרזב וזה
 כדאי' חולין פי' כל הכשר אמר אבי מריש

סוא אחינא סאי דלא יתצי תיחי מרזיב'
 משום שופכין אמר לי מר משום דשכיחי
 מזיקין הגכו שקולאי דהיס דרו חביחא
 דחמרא צעי לאיחפוחי אחזבוס תיחי
 מרזיבא פקעה אהו לקמיי דמר בר רב
 אשי אפיין ספורי שמחיי אהא לקמיי
 אמר לי אמאי עבד סבי אמר לי
 סיכי אעבד כי אחזבי באונאי אמר לי
 אח דזוכחי' דשפיח רביס מאי צעיה אח
 סוא דשניה זיל שליס אמר לי ליקבע
 לי מר זימנא ואפרע קבע לי זימנא
 כי מטוי זימנא איעכב כי אחא אמר לי
 אמאי לא אחיה בזמנך אמר לי כל מילי
 דלייר ותחוס וכייל ומני ליה לון רשותא
 למישקל מיניי עד דמשכחנא מידי
 דספקר פירש"י מרזיבא לינור סמקלח
 מים מן סגג. שופכין שמא ירדו עליו
 מים מאוסים סמקלחים מחשמיש
 סמשחמיש על גג ושופכין מי חשמישן
 וסן באין לנינור. שקולאי נושאי משאות
 צשכר. פקעה. ששכרס סמזיק. שמחיי
 למזיק. דאחזבי באונאי. סושיב באוני
 שהייתי ישן דלייר ואחיס כי באחד מכל
 אלו אין לו רשות:

ב לעולם יסא אדם נזכר שלא
 ישסה אח עצמו אם לריך
 לסשחין מים וזה כדאי' בכורות פרק
 אלו מומין הניא משחינין מים צפני
 רביס ואין שוחין מים צפני רביס ומעש'
 באחד שביקש לסשחין מים ולא ששחין
 ונמלא כרסו צבא. שמואל איצטריך
 צשבתא דריגלא נגדו לי גלימא. אחא
 אמר לי לאציהו אמר לי אחיב לך
 ה' זחי חיל הדר עובדא למארי' אח
 אפשר לך למיעבד דלא אפשר ליה
 ליסחכן. מר בר רב אשי איצרך אגודא
 דגמלא אישחן אמרו לי' חמחיד קא
 מחיא אמר לכו באונא. פרש"י ואין
 שוחין מים דרך חלמיד חכם לבוי' ננוע
 באכיל' ושחיי אצל לטעיל מים לא לבוי'
 ננוע שאם ימחין יסחכן. איצטריך לי'
 לטעיל מים. צשבתא דריגלא שלשים יום
 קודם

הריכות עולם

דרך תשמישו לרוח אחרת. ופונק לשון
נפון וסיפי דקרא ישבעו בניס תמלא
בטנס תמלא ימי הריונס :

מג רעורם יסא ארס נזכר שלח
ישמש מיטחו לאור הכר
זכ כדאי מועד קטן פרק אלו מגלחין
דרש רבא ועמד כולם לריקים בין שאמר
שלח להדליק ובין שאמר להדליק שניס
לא מכוונים אלא לדבר אחרי פרש"י
להדליק ביום כיפורים כי יש מקום
שנהגו להדליק ביום הכיפורים ויש זקום
שנהגו שלח להדליק וע"ז דרש רבא כי
שניס נחכונו לדבר אחד לאסור תשמיש
המטה ביום הכיפורים זכ שאמר שלח
להדליק סבור כשהכר דולק מסתכל
ורואה את אשחו ומתאוה לה וז"ש
להדליק לפי שלאור הכר לא ישמש
מיטחו. זכ נמי כדאי בפסחים פרק
ערכי פסחים המשמש מטחו לאור הכר
הוין לו בניס כיכפין:

מר רעורם יסא ארס נזכר כסיקום
בבוקר שיפנה ויטול ידיו
ויניח חפילין ויקרא ק"ש ויחפלה זכ
כדאי ברכות פרק ה"ב קורא אמר
רבא בר בר חנא אמר ר' יוחנן הרוה
שיקבל עליו עול מלכות שמים שלימה
יפנה ויטול ידיו ויניח חפילין ויקרא ק"ש
ויחפלה זכ היא מלכות שמים שלימה
אמר ר' הייא בר אבא אמר ר' יוחנן
כל הנפכה ונוטל ידיו ומניח חפילין
וקור' ק"ש ומחפלה מעלה עליו הכחוש
כאילו בנה מזבח וסקריב עליו קרבן שנא'
ארחץ בנקיון כפי ואסובבה את מזבחך
וגו'. פרש"י יפנה לנקבים:

מח רעורם יסא ארס נזכר שיהא
מענה רך ומשיב חמה
ומרבה שלום עם אחיו ועם סבריות
זכ כדאי ברכות פרק ה"ב קורא
מרגלא בפומא דאבי לעולם יסא ארס
ערוס ביראה מענה רך ומשיב חמה
ומרבה שלום עם אחיו ועם קרוביו
ועם כל ארס ואפילו עם גוי בשוק כדי
שיהיה

קודם הרגל דשולין ודורשין בסלכות
סרגל נגדו ל"י גלימא פרשו סדין
צינו ובין הסס. הדר עובדא למארי'
דרוש שאסור להמתין לסטיל מים עד
שיהא לו לנועות. את הוא דאפשר לך
לפרוש סדין שחשוב אהה ואי ליגריך
אניש אחריני דלא אפשר ל"י וימתין עד
שילכו העם ויסחבין ויהיה עקר. חמתך
חמותיך. באונס אפילו בחוך אונס הייתי
מטיל מים אם לא היה לי מקום אחר
להשתין וכל שכן בפני:

מא רעורם יסא ארס נזכר אם
משחין מים שאל יאחו
באמה זכ כדאי נדה פרק כל סיד
הניא ר' אליעזר אומר כל האוחז
באמה ומשחין כאילו מביא מבול לעולם
לפי שהוא מוליך זרע לבטלה אמרו לו
לר' אליעזר והלא ניולוצה ניחזין על
רגליו ונראה ככרות שפכה ונמל' מוליך
לעז על בניו שסם ממזרים. אמר לכן
מוטב שיוליך לעז על בניו שסם ממזרים
ואל יעשה עצמו רשע שעה אחת לפני
המקום. פרש"י כאילו מביא מבול לעולם
שעבירה זו היא בידם דכתיב כי השחית
כל בשר ואמרינן בכרוחחין קלקלו .
ניולוצה ניחזין שאינו אוחז ואינו מטיל
למרחוק, כרות שפכה סרים אין מימי
רגליו עושין כיפס:

מב רעורם יסא ארס נזכר שלח
יתן מטחו בין מזרח
למערב כדאי בברכות פרק מאימתי
הניא אבא בנימין אומר כל ימי הייתי
מלמעבר על מטחי שחכה נחונה בין
אפון לדרום דאמר ר' חמא בר חנינא
ואמרי לה אמר ר' יצחק כל הכותח
מטחו בין אפון לדרום הוין ל"י בניס
זכרי שנא' ופונק תמלא בטנס ישבעו
בניס רב נחמן בר יצחק אמר אף אין
אשחו מפלח נפלים כתיב כהא תמלא
בטנס וכתיב החם וימלאו ימיס ללדת
פרש"י אפון ודרום ראשה ומרגלותיה זכ
לנפון זכ לדרום ונראה בעיני שהשליכה
במזרח או במערב לפיכך נכון להסב

ויכי בעת הסוף וירד יהודה מאת אחיו ר' שמואל בר נחמני אומר אף קובר את אשתו ובניו שגא' ותמת בת שוע אשה יהודה וכתיב וימת ער ואונן. פרש"י העלו בניי את כתיב ויקח משה ולא ישראל אף מורידין אותו מגדולתו מן השמים למתחיל ואינו גומר אל"כ כאנס כמשה שמת בעבר סירדן. דכתיב וירד יהודה מאת אחיו שהוא התחיל בהלל יוסף ולא גמר כשארמר מה בלע וגומר:

מש לעולם יבא אדם נזכר שיחלק כבוד למלכות וזה שמצינו שאלוהו חלק כבוד לאחאב שגא' ויד סי' סיחה אל אליהו וישגם מחניו וירך לפני אחאב מלמד שחלק כבוד למלכות. וכן מצינו במשה שחלק כבוד למלכות לפרעה שגא' וירדו כל עבדיך אלי וגו' מלמד שחלק כבוד למלכות וכן אמר לו הקב"ה חלוק כבוד למלכות שגא' וידבר די אל משה ואל אהרן ויאווס אל בניי ואל פרעה מלך מצרים ר"ל ליווס לחלוק כבוד למלכות וכן מצינו ביוסף שחלק כבוד למלכות שגא' בלעדי אלוהים ועבד את שלום פרעה וכן מצינו ביעקב שחלק כבוד למלכות שגא' ויחזק ישראל וישב על המטה. וכן מצינו בחניניא מישאל ועזריה שחלקו כבוד למלכות. וכן מצינו דרמיאל שחלק כבוד למלכות ואלל יוסף פירש אצ"פ שהוא בני מלך הוא חלק לו כבוד:

ג לעולם יבא אדם נזכר שיעש' אלו דברים מעט מהם ולא סרבה וזה כדאי' גיטין פרק מי שחזו אלו דברים הן שרובן קשה ומיעוטן יפה ואלו הן דרך דרך ארץ עושר מלאכה יין שיכה חמין הקוז דס. פירש"י מיעוטן יפה כשיש לאדם מעט מהם יפה לגופו לרפוא' ועוד שיבא לו קצת משלל יסי' לו כלום אבל רובן קשה כשיש לו סרבה דרך להולך בדרכים דרך ארץ חשמים עושר מועט יפה ורובה קשה שמבטלו מתלמוד חודס

שיכיס אכזב למעלה ונחמד למטה ומתקבל על הצריות אמרו עליו על ר' יוחנן בן זכאי שלא הקדימו אדם שלום בעולם אפי' גוי בשוק:

מו לעולם יבא אדם נזכר שילוב את המה וזה כדאי' ברכות פרק מי שמת אמר רחבא אמר רב יהודה הרוחא את המה ואינו מלוכו עובר משום לועג לרש חרף עושטו ואם ליווס מאי שכרו אמר רב אם מלוה די חונן דל. פרש"י מלוה די חונן דל קרי ביה מלוה את המקום מי שחונן את הדל ואין לך דל מן המה וממלוהו כאלו מלוה את המקום. מלוה מי שעושה ליוס למת די יחננו:

מו לעולם יבא אדם נזכר שחמיד ירחץ את עלמו במרחץ כדאי' נדרים ס' אלו נדרים אמר שמואל ערבובי' דרישא מחיא לדי עווירא ערבובי' דמנא מחיא לדי עעמי מוחא ערבובי' דגופא מחיא לדי שיחנא זכיני. פרש"י ערבובי' דרישא כשאינו מסרק ראשו חמיד ומחוך כך איכ' ערבובי' ברישא מחיא לדי עווירא מביאו לדי סימיו עינים שזכמת הראש מכסה מאור עיניו. דמאני מחיא לדי עעמי מיחה כשיש בצנדיו ערבובי' של זכמת שאינו מכבסן חמיד ולובשן כשסן מזכמים מביאו לדי שעמוס ותמסון לב ערבובי' דגופו כשגופו מוחס שאינו רוחן חמיד מביאו לדי שיחנא וכיבי אבטעוועט ומכאובות:

מח לעולם יבא אדם נזכר אם מתחיל איזה מלוה יגמור איחה ואם לאו יקבל עונשו ע"י. זה כדאי' סוטה פרק המקנה כתיב את עצמות יוסף אשר העלו בניי מארץ מצרים אמר רב תמא בר חנינא בר רבי כל העושה דבר ולא גומרו ובא אחר וגומרו מעלה עליו הכתוב על אותו שגומרו כאלו עשה כולם. ר' אליעזר אומר אף מורידין אותו מגדולתו דכתי'

הליכות עולם

שדי לכו. בנורא רצא שדא לכו צדונגל
 פי' חידקל וכן אי' ת"ר לא יסקל אדם
 מרשותו לרשות הרבים, מעשה ב'אדם
 אי' שכי' מסקל מרשותו לרשות הרבים
 ומלאו חסיד אחד אמר לי' ריקא מפני
 מה אחס מסקל מרשות שאיכס שלך
 לחוך שלך ליגלל עליו לימים נלךך
 לימכור שדכו וסי' מהלך באותו רשות
 הרבים ונכשל באותן האבנים אמר יפה
 אמר לי' אותו החסיד מפני מה אחס
 מסקל מרשות שאיכס שלך לחוך שלך .
 פרש"י לא יסקל לפנות אבנים. מרשות
 שאינו שלך שמה עמיד אחס למוכרס.
 רשות שלך רשות הרבים כל ימי חייו
 הוא שלו. ליגלל עליו לא הי' מכיר
 עעמו של דבר:

נר לעולם יבא אדם נזכר אם הוא
 מלמד תינוקות שיתן להם
 טעם על כל דבר ודבר שלמד להם
 ולסבין להם הטעם של דבר זה כדאי'
 עירובין פ' כי"ד מעברין ר' עקיבא
 אמר מנין שהוא חייב להראות להם
 פנים זה שא' ואלה המשפטים אשר
 חשים לפי' יבא פירש"י להראות להם פנים
 ללמוד ולחח טעם לדבריו מפני מה
 זה מותר וזה אסור וכל אשר יוכל
 ולא יאמר כך שמעתי הבין אחס הטעם
 מעלמך. אשר חשים לפניהם ולא כתיב
 אשר תלמדם לרין אחס לשום ולסדר
 לפניהם טעם המיישב תלמודו:

נה לעולם יבא אדם נזכר אם עושה
 שום מצוה או שום דבר
 שאל יחלל ויתפאר עלמו לפני בני אדם
 מה שעשה וזכו שא' בחיי פ' חולדות
 נח מתהלך בחומו לדיק אשרי בניו אחריו
 ודרשו רז"ל הפסוק הזה הודיענו כי אין
 לדיק בלךך עד שיחלךך בחומו
 לעבודה השי"ת וענין החלךך בחומו הוא
 שיעש' האדם אח המצוה כמשפט ושיכוין
 בכם להסתחו וליראתו לא להסגל ולא
 להתפאר ולא יהיה בשביל זה מכובד
 בעיני הסריות יותר כי ראויים האדם
 שיעשה

חורה ומגביה לבנו חמין לרחוק ולשחות:
נא לעולם יבא אדם נזכר שיראה
 מלכי אומות העולם וזה
 כדאי' ברכות פסק הרוואה אמר ר' יוחנן
 לעולם ישחלל אדם לצאה לקראת מלכי
 ישראל ולא לקראת מלכי ישראל לבד
 אמרו אלא אפי' לקראת מלכי אומות
 העולם שאם יזכר יבחין בין מלכי ישראל
 לבין מלכי אומות העולם. פירש"י שאם
 יזכר לעו"ב ויראה כבוד מלך המשיח
 יבחין כמה גדול יותר כבוד כוטלי שבר
 מצוה יותר ממה שכי' כבוד אומות
 העולם בעו"ז חס נמי שא' נחה
 שמחה בלבי אמרו ישראל עיי' שעשו
 או"ה שבע מצוה השפעת להם שלום
 בעו"ז במתן שכרן אנו שנלעונו על
 תרי"ג מצוה על אחס כמה וכמה
 שהשפיע לנו טובה לעו"ב לפיכך כשאנו
 רואים שלווחס וטובחס של או"ה אנו
 שמחים הוי אומר נחה שמחה בלבי:
נב לעולם יבא אדם נזכר אם מלמד
 תינוקות הוא שאל יבעל
 מכן אפי' יום אחד וזה כדאי' כחובות
 פ' שני דייני רב חייל בר אדא מקרי
 דרדקי דר"ל הוי איפגרי חלחא יומא ולא
 אחא כי אחא ח"ל אמאי איפגרי ח"ל
 דליה אחס הכיח לי אבא וברתי ממנה
 יום ראשון שלש מאות אשכולות אשכול
 לגרב יום צי' ברתי שני אשכול לגרב יום ג'
 ברתי ממנה ג' אשכול לגרב וסקרתי יותר
 מחאי' ח"ל או לאו דאיפגרי הוה עבד
 עפי' פירש"י איפגרי לשון ביטול. דליה
 כרס המודל על גבי כלונסאות. הוי עבד'
 טפי שהרי ראיח שבכל יום הוי מחמעט
 מן האשכולות וזהו עונש הביטול:
נג לעולם יבא אדם נזכר שלא
 ישליך אח סדנר המזיק
 ברחובות וזה כדאי' בב"ק פ' המניח
 ת"ר חסידים הראשונים הוי מלניעים
 קולותיהם חכוכותיהם בחוך שדותיהם
 ומעמיקין להם ג' טפחים בקרקע.
 פירש"י שלא תעלה המחרישה. ר' ששה

שיעשה טובות וחסדים כפי יכולתי ולא יתפאר בהם ולא יספרם בשפתיו וכל מי שמספר אותם בשפתיו ומפרסם אותם ומשבח בהם הרי זה חוטא ויגיע מזה שחי רעות האחת שיתגאה בסופורו למי שקיבל דבריו והאמין אותם והשני שהוא מציין ומכלים למי שקיבל הסוד ממנו וכן נמי אי' סוכה פרק לולב וערבה אמר ר' אליעזר מ"ד הגיד לך אדם מה עוב ומס ה' דורש ממך כי אם עשות משפט והשבת חסד והלנע לכה עם אלסיך. עשות משפט זה הדין והשבת חסד זו גמילות חסדי' והלנע לכה עם אלסיך זו הכנסת כלב והולאות המה פירש'י אם לריך לבזבז להולאות כלב עניי' או להולאות המה עני יעשה בלינעה ולא ימא קמי מאן דלא ידע דעביד כן. והלא דברים ק"ו ומס דברים שדרכן לעשות בפרסיה כגון כלב ומת אמר חורס הלנע לכה דברים שדרכן לעשות בלינעה עאכ"ו. פירש'י שדרכן לעשות בפרסיה כגון כלב ומת לפי שאחרים מתעסקין בהם ויודעים אמר חורס שיהא בלינעה ק"ו לך שדרכי לעשות בלינעה ובסחר וכן כתיב רב אדם יקרא איש חסדו ואיש אמונים מי ימלא אמר הכחוז רוב בני אדם כל אי' מהם יכריז הסוד והטוב' שיעשה ולא יכסה אותה אבל איש המוכס שיעש' חסד ולא יפרסמו אלא יכסו מי ימלא וקראו איש אמונה על שם ומאמן רוח מכס' דבר :

מכאן אמר רשב"ג הנותן פת לחינוק לריך להודיע לאמו מאי עביד לי' אמר אביי שאיף לי' משחא ומלי לי' כוחלא, והאידי' דחיישינן לכשפים מאי אמר רב שאיף לי' מאותו חמין. פירש'י לריך להודיע לו מתן פלוני אתן לך חס דרך כבוד כי שמה יחייש לקבלה ומתוך כך מהרלים בדברים ואינו בוש בדבר וכן אם נהנס בביתו שלא מידיעחו לריך להודיע שמידו בא לו שמתוך כך יהא אוסבו. לדעת כי אי ה' וגו' להודיעם אי בא שאני רואה לקדשם. שאיף לי' משחא ישפספנו בשמן בין עיניו דבר הנראה ששאל לו אמו מי עשה לו כן ויאמר לה החינוק פלוני עשה לי כ וגם פת נתן לי. ומלי כוחלא נותן כחול סביב עיניו לכשפים שחשדנו שכשפו : **גו רעורם** יהא אדם נזכר שלא ילך ויעבור על מים שפוכים וזה כדאי' ארבע דברים הן כל מי שעושה אותן דמו בראשו ואחד מהן מי שעובר על מים שפוכים. פירש'י וכולן ה' משום רוח רעה. פסחים פרק ערבי פסחים :

גח רעורם יהא אדם נזכר אם הוא מלמד חינוקות שיטנה וילמד לתלמידים כל דבר ד' פעמים וזה כדאי' עירובין פ' כיצד מערבין ח"ר כיצד סדר המשנה משם למד מפי הגבורה נכנס אהרן ושנה לו משם פרקו נסתלק אהרן וישב לשמאל משם נכנסו בניו ושנה להם משה פרקו נסתלקו בניו. אלעזר ישב לימין משה ואיחמר ישב לשמאל אהרן נכנסו זקנים ושנה להם משה פרקו נסתלקו זקנים נכנסו כל העם ושנה להם פרקו נמלא ביד אהרן ארבע וביד בניו שלשה וביד זקנים שנים וביד כל העם אחת נסתלק משה שנה להם אהרן פרקו נסתלק אהרן שנו להם בניו פרקו נסתלקו בניו שנו להם זקנים פרקו נמלא ביד כל אחד ואחד ד' פעמים. מכאן אמר ר'

הריכות עורם

א רעורם יסא אדם נזכר שיכיר את מקומו ואל ישב עלמו במקום גבוה בין אנשים גדולים וזה כדאי תענית פ' סדר תעניות אמר לוי רב נחמן בר רב חסדא לרי נחמן בר יצחק ליקום מר ליחוב לגבן אמר לוי חניני ר' יוסי אומר לא מקומו של אדם מכדו אלא האדם מכד אה מקומו שכן מלינו בסיני בכל זמן שהשכיני בורס עליו אמרס חורס גם כלאן וסבקר אל ירעו וגומר. כסחלק השכיני ממנו אמרס חור' במשוק היובנ הסמ יעלו בשר. אמר לוי אי סכי אקום אנה ואזיל לגבי דמר א"ל מועב שיבוא מנס בן פרס אלל מנס בן מנס ואל יבוא מנס בן מנס אלל מנס בן פרס. פירש"י ליקום מר פי רב נחמן בר יצחק סוי יחיב בין גברי דלא חשיבי כולי סאי וקאמר לוי רב נחמן בר רב חסדא ליקום מר מסחס וליחי וליחיב לגבאי. לא מקומו של אדם מכדו ואס אלך ואשב שס אין המקום מכדני. פרס חלי מנס. שאביו של רב נחמן בר רב חסדא גדול סיס מאביו של רב נחמן בר יצחק כי זס נקר' בר רב חסדא וזה נקרא בר יצחק מכלל שלא נסמר:

ב רעורם יסא אדם נזכר שיזרו את עלמו אס רואס לעשו' שוס מלוה וזה כדאי פרק ראשון אמר רב גידלאמר רב מנין סנשבטין לקיים את המלוה שנא' נשבטחי ואקיימס וגו' וסלא מושבט ועומד מהר סיני אלא קמ"ל דשרי לזרו' נפשי' ועיין לעיל בזהו ז' סוי י"ז:

ג רעורם יסא אדם נזכר סיראס שחבירו יעס מלוה על ידו וזה כדאי סנסדרין פ' חלק אמר רי אבוהו כל המעסס את חבירו לדבר מלוה מעלה עליו סכחו' כאלו עשאו שנא' ומטך אשר סכית זו את היאור וכי מסס סכס את היאור וסלא אסרן סכוו אלא לומר לך כל המעסס את חבירו לדבר מלוה מעלה עליו סכחו' כאלו עשאו. פירש"י כאלו

ר' אלעזר בן עזרי' חייב אדם לשנות לחלמידים ד' פעמים ק"ו ומס אסרן שלמד מפוי מסס ומסס מפוי סגבורס ארבעס הדיוט מפוי סדיוט על אחס כמה וכמה. פירש"י כינר סדר המסנס כינר למדו ישראל סחורס שבטל פס ושנס לסס פרקן אחוה פ' עלמו שנסס לאהרן. ומס אסרן שסמע מן מסס וכוי ומסחייע מילחא בלבו לכבין מהר אפי הכי שמע ארבע פעמים ק"ו לסדיוט מן הסדיוט. נש **רעורם** יסא אדם נזכר שיטסוק בחורה ומליח אפי' סלא לשמס וזה כדאי פסחים פרק מקום סנסגו רמי כחי' כי גדול מעל שמים חסוך וכחיב כי גדול עד שמים חסוך סא כינר כאן בעושין לשמס כאן בעושין סלא לשמס כדרב יודא אמר רב דאמר רב יודא אמר רב לעולם יטסוק אדם בחור' ובמליח אפי' סלא לשמס שבחוך סלא לשמס בא לשמס פירש"י עושין לשמס מעל השמים וסלא לשמס עד לשמים דמלוה מיסו עביד וכן אית' סנסדרין פ' חלק שמחוך סלא לשמס בא לשמס שבשכר מ"ב קרבנות ססקריב בלק זכס וילחס ממנו רוח. ואמר רי יוסף בר סונא רוח בחו של עגלון בן בנו של בלק מלך מואב סיחס. פירש"י מ"ב קרבנות בין פרים ואלים ז' פרים וז' אלים ג' פעמים סרי מ"ב זסקס חוס' וסלא אמרו רז"ל בברכות פ' ב' ובתענית כל סעושה סלא לשמס כוח לו סלא כברא וי"ל חרי סלא לשמס סוי סחס למד לקנער חבירו וסכא מיירי שלמד על מנס שיכדווס :

ד רעורם יסא אדם נזכר סלא יכריח את עלמו מן סמכס וזה כדאי פסחים פרק ערבי פסחים ארבע דברים לוס רבינו סקי' את בניו ואחר מכן אל סבריה את עלמך מן סמכס דלמא מסכחי לך וסקל כולא מאווכ :

דכתיב כי כארבע רוחות השמים פרשתי
 אחכס ר"ל ככס שאי אפשר לו: ולא בלא
 רוחות כך אי אפשר לעולם בלא ישראל
 וע"ז קראו לך מלכותא קטיעה אמר לי
 מימר שפיר קאמרת מיהו כל דזכי למלכא
 חייב מיחסה. פירש"י מי שיש לו נימא
 ברגלו בשר כמה המצטרו ויחי' ויברא
 כל דזכי מלכא כמנלח את המלך בדבריו
 בושח הוא למלך משפט כאיש חייב מיחי':
 הו **לְעוֹרָם** יבא אדם נזכר אם הוא
 מקיז דם שאל ישמש מיטחו
 וזה כדלית' נדס פרק כל הוד אמר מר
 הקיז דם וזמש מיטחו הוין לו צני'
 ויחקין. הקיזו שניסם ושמשו הוין
 לו צניס בעלי ראתן פרש"י ויחקין חלשים
 בעלי ראתן חלש יותר מדאי שיש להם
 שרץ צמוח :

הו **לְעוֹרָם** יבא אדם נזכר אם רואה
 לעשות מלוה יעשה אוחס
 מן הטוב ומן הנעים. וזה כדלית' שבת
 פרק ר' אליעזר תניא זה אלי ואנוהו
 הסגלח לפניו במצות עשה סוכה נאה
 לולב נאה שופר נאה לזית נאה ס"ת
 נאה בדיו נאה בקילמוס נאה בלבלר
 אומן וכו' :

הו **לְעוֹרָם** יבא אדם נזכר אחרות
 דבר שאי' סגון ויש בידו
 לימחות ימחס ואם לא ימחס מעלה עליו
 הכחוב כאלו הוא עלמו עשה אוחו דבר
 וזה כדלית' שבת פרק במה בהמה פרתו
 של ר' אליעזר בן עזריה סיחס יולאת
 ברצועה שבין קרני' שלא ברצון הסכמים
 ומפרש בגמ' וכי פרתו של ר' אליעזר
 סיח' וכו' אלא של שכנתו סיחס ומחוך
 שלא מיחו בה נקראת על שמו וכן איתא
 כל שאפשר לימחות באנשי ביחו ולא
 מיחו נחפס על אנשי ביחו באנשי עירו
 נחפס על אנשי עירו בכל העולם נחפס
 על כל העולם כולה אמר רב פפא יבני
 דבי ריש גלותא נחפסין על כונו עלמא
 פירש"י נחפס נענש על עבירות שביד
 בני העולם בכל ישראל כגון במלך ונשיא
 שאפשר

כאלו עשאו לאוחו דבר מלוה וכלא אהרן
 ככסו דכתי' אמור אל אהרן קח את מטך
 ונעם ידך וגו' :

הו **רְעוּרָם** יבא אדם נזכר אם הוא
 מנמד חינוקות שיחכג עמסם
 בדברי נחח ורכיס כדי להספחה אוחס
 ללמוד ואל ילך עמסם ברננות ובדברים
 קשים וזכו שאמרו רז"ל אין הקפדן מלמד
 וזה נמי כדלית' חעניח פרק סדר חעניוח
 רב איקלע להסווא אחרת גור חעניתא בני
 רחמי ולא אחי מיטרא נחית קמיי שליחא
 לציבורא אמר משיב כרות ונשיב זיקא
 אמר מוריד הגשם ואתא מיטרא א"ל מאי
 עובדך א"ל מקרי דרדקי אני ומקרי לבני
 עניים כבני עחירי וכל דלא אפשר לי לא
 שקילנא מיני' מידי ואית לי פירא דכוורי
 כל מחן דפשע בינוק'. משחידי' לי בכוורי
 ומשדלנא לי עד דחתי וקרי פרש"י נחית
 קמיי לפני החיבה. פיר' דכוורא מחילוח
 של דגיס. מאן דפשע בינוקא מי שסיס
 פושע בשאר החינוקה סכחינוק לא רכס
 ללמוד. משחידי' לי בכוורי כי יוכי
 דגמיר ומשדלנא לי בדי כוורא דגיס :
 הו **לְעוֹרָם** יבא אדם נזכר שיעשה
 המלוה שמלווה עליו קודם
 המלוה שאינו מלווה עליו וזה כדלית'
 ע"ז פרק לפני אידיון דאמר ר' חנינא
 גדול המלוה ועושה יותר ממי שאינו
 מלווה ועושה פירשו החוספוי הטעם גדול
 המלוה ועושה שיש בידו שני שכרים
 דהיינו שכר קבלת המלוה ושכר עשיית
 המלוה. ועוד כי יצר הרע מחגבר על
 המלוה שמלווה עליו להכטיאו יותר
 משאינו מלווה עליו :

הו **לְעוֹרָם** יבא אדם נזכר שלא יבא
 מנלח את המלך בדברים .
 וזה כדלית' ע"ז פרק לפני אידיון הכווא
 קיסר דהוי סני לי ליבודאי אמר לכו
 לחשובי מלכותו מי שעלחס לו נימא
 ברגלו יקטענא ויחי' או ייחכס וילטער
 אמרו לי יקטענא ויחי' אמר לכו קטיע
 בר שלום חדא לא מליח מכלית לכו

הליכות עולם

רצ פסא אמר ר' אפי' מלא מליאה אמר רב חנן ואי חימא רב חגיגא מאי קרא וידר ישראל נדר לאמר וגו' פירש"י לפי שאוחו ממון מידי דחמיס הוא ותהי צב אינשי לפי שלא בא לו ביגיעה ושלטא ב' עינא זישא לפיכך אין מתקיימים אס לא ע"י מלוה. יקח צבן ס"ח במקל ובשכר אלו יתקיימו האחרים בידו. מאי קרא דעל ידי דעביד מלוה יתקיימו בידו דכתיב וידר ישראל נדר וסחרמתי לשון הקדש ועל ידי כן נשמע חפילחן ונפלו בידם:

עג ב"ר מלמד המלמד עם החלמידים יתן להם ריוח בין ענין לענין כדי שיוכלו להחזירו ולהבין ענין הראשון וזה שמלינו אלל משה שכיח הפסקה בין ענין לענין וזה שפרש"י ויקרא פרשה א' ומה היו הפסקות משמשות ליון ריוח למשה להחזוק בין פרשה לפרשה ובין ענין לענין קל וחומר להדיוט הלמד מן הסדיוט:

עד לעולם יבא אדם נזכר שיברך ברכת המזון אחר שאכל וזה כדלית' שנאמר ואכלת ושבעת וברכת את ד' וגו' ואם שכח ולא בירך יברך במקום שזכר דווקא בשוכח אבל במזיד יחזור למקום שאכל ויברך ואם בירך כשהוא עומד או כשהוא מהלך יבא ועד מחו הוא מברך עד כדי שיחטבל המזון שבמעיו וכמה שיעור העיכול כל זמן שאינו רעב מחמת אוחס האכילה והוא ד' מילין והוא הדין אס שחט ושכח לברך ברכה אחרונה חוזר ומברך ל זמן שאינו אלא לפי שדומה לאכילה דכל זמן שאינו רעב מחמת אוחס האכילה יכול לחזור ולברך. ואם הוא מסופק אם יברך ברכות המזון או לא חוזר ומברך בברכת המזון דאורייתא הוא:

עה לעולם יבא אדם נזכר שיתן מעשר מכל מה שריוח בא לידו ואוחס מעשר יתן דווקא לעניים ולא לעשות צה שום מלוה אחרת ועל זה יכול להיות שנא' אשרי משיב אל דל ר"ל

שאפשר לו לימחות שיראים מפניו ומקיימים את דבריו וכן אמר ר' חגיגא מאי דכתיב ה' במשפט יבוא עם זקני עמו ושריו אס שריו חטאו זקנים מאי חטאו אלא אימא על זקנים שלא מיחו בשנים פירש"י זקנים זה סנהדרין. וכן כתיב אשימם בראשיכם וגו' פירש"י ואשמם חסר י' כתיב למד שאשמותיהם של ישראל חלויס בראש דייניכם שסיב להם לימחות ולכוין אוחס לדרך הישרה: **ע רעירם** יבא אדם נזכר שאל ימנע איש יוס אחד מביח המדרש

וזכר כדלית' שבה פרק ר' עקיבא אמר ר' חגיגא בן עקיבא מפני מאי אמרו ספינות הירדן טמאה מפני שטוענין אוחס ביבשה ומגריין אוחס למים אמר רב יהודי אמר רב לעולם אל ימנע אדם אה עלמו מביח המדרש ואפי' טעה אחס שסרי כמה שנים נישנית משנה זו בביח המדרש ולא נחגלה טעמה עד שבה ר' חגיגא בן עקיבא ופירשה. פרש"י משנה זו שספינות הירדן טמאים ולא נחגלה הטעם מפני מה:

עא לעולם יבא אדם נזכר אס נפטר מן המה שיאמר לך בשלום וזה כדלית' ברכות פרק הרוואה אמר ר' אבין הלוי הנפטר מן המה אל יאמר לו לך לשלום אלא לך בשלום שנא' ואחס חבוא אל אבותיך בשלום. פרש"י הנפטר מן המה פשהיו מוליכין ארוגות ממקום למקום לקבורה כיו מלוין אוחס מעיר לעיר וחוזרים אלו ואחרים מלוין אוחס משם והלאה והחוזרים קרו נפטרים שנובלין רשות להיפטר ממנו:

עב רעירם יבא אדם נזכר אס באו לו ממון בריוח בלא עמל יקח ספני חורה או יעשה שום מלוה וזה כדלית' עירובין פרק הדר המחזיק בנכסי הגר כיצד יעשה ויקיימו בידו יקנה צבן ספר חורב רב ששח אמר אפי' בעל בנכסי אשתו. רבא אמר אפילו עיסקא ורוח צה

ד"ל שמשכל ר"ח מעשר של כל חבואהך שכל ריבוי הוא על כל הריוח שבה לידו מחויב ליתן ממנו מעשר אל דל ר"ל אותו מעשר יתן דוקא אל דל ולא לעשות בו שאר מלוח וכן אית' במהרי"ל אין לעשות ממעשר שלו שום מלוח כגון נרות לבית הכנסת או שאר דבר מלוח רק יתן לעניים :

עו רעורם יבא אדם נזכר אם עשה חבירו שום דבר או דיבר שלא כהוגן לנגדו ואח"כ מבקש חבירו ממנו שימחול לו אל יבא חכור וימחול לו מיד וזהו שגא' ויבוא העם על משה ויאמרו חטאנו כי דברנו בך וכן הפלל אל ד' ויסר מעלינו את הנחש ויחפול משה ביד העם וגו'. פרש"י מכאן למי שמבקשים ממנו שלא יבא חכורי מלימחול :

עו רעורם יבא אדם נזכר שאל יסחכל במראה משום לא ילבש גבר שמלח אשה אבל אם עשה משום רפואה כגון שחושש בעיניו או שמסחפר את עצמו או אם מסחפר מן הגוי בינו לבינו וכדי לראות אדם חשוב מותר לראות במראה או שעושה להסיר הכחמי' מפניו או נושא שרי יו"ד סי' קנ"ו :

עו רעורם יבא אדם נזכר שאל יאמר על דבר איסור מיאוס הוא זה כדאי' ר' אלעזר בן עזרי' אומר מנין שלא יאמר אדם נפשי קלה בבשר חזיר. חי אפשי לנבש כלאים אבל יאמר אפשי ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי ה"ל ואבדיל אחכם מן העמים להיות לי שחטא הבדלחכם מהם לשמי פורש מן העבירה ומקבל עליו עול מלכות שמים :

עו רעורם יבא אדם נזכר שיבא לו מדה מסחפקות מדה שאם יבא להם מדה מסחפקות ודאי יעסוק בחורש זה נמי שאמרו רז"ל לא יתחנה חורש אלא לאוכלי המן וקשה וכי

יהי הסתכלו רב לניזרות הללו שאין אוכלים רק בזיעו' אפס וקש' מזונותיו כקריעת ים סוף אבל הים מאמרס ז"ל לומר שלא יתחנה חורי' אלא למי שיש לו מדה מסחפקות שאינו חושב על מה שיאכל מחר רק אומר ברוך ה' יום יום כי החושב על מה שיאכל מחר יבקש להעשיר ולא תכוח דעתו ואמרו ז"ל כי לא יתחנה חורי' אלא לאוחס שאכלו המן ולא חשבו להוסיף למחר ולא יתחנה לאוחס שלא אכלו כל המן אבל הוסיפו בעד מחר כמו שגא' ולקטו דבר יום ביומו למען אכסנו הילך בחורתי וגו' וכן אי' איזוהו עשיר השמה בחלקו ויש לו מדה מסחפקות וזהו שגא' עטרת חכמים עשרם ר"ל עטרת של חכמים הוא המדה שיש להם מדה מסחפקות ונראה להם כאילו הם עשירים :

פ רעורם יבא אדם נזכר אם הוא מבצר המוליא יבצע במקום יפה ושלא זה כדאי' אמר מהרי" סג"ל שאביו למדכו בינקותו על הגלוסקאות הנושקות זו את זו ונחצברו הרבה ביחד בעת אפייתן הכולע מא' מהם אל יבצע במקום שנושקת בחצרת' כי חשוב כאילו כבר נחרך שם רק יבצע מאד החיון ששם הוא שלסי וסבי מסתברא מפרק חלק גבי רב אשי אוקי ג' מלאכים כו' ועשה שאלות הלום על איזה לך מלחם ראויים לבציע ונראה לו מהיכא דקדם בשילא בריפחי. ופרש"י דהיינו שנקרם פניו דהיינו בכל הכלדין מלבד בין לחם לחבירו :

פא רעורם יבא אדם נזכר אם הוא למד חינוקה שיתנסג עמכם בדברים רכים זה כדאי' בשני דרכים לריך אדם לבוא אל החינוק שמחילו לנמוד תורה כדי להרגילו בענין הלימוד א' הוא דברי ריבוי ופיתוי ר"ל שיאמר לו אביו ורבו דברים של רכים ר"ל שרואה ליתן לו דברי' מחוקי' ועובים כדי שיפחה אותו ללמוד ומרגילין אותו

הריכות עולם

מדין לפרשה נדרים לומר לך שנודרים נדרים צעה לרס :

ב רעורם יבא אדם נזכר שזרז את עצמו לנדור נדר ידוי לקיים המצוה וזכו שנאמר כשבע ידוי ואקיימה לשמור משפטי דקדק וגומר : ולעולם יבא אדם נזכר שלא יעמוד לפני נשים כשחזרו מן המה כדלוי שלשה דברים אמר מלאך המות לרי יבושע בן לוי ואחד מהם שלא יעמוד לפני הנשים כשחוזרים מן המה לפי שהשטן מרקד לפניכם וחרבו בידו ויש לו רשות לחבל ואי פגע מאי תקנתי ליכשוף מדוכתי ארבע אמות אי איבא נכר ליטברי ואי איבא דרכא אחריני ליזול צה ואי איבא גודא ליקום אחוריס לא ליהדר אפי' ולימי ויאמר ד' אל השטן יגער ד' בך השטן וגומר ולעולם יבא אדם נזכר שלא יעמוד לפני סנר ערום. כדחגי' פסחים פרק ערבי פסחים העומד לפני סנר ערום הוא נכפה :

ג רעורם יבא אדם נזכר שלא ילך בין שני נשים וזה כדלית' בפסחים פרק עשירי שלשה סן שלא ממלעין ולא מחמלעין ואחד מהן נשים . פירש"י לא ממלעין לא יעברו בין ב' נשים וזה נמי כדלית' פרק סוריות פרק כסן המשוח עפרס דברים קשים לתלמוד תורס ואחד מהן העובר בין ב' נשים והאשה העוברת בין ב' אנשים :

אוחו מעט מעט על הלימוד וחס"ש חנוך לנער עפ"י דרכו ר"ל מחחלה יחנכו בדרך שהוא נהנה ממנו וזה דרכו וזיינו ריזוי ופיחוי ב' גם לריכים לאיים עליו קלה ולכרחו שבע מוסר כי אולת קשורה בלב נער שבע מוסר ירחיקה :

פב לעולם יבא אדם נזכר אם מנר שום סחורה שאל יתן הסחורה כי אם קיבל המעות קודם לכן וזה כדלוי אמר לי רב לאיבס צרי ערתי בך בשמעתה וזה אסחיית מילת' הא איצטרך מילי דעלמא ולמד לו חמשה דברים וא' מהם שדי צביסך ופחה שקך. פרש"י שדי צביסך ר"ל קבל חחילה המעות והשים צביסך ואח"כ פחה כשק ותן הכצואה ללוקחים :

פג רעורם יבא אדם נזכר אם יש לו ממון שאל יכח כל ממונו במקום זוית אחד וזה כדלוי ילקוט פי' וישלח וזיה המחנה הנשאר לפליטה למדך חורס דרך ארץ שלא יבא אדם נותן כל ממון בזוית אי' ממי אח למד מיעקב שנא' ויתן אח העב וגומר וכן הוא אומר צנביאים ואחציה חמשים חמשים איש צמעה וגו' :

אות ג א לעולם יבא אדם נזכר שידור נדר צענה סלרס. וזה שנא' וידר יעקב נדר לאמור מהו לאמור לדורות שיהיו נודרין בשעת כלרס וכן סמוך נקום נקמה

תושלב"ע